

คำนำ

ผู้บรรพชาอุปสมบทที่จะประพฤตินให้สมกับเพศสมณะ และ จักทำตนให้เป็นสมณะที่ดีได้ ต้องรู้พระวินัยเป็นเบื้องต้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงจัดรวมหัวข้อพระวินัยไว้ย่อ ๆ พอให้สมกับผู้บวชใหม่จะฟัง ศึกษา และได้จัดเป็นหลักสูตรแห่งนักธรรมประเภทหนึ่ง สนามหลวง ได้ออกปัญหาสอบไล่ และเรียบเรียงเฉลยไว้สำหรับตรวจ จำเดิมแต่มี การสอบไล่นักธรรมเป็นลำดับมา แต่ในปีแรกมีนักเรียนเข้าสอบน้อย และพระกรรมการตรวจก็มีน้อย พอจะทำการปรึกษากันได้สะดวก ฉะนั้นในปีแรกจึงหาได้เรียบเรียงเฉลยไว้ไม่ ต่อมาปีหลัง ๆ นักเรียน มากขึ้น ต้องใช้พระกรรมการตรวจมากขึ้น จึงได้มีเฉลยให้พระ กรรมการดูเป็นหลักแห่งการตรวจ ปัญหาและเฉลยนั้น ๆ มหามกุฏ- ราชวิทยาลัย ได้จัดพิมพ์ขึ้นไว้เป็นตัวอย่างเฉพาะศก และมีเอกชน รวบรวมพิมพ์ขึ้นตามลำดับศกบ้าง ปัญหาและเฉลยก็เลอะเลือนไปทุกที เพราะการพิมพ์ก็ไม่มีใครตรวจแก้รับรองต้นฉบับ ส่วนการพิมพ์ตาม ลำดับหมวดอย่างวิธีนี้ยังไม่มี.

ปัญหาและเฉลยนั้น ๆ แม่กองและผู้อำนวยการสอบ ได้มอบ ลิขสิทธิ์ให้แก่มหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อพิมพ์เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ทั้งหลาย ชั้นเดิมกองตำราที่ปรารถนาจักพิมพ์ตามลำดับศก แต่มา พิจารณาเห็นว่า ไม่สะดวกแก่การศึกษาของนักเรียน จึงได้คิดจัดพิมพ์ ให้เป็นไปตามลำดับหมวด และได้มอบภาระให้แก่พระมหาสมณีย์* กิจจาโร ป.๕ วัดบวรนิเวศวิหาร จัดทำทุกประการ.

* ปัจจุบันเป็น พระญาณวโรดม

การประมวลปัญหาและเฉลยพิมพ์ด้วยวิธีนี้ ยากกว่าพิมพ์ตาม ลำดับศก เพราะต้องเลือกจัดคัดปัญหาและเฉลยถึง ๒๕ ศก พร้อม

ทั้งปัญหาและเฉลยของสนามมณฑลและของสำนักเรียนบางสำนักให้เข้าตามลำดับวรรค บางข้อซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกันบ้าง ก็คัดออก ไม่นำมาพิมพ์ไว้ สำหรับปีแรกคือ พ.ศ. ๒๔๕๕ มีแต่ปัญหาไม่มีเฉลย เมื่อนำปัญหามาพิมพ์ในที่นี้ ผู้รวบรวมก็แต่งเฉลยขึ้นมาใหม่ ตอนไหนเห็นควรมีปัญหาก็ได้ทำเพิ่มขึ้น และลงอักษรว่า " ส. ป. " (สนธิ์เปรียญ) กำกับไว้ในที่นั้น ๆ และบางตอนพระศรีวิสุทธิวงศ์เห็นสมควรบันทึกเชิงหน้าก็ได้บันทึกไว้ และลงอักษรย่อ " ศรี ฯ " (ศรีวิสุทธิวงศ์) กำกับไว้ในที่นั้น ๆ และบางตอนหรือบางข้อเห็นว่าไม่สมควรเป็นตัวอย่างบ้าง หรือซ้ำซากคล้ายคลึงกันมากบ้าง ก็ได้ตัดทิ้งเสีย

อนึ่ง การลงเลข วัน เดือน ปี ที่สอบ กำกับไว้ท้ายปัญหาและเฉลยนั้น ก็เพื่อให้เป็นข้อสังเกตปัญหาและเฉลยที่ได้เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ หรือที่ออกซ้ำกันก็มีเลขกำกับไว้ เพื่อให้ทราบว่าเป็นปัญหานั้นได้ออกสอบในปีไหนบ้าง และบางปีเช่น พ.ศ. ๒๔๕๕-๕๖-๕๗-๕๘ เป็นต้น ที่ทางการอนุมัติให้แยกสอบตามสำนักต่าง ๆ ได้ จึงปรากฏว่ามีวันและเดือนที่ออกสอบต่างกัน

กองตำราเชื่อว่า การประมวลปัญหาและเฉลยพิมพ์ขึ้นด้วยวิธีนี้จักอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนผู้ต้องการคู่มือปัญหาเฉลย, แก่ครูผู้สอน, และแก่กรรมการผู้จะออกปัญหาหรือตรวจเฉลยของนักเรียน, หรือแก่ผู้ใคร่ต่อการปฏิบัติพระวินัยได้.

กองตำราขอขอบใจ พระมหาสนธิ์ กิจจาโร ป.๕ วัดบวรนิเวศวิหาร ผู้รวบรวมและเรียบเรียง พระมหาอุ้น อรุโณ ป.๖ วัดพิชัยญาติการาม พระมหาช่วง ถาวโร ป.๓ วัดบุปผาราม ผู้คัด และพระกรรมการกองตำรา ผู้ช่วยตรวจรับรองหนังสือนี้.

กองตำราขออุทิศน้ำพักน้ำแรงในการจัดทำหนังสือนี้ บูชาพระคุณของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ผู้ให้กำเนิด

นักธรรม และบูชาพระคุณท่านเจ้าคุณพระศาสนโศภณ (แจ่ม จตุต-
สลุโล ป. เอก) วัดมกุฏกษัตริยาราม พระคณาจารย์เอกทางรจนา
และแปลพระสูตร กรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นแม่กอง
และผู้อำนวยการสอบนักธรรมในบัดนี้.

กองตำรา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

๗ ตุลาคม ๒๔๘๐

ปัญหาและเฉลยวินัยบัญญัติ

นักรรรมชั้นตรี

อนุศาสน์

ถาม. อะไรเรียกว่าอนุศาสน์ เหตุไรจึงเรียกอย่างนั้น ?

ตอบ. นิสัย ๔ มีเที่ยวบิณฑบาตเป็นต้น อกรณียกิจ ๔ มีเสพเมถุนเป็นต้น รวมเรียกว่าอนุศาสน์ เพราะเป็นกิจที่พระอุปัชฌาย์จะพึงรีบสอนให้ผู้อุปสมบทใหม่รู้ไว้ในเบื้องต้น มิฉะนั้นผู้อุปสมบทใหม่ไม่รู้ อาจไปพลาดพลั้งถึงกับขาดจากความเป็นภิกษุก็ได้ และเพื่อให้สมกับที่ว่าเป็นคำสั่งสอนในเบื้องต้น จึงเรียกชื่อว่าอนุศาสน์ แปลว่าสความตามสอน.

ส. ป.

ถ. พออุปสมบทแล้ว อุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์ ข้อนี้ความว่า
อะไร ?

ค. อนุศาสน์ ๘ อย่าง คือ เที่ยวบิณฑบาต ๑ นุ่งห่มผ้าบังสุกุล ๑ อยู่โคนต้นไม้ ๑ ฉันทาคองค้ำยน้ำมูตรเนา ๑, ๔ อย่างนี้เรียกว่านิสสัยหมวด ๑ และอกรณียกิจ คือ เสพเมถุน ๑ ฆ่าสัตว์ ๑ ดักทรัพย์ ๑ อวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน ๑, ๔ อย่างนี้เป็นกิจที่ภิกษุทำไม่ได้หมวด ๑. ๒ หมวดนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ภิกษุจะต้องทราบเสียแต่แรก เพราะวานิสัย ๔ ก็เป็นของจำเป็นที่ภิกษุต้องอาศัยตั้งแต่แรกไป

ถ้าไม่รู้ก็จะไปทำในทางอื่นที่ผิดจากธรรมเนียมของสมณะ ซึ่งเป็นการไม่สมควรประการหนึ่ง และอภินิหารเป็นทางสำคัญใกล้ต่อความขาดจากภิกษุ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ผู้บวชรู้เสียแต่แรกประการหนึ่ง ดังนี้ พออุปสมบทแล้ว พระอุปัชฌาย์จึงบอกอนุศาสน์เสียแต่เมื่อบวชใหม่ทีเดียว.

๒๔๕๖

ถ. เหตุไฉนพระศาสดา จึงทรงแสดงนิสสัย ๔ ไว้ในอนุศาสน์ เนื่องด้วยการบิณฑบาต นุ่งห่มผ้าบังสุกุล อยู่โคนไม้ ฉันทาคองค้ำด้วยน้ำมูตรเน่า? จงอธิบาย.

ต. การที่พระบรมศาสดาจะทรงแสดงนิสสัย ๔ ไว้ในอนุศาสน์ เนื่องด้วยบิณฑบาต นุ่งห่มผ้าบังสุกุล อยู่โคนไม้ และฉันทาคองค้ำด้วยน้ำมูตรเน่านั้น เพราะว่าพระองค์ผู้เสด็จออกจากศากยสกุล อันบริบูรณ์มั่งคั่งประกอบด้วยศฤงคารบริวาร บรรพชา ก็โดยที่พระองค์ทรงเห็นว่า ศฤงคารบริวารหรือลาภยศซึ่งทุก ๆ คนปรารถนา แม้จะนำความสุขให้เกิดก็เป็นชั่วคราว ชั่วกลับจะทำบุคคลให้กำหนดในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ขัดเคืองในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง ลุ่มหลงในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความลุ่มหลง มัวเมาในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา ทั้งทำใจให้เดือดร้อนกระวนกระวายเป็นทุกข์ในเมื่อสิ่งเหล่านั้นวิบัติไป ครั้นพระองค์ทรงเล็งเห็นเช่นนี้แล้วก็ทรงเบื่อหน่ายไม่ไยดี จึงได้เสด็จออกบรรพชาแสวงหาสิ่งกุศลสันติวิริยธรรม ซึ่งเป็นทางแห่งความสงบระงับไม่เกี่ยวข้องด้วยส่วนลามกเหล่านั้น ใน

ระหว่างที่พระองค์ทรงแสวงหาโมกขธรรม ถ้าในสำนักใด แม้จะมี
คณาจารย์มหาชนกย่องสรรเสริญว่า เป็นคณาจารย์เอกในทางสั่งสอน
ศาสนิกชน พระองค์ก็เสด็จไปอยู่ศึกษาเล่าเรียนตามลัทธิของเขานาน
ช้านาน ถ้าพระองค์ทรงตรองเห็นว่า ลัทธิเช่นนั้นยังเป็นไปด้วยส่วน
ลามกดังกล่าว พระองค์ก็เสด็จหลีกไปแสวงหาทางอื่น แม้ทางในที่
พระองค์ได้ทรงกระทำเอง ถ้ายังเกี่ยวเกาะอยู่ด้วยส่วนลามก ก็ยังไม่
เป็นไปเพื่อความสงบระงับยังค้ำคั่งอยู่แล้ว พระองค์ก็ทรงละเสีย ทรง
กระทำความเพียรเป็นไปในจิต เพื่อให้สงบปราศจากความฟุ้งซ่านอัน
ประกอบด้วยความมักมากกำหนดยินดี จึงจะได้ตรัสรู้ธรรมที่มีเหตุผล
เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว เป็นพระบรมศาสดา อันพระมหากษัตริย์
สมายโศกซึ่งเป็นคุณสมุทัย หากดักเตือนพระองค์ซึ่งจะให้ดูดยายไม่ได้
พระองค์จึงมีหน้าที่ที่จะต้องชักจูงสั่งสอนเวไนยสัตว์ให้ตรัสรู้ จึงปรากฏ
พระนามว่าสังฆบิดรหรือสังฆปริณายกผู้ปกครองสงฆ์แนะนำสงฆ์ เมื่อ
จะทรงบัญญัติแบบแผนอะไร ๆ พระองค์ก็ทรงบัญญัติให้เป็นไปเพื่อ
สันโดษยินดี ปราศจากลามกซึ่งพระองค์เคยดำเนินมาแล้ว อันไม่เป็น
ปฏิปทาเพื่อจะให้ตรัสรู้ จึงทรงแสดงนิสสัย ๔ เนื่องในการบิณฑบาต
นุ่งห่มผ้าบังสุกุล อยู่โคนไม้ ฉันทายอดด้วยน้ำมูตรเน่า ให้บรรพชิต
อาศัย เพราะเว้นจากกามภริยามาบรรพชาก็โดยประสงค์ว่าจะทำ
ได้ จึงมีหน้าที่ต้องประพฤติพรหมจรรย์อย่างเดียว พรหมจรรย์ก็มีศีล
เป็นเบื้องต้น ก็จะต้องบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์เสียก่อน จึงจะบำเพ็ญ
สมาธิและอบรมปัญญาเป็นลำดับไป เมื่อบรรพชิตมีหน้าที่เช่นนี้ จึง

ไม่ได้เกี่ยวเกาะในการหาเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นการจับปลา ๒ มือ ทำกิจ
ศาสนาไม่ได้เต็มที่ จึงทรงอนุญาต ให้แสวงหาอาหารทางบิณฑบาต
ที่ทายกถวายตามมีตามเกิดอย่างเดียว เมื่อไม่มีความกังวลในการหาเลี้ยง
ชีพด้วยตนเองแล้วก็จะได้ประพฤติพรหมจรรย์สะดวก ส่วนผ้าบังสุกุล
และอยู่โคนไม้ จันยาคองด้วยน้ำมูตรเน่า ซึ่งเป็นของต่ำที่สุดและหา
ง่าย ที่พระองค์ทรงอนุญาตให้อาศัย ก็เพื่อจะป้องกันไม่ให้น้ำใจกำเริบ
เพราะเป็นผู้อาศัยเขาเลี้ยงชีวิต ถ้าเขาให้ของเหลว ๆ ก็จะบ่นจู้จุกจิก
จึงทรงชี้ลงไปต่ำที่สุด เมื่อบรรพชิตมีใจสันโดษยินดีด้วยปัจจัยตามมี
ตามได้แล้ว ก็เป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย จะบำเพ็ญศีลซึ่งเป็นความสุขทาง
กายวาจาก็สะดวก เมื่อได้บำเพ็ญศีลซึ่งเป็นอุบายขึ้นต้นให้เรียบ
ร้อยดีงามแล้ว แม้จะเจริญสมาธิอบรมปัญญา ซึ่งเป็นอุบายขึ้นสูง
เพราะเป็นคุณธรรมอันลุ่มลึกโดยลำดับ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ผู้บรรพชาจะ
พึงปรารถนานั้นก็จะทำได้สะดวก เหตุฉะนั้น พระบรมศาสดาจึงทรง
สงเคราะห์เข้าในอนุศาสน์ด้วยหมวด ๑.

๒๔๕๖

ถ. นิสัย ๔ เป็นเครื่องอาศัยของบรรพชิตไม่ใช่หรือ? แต่เหตุ
ไฉนจึงมิได้ปฏิบัติเสียโดยมาก? จงอธิบายให้เห็นจริง.

ค. การที่เราไม่ได้ปฏิบัติเสียโดยมากนั้น เห็นว่าเป็นด้วยเหตุ ๒
ประการ คือ ๑. ในบัดนี้อดีตเรกลามีบริบูรณ์ยิ่งกว่าในครั้งนั้น ๒. เป็น
เพราะความประพฤติกงกฤษฎีในทุกวันนี้นี้ โดยมากย่อหย่อนกว่าในครั้ง

๑. ถ้านักเรียนตอบ ไม่จำเป็นต้องให้มากอย่างนี้ก็ได้. ศรี ฯ

นั้นด้วย, การที่เราไม่ได้ปฏิบัติตามโดยมากนั้นเห็นว่าเป็นด้วยเหตุ ๒
อย่าง ดังกล่าวมานั้น.

๒๔๕๖

ถ. อย่างไรนิตย ๔ จึงสงเคราะห์เข้าในอนุศาสน์ด้วยหมวด ๑ ?

ต. มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความละเอียดและผิวบาง ต้องอาศัยเครื่อง
นุ่งห่ม เพื่อป้องกันความละเอียดหนาวร้อนเป็นต้น แต่ต้องเป็นอยู่ด้วย
อาหาร และเป็นสุขได้ด้วยมีที่อยู่อาศัยกันหนาวร้อนเป็นต้น และมี
ยารักษาโรคซึ่งเกิดขึ้น ของ ๔ ประการนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น มีมนุษย์
ใช้กันทั่วโลก ในฝ่ายภิกษุจำเป็นต้องอาศัยของเหล่านี้ แต่วิธีธรรม-
เนียมแสวงหาและอาศัยไม่เหมือนในทางฆราวาส ถ้าภิกษุใหม่ไม่รู้ก็จะ
ทำไปต่าง ๆ ตามที่ตนเข้าใจมา อาจเป็นการไม่สมควรแก่สมณะ พระ-
องค์จึงจัดนิตย ๔ ซึ่งเป็นข้อที่ภิกษุจะต้องใช้ตั้งแต่ต้นไป จึงจัด
เข้าในอนุศาสน์หมวด ๑.

๑๒/๑๑/๕๕-๕๖

ถ. เครื่องอาศัยของบรรพชิตทางพระวินัยว่ามีเพียง ๔ ก็ที่ใช้
กันอยู่ทุกวันนี้จะออกจะมากไปกระมัง ? อธิบาย.

ต. ไม่เกิน ไม่มาก นอกจากอัฐฐบริวาร พึงจัดโดยอนุโลม
ดังนี้ คือจีวรจำพวกผ้า นับเข้าในผ้าบังสุกุล จำพวกบิณฑบาต คง
เป็นบิณฑบาต จำพวกเสนาสนะ นับเข้าในโคนไม้ จำพวกเภสัช
นับเข้าในยาตองด้วยน้ำมูตรเนา.

๒๔๖๑

ถ. บังสุกุลจีวร คืออะไร ?

ต. บังสุกุลจีวรนั้น คือผ้าอันหาเจ้าของมิได้ ทิ้งเกลือกกั้วอยู่กับฝุ่นโดยความเป็นขยะมูลฝอย อันภิกษุเก็บเลื้อกเอามาทำจีวร.

๒๔๖๗

ถ. กิจอะไร ได้ชื่อว่าอภิญญากิจ ?

ต. เพ่งพญฺญชนะ กิจอันไม่ดีไม่งามแก่สมณะ ที่ภิกษุไม่ควรทำ ชื่อว่าอภิญญากิจทั้งนั้น แต่ในอนุศาสน์กล่าวโดยเฉพาะที่เป็นสำคัญ ๔ อย่างคือ เสดมณฺ ๑ อทินนาทานเป็นส่วนแห่งขโมย อันถึงที่สุด เพราะมูลค่าบาทหนึ่ง ๑ ฆ่าสัตว์ อันถึงที่สุดเพราะชีวิตมนุษย์ ๑ อดอุตริมนุสสรรม ๑.

๒๔๕๘

ถ. กิจที่ไม่ควรทำของภิกษุมิ ๔ อย่างเท่านั้นหรือ ? จึงมีมาในอนุศาสน์เพียงเท่านั้น.

ต. กิจไม่ควรทำของภิกษุมิมากกว่า ๔ อย่าง ในอนุศาสน์กล่าวไว้เพียง ๔ อย่างนั้น เฉพาะที่สำคัญ ล่วงเข้าแล้วต้องปาราชิก หรือเป็นทางอาจต้องปาราชิก.

๒๔๕๙

ถ. กิจไม่ควรทำมีมากไม่ใช่หรือ ? เหตุไฉนจึงยกขึ้นกล่าวในอนุศาสน์เพียง ๔ อย่าง ?

ต. มีมากจริงอยู่ แต่ไม่จำเป็นที่จะต้องยกขึ้นกล่าวในอนุศาสน์

ทั้งหมด เพียงแต่ข้อสำคัญก็พอแล้ว เพราะจะยกขึ้นกล่าวมาก ก็จะทำให้ผู้พิจารณาต้องเสียเวลาออกไป เวลาที่จะไม่พอ เป็นหน้าที่ของศิษย์ควรจะศึกษาภายหลัง จึงยกขึ้นกล่าวในอนุศาสน์แต่เพียง ๔ อย่างเท่านั้น พระองค์ทรงเห็นว่ากิจไม่ควรทำ ๔ อย่างนี้ กินความกว้างตลอดถึงข้อห้ามของพระองค์ทุก ๆ สิกขาบท พอแก่ความจำเป็นแล้ว.

๒๔๕๗

ถ. อกรณียกิจ ๔ กับปาราชิก ๔ มีข้อความที่จะพึงเข้าใจต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ?

ต. ต่างกันดังนี้ คือ โดยที่หมายความกว้างและแคบต่างกัน ในบางข้อ เช่นในข้อลักทรัพย์ ซึ่งในอกรณียกิจไม่พูดว่าลักมีกำหนดเท่าไร ส่วนในปาราชิก ๔ มีกำหนดจะจำนวนราคาของที่ลักไปไว้แน่นอนว่าต้องได้ราคา ๕ มาสกขึ้นไป. ข้อว่าฆ่าสัตว์ ในอกรณียกิจไม่นิยมจำกัดว่าสัตว์จำพวกไหน หนักเบาอย่างไร ในปาราชิก ๔ นิยมจำกัดไว้แน่นอนว่าต้องฆ่ามนุษย์ จึงเป็นปาราชิก. อีก ๒ ข้อก็นัยเดียวกัน.

๒๔๕๘

ถ. ฆ่าสัตว์เป็นอาบัติอะไรบ้าง ท่านจึงกล่าวไว้ในอกรณียกิจว่าบรรพชิตไม่ควรทำ? จงอธิบาย.

ต. เป็นอาบัติปาราชิกเพราะฆ่าสัตว์มนุษย์, เป็นอาบัติอุลลัจจัย

๑. อีกประการหนึ่งก็คือ อกรณียกิจ ๔ นี้ เมื่อภิกษุล่วงแล้ว มีโทษถึงขาดจากความเป็นภิกษุเป็นที่สุด จึงให้รับบอกลงก่อน. ศรี ฯ

เพราะฆ่าสัตว์อมมนุษย์ ต่างโดยเป็นยักษ์เป็นเปรต และสัตว์ดิรัจฉาน ที่มีฤทธิ์แปลงกายเป็นมนุษย์ได้, เป็นอาบัติปาจิตตีย์ เพราะฆ่าสัตว์ ดิรัจฉานทั่วไป. อธิบาย คำว่าสัตว์ แปลว่า ผู้ซึ่งอยู่ในอารมณ์ เป็นคำกลาง ๆ ไม่นิยมว่าเป็นสัตว์ชนิดไหน เพราะฉะนั้น ท่านจึงได้ กล่าวไว้โดยย่อว่า ฆ่าสัตว์เป็นอกุศลกิจที่บรรพชิตไม่ควรทำ.

๒๔๗๔

วินัย

๑. คำว่า วินัยบัญญัติ 'ได้แก่อะไร ?
๒. 'ได้แก่ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม และข้อที่พระพุทธเจ้าทรง อนุญาต.

๒๔๖๑

๑. วินัยมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?
๒. มี ๒ อย่าง คือ อาทิพรหมจริยกาสิกขา และอภิธมาจาริกา- สิกขา. อีกนัยหนึ่ง ทรงห้ามไม่ให้ทำอย่างหนึ่ง ทรงอนุญาตให้ทำ อย่างหนึ่ง. อีกนัยหนึ่ง อาการียวินัย อนาคารียวินัย. (นักเรียนตอบ อย่างนัยไหนจงให้อภัย ใช้ได้).

๒๓/๘/๗๒

๑. พระวินัยต่างจากธรรมอย่างไร ?
๒. พระวินัยต่างจากธรรม โดยที่ทรงตั้งไว้เป็นพุทธอาณา เป็น สิกขาบท หรือ อภิธมาจาร เพื่อเป็นทางนำความประพฤติให้เป็น

ระเบียบสม่ำเสมอ อันเป็นเครื่องบริหารคณะให้เป็นไปโดยสวัสดิ
ส่วนธรรมไม่ได้ทรงตั้งไว้เช่นนั้น ทรงแสดงความปฏิบัติ เพื่อเป็นทาง
นำความประพฤติและอธยาศัยให้ประณีตขึ้น ธรรมนั้นย่อมลงโทษ และ
ให้คุณแก่ผู้ประพฤติ คือผิดหรือชอบตามสมควรแก่เหตุ.

๒๔๖๖

ถ. เมื่อพูดถึงเรื่องวินัยแล้ว ท่านจะทราบหรือไม่ว่า จะมีอยู่
เฉพาะในพระพุทธศาสนาหรือแม้ในศาสนาอื่นก็มี ? รู้ได้อย่างไร ?

ต. มิใช่ว่าจะมีอยู่เฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น. รู้ได้อย่างไร
คือ วินัยโดยตรงได้แก่ระเบียบหรือกฎข้อบังคับ สำหรับเป็นเครื่อง
บริหารหมู่คณะให้มีระเบียบได้ระดับกัน ถ้าหมู่ไหนไม่มีระเบียบ หมู่
นั้นก็จะมีแต่จะแก่งแย่งกัน ตั้งต้นแต่การทำกิจต่าง ๆ ก็มักไม่มีความพร้อม
เพรียงกัน ยิ่งกว่านั้นผู้มีกำลังมากก็ข่มเหงผู้มีกำลังน้อยเป็นต้น ทุก ๆ หมู่
ย่อมมีความต้องการระเบียบด้วยกันทั้งสิ้น แม้ในศาสนาอื่น ๆ นอกจาก
พุทธศาสนา เขาก็มีระเบียบหรือกฎข้อบังคับ เพื่อให้หมู่ของเขาได้
ระเบียบเหมือนกัน เช่นนี้จึงเห็นว่าวินัยแม้ในศาสนาอื่น ๆ ก็ได้ แต่
การบัญญัติย่อมบัญญัติขึ้นต่าง ๆ กันไป ตามแต่หัวหน้าหมู่จัดตั้งขึ้น
เท่านั้น.

ส. ป.

ถ. ในฝ่ายอาณาจักร ผู้ประพฤติกว้างกฎหมายอาญาของบ้าน
เมือง ย่อมถูกจับตัวไปลงโทษตามโทษานุโทษ ส่วนในทางพุทธจักร
ภิกษุผู้ประพฤติกว้างละเมิดพระวินัย มีวิธีลงโทษกันอย่างไร ?

ค. มีวิธีลงโทษอยู่ ๓ สถาน คืออย่างหนัก ยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ ๑. อย่างกลาง ยังผู้ต้องให้อยู่กรรม คือประพฤติวัตรอย่างหนึ่งเพื่อทรมานตน ๑. อย่างเบา ยังผู้ต้องทำให้ประจานตนต่อหน้าสงฆ์หรือคณะภิกษุด้วยกัน ๑. ในเบื้องต้นเป็นหน้าที่ของเจ้าตัวผู้ต้องอาบัตินั้น ๆ จะต้องปรับโทษตัวเอง แต่ถ้าเธอปิดบังเสียไม่แสดงโทษตัวเองตามวิธี ย่อมเป็นหน้าที่ของภิกษุด้วยกันผู้รู้ผู้เห็นหรือรังเกียจสงสัยจะพึงว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเธอไม่เชื่อฟัง ไม่ยอมแสดงคืนซึ่งโทษนั้น ๆ ถ้าเป็นความเสียหายอย่างแรงอันเนื่องถึงหมู่คณะ เป็นหน้าที่ของสงฆ์จะพึงลงโทษแก่เธอ ตามที่จะพิจารณาได้ความจริงเพียงไร.

๔/๕/๖๔

ก. ในวินัยมีทั้งพระอนุญาตมีทั้งพระบัญญัติ ภิกษุปฏิบัติตามฝ่ายไหนจึงสมควร ?

ค. ภิกษุต้องปฏิบัติตามทั้ง ๒ ฝ่าย คือเว้นจากข้อที่ทรงบัญญัติห้าม ทำตามข้อที่ทรงอนุญาต จึงจะสมควร.

๒๔๕๕

ก. ในพระวินัยมีทั้งข้อห้ามทั้งข้ออนุญาตไม่ใช่หรือ การปรับอาบัติในข้อห้ามคุณสมควร ส่วนการปรับอาบัติในข้ออนุญาต เห็นสมควรอย่างไร ?

ค. ใช่ การปรับอาบัติในข้ออนุญาตนั้นเห็นสมควร เพราะข้ออนุญาตมีเขตจำกัด หาเป็นข้ออนุญาตโดยส่วนเดียวไม่ ถ้าภิกษุทำเกิน

เขตนั้นไป ย่อมเป็นความผิดและเสียหายได้เหมือนกัน.

๒๔๖๖

ถ. เป็นบรรพชิตต้องปฏิบัติพระวินัยให้สมแก่ภาวะของตน ๆ ก็พระวินัยนั้นคืออะไร ? และมีการลงโทษต่างจากกฎหมายบ้านเมืองอย่างไร ?

ต. พระวินัยนั้น คือพระพุทธรบบัญญัติและอภิธมาจาร. มีการลงโทษต่างจากกฎหมายบ้านเมือง คือ กฎหมายบ้านเมือง บุคคลเป็นผู้ลงโทษแก่ผู้ประพฤติดีกชั้นหนึ่ง บางครั้งประพฤติล่วงแล้ว แต่หาหลักฐานอะไรมิได้ ไม่ถูกลงโทษก็มี บางครั้งไม่ได้ประพฤติล่วงกฎหมาย แต่เข้าระหว่างแก้ตัวไม่ได้ ถูกลงโทษก็มี. ส่วนพระวินัยลงโทษเฉพาะผู้ประพฤติล่วงละเมิดเท่านั้น เมื่อประพฤติล่วงละเมิดแล้ว ใครรู้เห็นก็ตาม "ไม่รู้"ไม่เห็นก็ตาม ก็เป็นอันมีโทษตามพระพุทธรบบัญญัติ กล่าวคือเป็นอาบัติ.

๒๔๖๗

ถ. จงอธิบายประโยชน์แห่งการบัญญัติพระวินัย ?

ต. อธิบายว่า ประโยชน์แห่งการบัญญัติพระวินัยนั้น เพื่อให้เป็นบรรทัดคัคกายาวาจาให้เรียบร้อยดีงาม เพราะผู้ที่มาบวชในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ต่างชาติต่างสกุลต่างนิสัยใจคอกัน เมื่อไม่มีพระวินัยไว้เป็นข้อชี้คั้งความประพฤติแล้ว ไหนเลยความประพฤติจะลงคลองอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เมื่อในหมู่หนึ่งต่างมีความประพฤติผิดแปลกกันแล้ว ผลคือความเสียหายอื่นไม่ต้องกล่าวถึง พระวินัยยอมเป็นเครื่อง

ป้องกันหมู่ผู้ต่างชาติต่างสกุลต่างนิสัยใจคอกัน ให้มีความประพฤติทาง
กายวาจาลงระเบียบเรียบร้อยดีงาม และให้มีสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียว
กันตั้งเส้นด้ายอันยึดดอกไม้ต่าง ๆ พันธุ์ไว้ให้รวมอยู่ในความเป็นระเบียบ
ดีงาม ไม่กระจัดกระจายฉะนั้น.

๒๔๕๓-๕๔

ถ. พระศาสดาทรงเห็นอำนาจประโยชน์อย่างไร จึงทรงบัญญัติ
พระวินัย ?

ต. ทรงเห็นอำนาจประโยชน์อย่างนี้ :-

พระวินัยเป็นเครื่องรักษาภิกษุสงฆ์ให้ตั้งอยู่เป็นอันดี ประจุด้วย
ร้อยดอกไม้อันควบคุมดอกไม้ไว้ไม่ให้กระจัดกระจายฉะนั้น เป็นเครื่อง
ป้องกันความประพฤติเสียหาย ชักจูงให้ประพฤติดีงาม นำให้มีศรัทธา
เลื่อมใส คนที่รวมกันอยู่เป็นหมวดหมู่ ย่อมมีอหิชาสัยต่างกัน มีกำลัง
ไม่เท่ากัน ผู้มีอหิชาสัยหยาบและมีกำลังมาก ก็จะข่มเหงคนที่กำลัง
น้อย เหตุนี้ พระเจ้าแผ่นดินจึงทรงตั้งกฎหมายขึ้น ห้ามปรามไม่ให้
คนประพฤติในทางผิด และวางโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดไว้ด้วย นอกจากนี้
นี้ในหมู่หนึ่ง ๆ ก็ยังมีธรรมเนียมสำหรับประพฤติก่อน ในหมู่ภิกษุก็จำ
ต้องมีกฎหมายและขนบธรรมเนียมเป็นเครื่องปกครอง เพื่อกันความ
เสียหายและชักจูงความประพฤติให้ดีงามซึ่งเรียกว่าพระวินัย หากว่า
ในหมู่ภิกษุจะไม่มีพระวินัยเป็นเครื่องปกครองแล้ว จักตั้งเป็นหมวด
หมู่อยู่ไม่ได้ ในที่สุดก็จักกระจัดกระจายดุจดอกไม้ที่วางกองอยู่ในที่แจ้ง
ไม่มีด้ายร้อยควบคุมไว้ เมื่อต้องลมพัดก็จะปลิวไปตามลมไม่ตั้งอยู่ได้

ฉะนั้น พระวินัยย่อมรักษาหมู่ภิกษุให้ตั้งอยู่ได้เป็นอันดีดังกล่าวมาแล้ว
อีกประการหนึ่ง ผู้ที่บวชเป็นภิกษุย่อมมาจากสกุลต่าง ๆ กัน สูงบ้าง
กลางบ้าง ต่ำบ้าง มีพื้นเพต่าง ๆ กัน มีน้ำใจต่างกัน หากจะไม่มี
พระวินัยปกครองหรือไม่ประพฤติตามพระวินัย จะเป็นหมู่ภิกษุที่เลว
ทราม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาเลื่อมใส ถ้าต่างรูปประพฤติตามพระวินัย
จะเป็นหมู่ภิกษุที่ดี นำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส ประคองคอกไม้ต่างพันธุ์
ที่งามบ้างไม่งามบ้าง อันนายช่างผู้ฉลาดจัดให้เข้าระเบียบวางไว้ใน
พาน ย่อมเป็นของน่าดูน่าชมฉะนั้น. พระบรมศาสดาทรงเห็นอำนาจ
ประโยชน์อย่างนี้ จึงทรงบัญญัติพระวินัยไว้.

๒๔๖๒

ถ. อะไรเรียกว่าพระวินัยบัญญัติ ถ้าภิกษุตั้งใจปฏิบัติตามด้วยกัน
ทุก ๆ รูปแล้ว จะเป็นความดีแก่ตนและผู้อื่นอย่างไร ?

ค. ข้อกฎและขนบธรรมเนียม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งไว้เพื่อ
ป้องกันความเสียหาย และชักจูงให้ประพฤติดีงามสำหรับภิกษุบริษัท
เรียกว่าพระวินัยบัญญัติ เป็นความดีแก่ตนอย่างนี้: คืออยู่ในหมู่เป็นสุข
ไม่ต้องมีวิปถีสาร เพราะความประพฤติใจคอแจ่มใส เป็นปัจจัยแห่ง
การบำเพ็ญสมาธิได้สะดวก ดายก็ไม่ต้องไปสู่ทุกคติ นี่เป็นประโยชน์
ส่วนตนโดยสังเขป. ประโยชน์แก่ผู้อื่นนั้น คือไม่ทำให้หมู่ได้รับความ
เดือดร้อน ทำผู้ไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ให้ผู้ที่เลื่อมใสแล้วเลื่อมใสยิ่ง
ขึ้น ทำพระศาสนาให้คงงามเจริญทวีขึ้น ไม่เป็นที่หมิ่นแคลนของ
ศาสนาอื่น เป็นเนื่อนานุญให้เกิดผลงามของโลก นี่เป็นปรัตถ-

ประโยชน์โดยสังเขป.

๓๐/๓/๖๓

ก. อะไรเรียกว่าพระวินัย ? ภิกษุล่วงละเมิดพระวินัยได้รับโทษอย่างไรบ้าง ?

ข. พระพุทธบัญญัติและอภิสมาจารทั้ง ๒ นี้ รวมเรียกว่าพระวินัย ภิกษุล่วงละเมิดพระวินัยได้รับโทษ ๓ สถาน คือ สถาน ๑ ขาดจากความเป็นภิกษุ สถาน ๑ ต้องอยู่กรรม สถาน ๑ ต้องประจานตัวต่อหน้าภิกษุด้วยกัน.

๑๕/๓/๓๐

ก. อะไรเรียกว่าพระวินัย ? พระวินัยนั้นให้สำเร็จประโยชน์อย่างไร ?

ข. พระพุทธบัญญัติและอภิสมาจาร รวมเรียกว่าพระวินัย ๆ นั้นให้สำเร็จประโยชน์ในอันรักษาสังฆมณฑลให้ตั้งอยู่เป็นอันดี ปราบพวกอลัชชีให้พ่ายแพ้ ให้ภิกษุผู้มีแก่ใจปฏิบัติตามพระวินัยได้รับอานิสงส์ กล่าวคือทำให้เป็นผู้มีมรรยาทเรียบร้อย มีนิสัยดี ไม่มีมานะทิฎฐิ เพราะเหตุถือชาติสกุลสูงต่ำ บำบัดความร้อนใจซึ่งเรียกว่าวิปฏิสาร มีความปราโมทย์เบิกบานใจ ในเพราะเห็นความประพฤติดีงามของตน จัดเป็นหมู่ภิกษุที่ดี ควรเป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาและความเลื่อมใส คุดดอกไม้ต่างพันธุ์ อันช่างจัดสรรให้เข้าระเบียบด้วยฝีมือประณีต ย่อมชวนให้เป็นของน่าดูฉะนั้น.

๒๘/๘/๓๐

ก. ภิกษุได้ศึกษาพระวินัยมีความรู้ดีแล้ว ถ้าตั้งใจปฏิบัติใน

พระวินัยนั้นจะมีประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นอย่างไร ?

ด. เมื่อภิกษุมีสติ ประพฤติถูกทางแล้ว มีประโยชน์แก่ตนคือ ทำให้เป็นผู้มีมรรยาทดีงาม มีใจเข้มแข็ง แม้จะเข้าไปในพวกภิกษุที่มีความประพฤติเรียบร้อย ก็องอาจไม่สะทกสะท้าน ทั้งไม่ถูกจับกุมลงโทษหรือถูกติเตียน มีแต่จะได้รับความสรรเสริญ ทั้งเป็นปัจจัยให้บำเพ็ญคุณธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนี้ เป็นต้น. ส่วนที่มีแก่ผู้อื่นก็คือ ไม่ทำให้หมู่คณะได้รับความรำคาญเดือดร้อน ทั้งเป็นเครื่องจูงใจ ผู้ที่ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาให้เลื่อมใส ผู้ที่เลื่อมใสแล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้น ทั้งเป็นเนืองนิตย์เกิดผลงามของโลก ดังนี้ เป็นต้น.

๓๐/๘/๓๑

ด. พระวินัยเมื่อตั้งใจสังวรดีแล้ว ย่อมให้ผลซึ่งจะพึงรู้สึกด้วยน้ำใจแก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างไร ?

ด. มีมาก แต่เมื่อจะยกถึงผลที่เป็นหลักแล้ว คืออยู่ในหมู่ภิกษุ ลัทธิเป็นสุขสบาย ไม่ต้องเป็นที่รังเกียจของเพื่อนกัน. ประการหนึ่ง ทำให้ใจค่อนสบายไม่มีวิปฏิสาร เพราะเหตุแห่งความประพฤติของตน.

๓๐/๘/๖๕

ด. พระวินัยมีอะไรเป็นอานิสงส์ ควรปฏิบัติอย่างไร จึงจะได้ อานิสงส์นั้น ?

ด. มีความไม่ต้องเดือดร้อนใจ ซึ่งเรียกว่าวิปฏิสารเป็นอานิสงส์. ควรปฏิบัติดี ตามทางมัชฌิมาปฏิปทา คือไม่ให้ตั้งเคร่งจนเกินไป และไม่ให้หย่อนจนเกินควร จึงจะได้ อานิสงส์.

ก. พระบัญญัติทั้งสิ้นเมื่อรวมเข้ากล่าวแล้วมีกี่อย่าง ? อะไร

บ้าง ?

ข. พระบัญญัติทั้งสิ้น เมื่อรวมเข้ากล่าวมี ๒ อย่าง คือ พระบัญญัติที่ตั้งไว้เดิมหรือตั้งไว้เป็นคราวแรก เรียกว่ามูลบัญญัติ. พระบัญญัติที่ทรงตั้งเพิ่มเติมหรือแก้ไขในข้อที่ตั้งไว้เดิม เรียกว่าอนุบัญญัติ.

ส. ป.

ก. พระบัญญัติทั้งสิ้น เมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็ทรงตั้งไว้ทีเดียวหรือ ๆ ทรงตั้งขึ้นเมื่อไร ?

ข. จะได้ทรงตั้งไว้แต่แรกหาไม่ได้ เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว มีหมู่พระสาวกมากขึ้น เนื่องด้วยการบริหารหมู่คณะ เมื่อมีผู้ใดประพฤติดิแล้ว จึงทรงบัญญัติภายหลัง เมื่อยังไม่มีใครทำผิดก็ยังไม่ทรงบัญญัติ. เมื่อทรงบัญญัติไว้ครั้งหนึ่งแล้ว มีผู้ประพฤติดิไม่ถึงกับมีโทษทรงบัญญัติไว้ แต่เป็นเหตุให้เสียหายได้ จึงทรงบัญญัติเพิ่มเติมลงอีก, รวมความว่า เมื่อมีผู้ประพฤติดิแล้วจึงทรงบัญญัติขึ้น.

ส. ป.

ก. พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีพระญาณเห็นกาลไกลมิใช่หรือ ถ้าเช่นนั้นทำไมจึงไม่ทรงบัญญัติล่วงหน้าไว้ก่อนเล่า จะได้ป้องกันความชั่ว ความเสียหายไม่ให้เกิดขึ้น ข้อนี้เป็นอย่างไร ? ขอความเห็น.

ข. เป็นผู้ที่มีพระญาณเห็นกาลไกลจริง แต่ที่ไม่ทรงบัญญัติไว้

ล่วงหน้าก็เพราะพระองค์ทรงเห็นว่า ยังไม่สมควรทำเช่นนั้น ถ้าทำลงไปก่อน ผู้อื่นจะเห็นว่าเป็นข้อหุยมหิมกินไปบ้าง จักเป็นเหตุหวาดเสียวของผู้แรกเข้ามาบรรพชาอุปสมบทบ้าง ทั้งยังไม่มีตัวอย่างที่จะยกขึ้นอ้างได้ว่าใครเป็นผู้ทำผิด เมื่อไม่มีตัวอย่างที่จะยกให้ดูแล้ว ผลของการบัญญัติก็จะไม่ศักดิ์สิทธิ์ ฟังเห็นตัวอย่างดังกฎหมายบ้านเมืองก็ต้องอาศัยผู้ทำก่อนแล้วจึงตราพระราชบัญญัติ ไม่ได้บัญญัติไว้ล่วงหน้าเหมือนกัน.

ส. ป.

ถ. พระบัญญัติที่ทรงบัญญัติตามเหตุที่เกิดขึ้นนั้น ๆ ท่านเรียกว่าอย่างไร ?

ต. ท่านเรียกว่านิทานบ้าง ปกรณ์บ้าง.

ส. ป.

ถ. มูลบัญญัติกับอนุบัญญัติทั้ง ๒ นี้ เมื่อรวมกันเข้าแล้วจะเรียกว่าอะไร ?

ต. เมื่อรวมกันเข้าแล้ว เรียกว่าสิกขาบท.

ส. ป.

ถ. ในสิกขาบทหนึ่ง มีเฉพาะมูลบัญญัติหรืออนุบัญญัติ หรือมีทั้ง ๒ อย่าง. ข้อนี้เป็นเพราะเหตุใด ?

ต. บางสิกขาบทมีเฉพาะมูลบัญญัติ บางสิกขาบทมีทั้งมูลบัญญัติและอนุบัญญัติ บางสิกขาบทมีหลายอนุบัญญัติ ข้อนี้เป็นเพราะเหตุที่ทรงบัญญัติไว้นั้นยังไม่เหมาะ ถ้ายังหละหลวมก็ทรงบัญญัติเพิ่มให้ตั้ง

ที่ตั้งเกินไปก็ลดหย่อนผ่อนลงมาหาความพอเหมาะพอดี ถ้าสิกขาบทไหนพอเหมาะพอดีอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องมีอนุบัญญัติ.

ส. ป.

ถ. เมื่อมีเหตุขึ้น คือมีผู้ประพฤติดิแล้ว พระองค์ก็ทรงบัญญัติตามลำพังของพระองค์หรือ ๆ ทรงทำอะไร ?

ต. มิใช่ว่าเมื่อมีผู้ทำผิดแล้ว พระองค์จะทรงบัญญัติเอาตามลำพังของพระองค์ พระองค์ทรงให้ประชุมสงฆ์ เรียกผู้ทำผิดมาไต่สวนแล้วชี้โทษแห่งการทำผิด ซึ่งคุณแห่งการสำรวมระวังแล้วทรงบัญญัติห้ามมิให้ทำต่อไป.

ส. ป.

ถ. ภิกษุผู้ทำผิดคราวแรก ซึ่งเป็นเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทท่านเรียกว่าอะไร ? และถูกลงโทษอย่างไร ?

ต. ภิกษุผู้ทำผิดคราวแรก ซึ่งเป็นเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทท่านเรียกว่าภิกษุอาทิกัมมิกะ แปลว่าผู้มีกรรมเป็นเบื้องต้น. ไม่ต้องถูกลงโทษในเพราะความเป็นอาทิกัมมิะนั้น เพราะทำผิด ซึ่งเป็นเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทคราวแรก.

ส. ป.

อาบัติ

ถ. อะไรชื่อว่าอาบัติ ?

ต. โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้าม ชื่อว่าอาบัติ.

๒๔๕๖-๕๗

ถ. อะไรเรียกว่าอาบัติ และอาบัตินั้นมีโทษเป็นอย่างไรบ้าง ?

ต. กิริยาที่ล่วงละเมิดพระบัญญัติและมีโทษเหนือตนอยู่ หรือโทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามและไม่ทำตามข้อที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ชื่อว่าอาบัติ. อาบัตินั้นมีโทษเป็น ๓ สถาน คืออย่างหนัก ยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ นี้ได้แก่อาบัติปาราชิก ๑ อย่างกลาง ยังผู้ต้องให้อยู่กรรม คือ ประพฤติวัตรอย่างหนึ่งเพื่อทรมานตน นี้ได้แก่อาบัติสังฆาทิเสส ๑ อย่างเบา ยังผู้ต้องให้ประจานตนต่อหน้าภิกษุด้วยกัน เมื่อทำดังนี้จึงจะพ้นโทษนั้น นี้ได้แก่อาบัติอุลลัจจัยเป็นต้น ๑.

๒๔๖๒

ถ. อะไรเรียกว่าอาบัติ จงสงเคราะห์อาบัติทั้งหมดให้ลงใน ๒ ประการ ?

ต. โทษที่เกิดเพราะความละเมิด ในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามเรียกว่าอาบัติ สงเคราะห์เข้าในสเตกัจฉา ไม่ถึงขาดจากความเป็นภิกษุ ๑ สงเคราะห์เข้าในอเตกัจฉา ขาดจากความเป็นภิกษุ ๑ รวมเป็น ๒ ประการ.

๒๔๕๗-๖๒

ถ. อะไรเรียกว่าอาบัติ ? มีกี่ชื่อ ? จงจัดให้เป็น ๒ พวก จัด
ได้อย่างไร ?

ต. โทษที่เกิดเพราะความละเมิด ในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม
เรียกว่าอาบัติ. อาบัตินั้นว่าโดยชื่อมี ๗ อย่าง คือ ปาราชิก ๑ สังฆา-
ทิสเสส ๑ อุลลัจจัย ๑ ปาจิตตีย์ ๑ ปาฏิเทสนียะ ๑ ทุกกฏ ๑ ทุพภาสิต ๑.
อาบัติเหล่านี้จัดได้เป็น ๒ พวก คือ อเตกัจฉา เยียวยาไม่ได้ ๑ สเทกัจฉา
ยังพอเยียวยาได้ ๑ ปาราชิกเป็นอเตกัจฉา นอกนั้นเป็นสเทกัจฉา.

๒๒/๓/๖๕

ถ. อาบัติ ๗ ชื่อนั้น โดยโทษย่ออย่างไร จึงจัดลงเป็น ๒ ?

ต. ย่ออย่างนี้ อเตกัจฉาบัติ อาบัติที่แก้ไม่ได้ ๑ สเทกัจฉาบัติ
อาบัติที่แก้ได้ ๑.

๒๔๖๐

ถ. คำว่าต้องอาบัตินั้น หมายความว่าอย่างไร ?

ต. หมายความว่า ฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้า
ทรงห้าม.

๒๔๕๓

ถ. อาบัติ ๗ อย่าง อะไรบ้าง ? มาในพระปาฏิโมกข์ทั้งนั้น
หรือ ? จงแสดงคำที่ว่านั้น.

ต. คือ ปาราชิก สังฆาทิสเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ
ทุกกฏ ทุพภาสิต. ไม่ได้มาในพระปาฏิโมกข์ทั้งนั้น. อาบัติอุลลัจจัย
ทุกกฏบางอย่าง และตุพภาสิต ไม่ได้มาในพระปาฏิโมกข์. เพราะ

อาบัติเหล่านี้ไม่ได้ยกขึ้นสู่อุทเทสแสดงทุกกึ่งเดือน.

๒๔๕๘

ถ. อาบัติในพระปาฏิโมกข์ครบทุกชื่อหรือขาดอะไรบ้าง ?

ต. ไม่ครบทุกชื่อ ขาดอาบัติอุลลัจจัย ทุกกฏบางหมวด นอก
จากเสขียวัตถ์ และทุพภาสิต.

๒๔๕๕-๕๖

ถ. อาบัติมาในพระปาฏิโมกข์โดยตรงมีกี่อย่าง ?

ต. มี ๕ อย่าง คือ ปาราชิก ๑ ตั้งฆาติเสส ๑ ปาจิตตีย์ ๑
ปาฏิเทศนียะ ๑ และทุกกฏบางข้อ ๑.

๒๔๕๗

ว่าด้วยโทษ

ถ. อาบัติมีโทษกี่สถาน ? อะไรบ้าง ?

ต. มีโทษ ๓ สถาน คือ ๑. อย่างหนัก ยังผู้ต้องให้ขาดจาก
ความเป็นภิกษุ ๒. อย่างกลาง ยังผู้ต้องให้อยู่ปริวาสกรรม ๓. อย่าง
เบา ยังผู้ต้องให้แสดงแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง.

๒๔๕๘

ถ. อาบัติมีโทษกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ต. ถ้าแบ่งเอาความเสียหายมี ๒ อย่าง คือ ปิณัตตวิวัชชะและ
โลกวัชชะ ถ้ากำหนดโทษเป็นชั้น ๆ มี ๓ สถาน คือ อุดมโทษหรือ
มหันตโทษ โทษอย่างอุกฤกษ์ สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงปาราชิกาบัติ

อันเป็นโทษร้ายแรง ขาดจากความเป็นภิกษุ ต้องไล่สาปเสียดังหมุ่สงฆ์ตลอดชาติ. มัชฌมโทษ โทษอย่างกลาง สำหรับลงโทษ แก่ภิกษุผู้ล่วงอาบัติสังฆาทิเสส ต้องประพฤติทรมาณตน ซึ่งเรียกว่าอยู่กรรมให้ถูกต้องตามวินยานุญาติแล้วจึงเป็นอันพ้นโทษได้. ลหุโทษ โทษอย่างเบา สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงอาบัติอีก ๕ กอง นอกนั้นอันเป็นความผิดที่เพลาลงมา ต้องทำการอุทกโทษบอกความผิดนั้นแก่สงฆ์หรือคณะหรือบุคคล ซึ่งเรียกว่าแสดงอาบัติ จึงเป็นอันพ้นโทษได้. สรุปลงความว่าปาราชิกาบัติเป็นนอกเทวกิจจนา แก้ไขให้คืนดีไม่ได้ อาบัตินอกนั้นเป็นสเทวกิจจนา พอแก้ไขให้บริสุทธิ์ได้.

๒๔๕๖

ก. โทษแห่งอาบัติเป็นโลกวัชระก็มี ปณัตติวัชระก็มี ฉะนั้นควรปฏิบัติอย่างไร ? จึงจักสมแก้คำว่าปฏิบัติเป็นกลาง ๆ ชี้แจงมา.

ข. ควรปฏิบัติอย่างไร คือ อาบัติที่เป็นโลกวัชระนั้นล่วงเข้าแล้วยังความเสียหายให้เกิดมาก แม้ทำคืนแล้ว ความเสียหายนั้นก็ยังเป็นเหมือนแผลติดตัวอยู่ ไม่หายได้ง่าย ควรระมัดระวังมาก อย่าล่วงง่าย ๆ ฝ่ายอาบัติที่เป็นปณัตติวัชระนั้น เหล่าใดที่ภิกษุยังถือเป็นกวดขัน ล่วงอาบัติเหล่านั้นเข้าแล้ว มีความเสียหายได้เหมือนกัน เหล่าใดไม่ถือเป็นเรื่องจริง เพราะกาลสมัยและประเทศทำให้เป็นอาบัติเหล่านั้น แม้ล่วงเข้าแล้ว ก็ไม่สู้เป็นอะไรนัก.

๒๓/๘/๓๐

ค. อาบัติ ๓ อย่าง เมื่อภิกษุต้องเข้าแล้ว มีหน้าที่ต่างกัน

อย่างไร ?

ด. ต่างกันอย่างไร ปาราชิก ภิกษุต้องเข้าแล้ว ขาดจากความ
เป็นภิกษุ สังฆาทิเสส ภิกษุต้องเข้าแล้ว ต้องอยู่ปริวาสตามราตรี
ที่ตัวได้กระทำปกปิดไว้ ต่อมาอยู่มานัด ๖ ราตรี ในที่สุดขออภัยภาณ-
กรรมต่อสงฆ์ มีภิกษุอย่างน้อย ๒๐ รูป จึงบริสุทธิ์ได้. ถุลัจจัย ๑
ปาจิตตีย์ ๑ ปาฏิเทสนียะ ๑ ทุกกฏ ๑ ทุพภาสิต ๑. ๕ นี้ ขอแสดง
โทษต่อสงฆ์หรือคณะบุคคลจึงพ้นโทษได้.

๒๔๕๗

ด. อาบัติกล่าวโดยโทษหนักเบา มีชื่ออย่างไรบ้าง ? อย่างไร
ต้องได้วัตถุเดียว ? จงอธิบาย.

ด. กล่าวโดยโทษหนัก คือปาราชิก สังฆาทิเสส. กล่าวโดย
โทษเบา คือ ถุลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต
ปาราชิกและทุพภาสิตต้องได้วัตถุเดียว.

๓/๕/๗๔

ด. เป็นบรรพชิตต้องปฏิบัติพระวินัยให้สมแก่ภาวะของตน ๆ พระ
วินัยนั้นคืออะไร ? และการลงโทษต่างจากกฎหมายบ้านเมืองอย่างไร ?

ด. พระวินัยนั้น คือพระพุทธรบบัญญัติและอภิสมจาร ลงโทษ
ต่างจากกฎหมายบ้านเมือง กฎหมายบ้านเมืองมีบุคคลเป็นผู้ลงโทษ
แก่ผู้ประพฤติดีกชั้นหนึ่ง บางครั้งประพฤติล่วงแล้ว แต่หาหลักฐาน
อะไรไม่ได้ ก็ไม่ต้องถูกลงโทษก็มี บางครั้งก็ไม่ได้ประพฤติล่วง
กฎหมาย แต่เข้าระหว่างแก้ตัวไม่ได้ ถูกลงโทษก็มี ส่วนพระวินัย

ลงโทษแต่เฉพาะผู้ประพฤติก่ล่วงละเมิดเท่านั้น เมื่อประพฤติก่ละเมิดแล้ว ใครรู้เห็นก็ตาม ไม่รู้เห็นก็ตาม ก็เป็นอันมีลงโทษตามพระพุทธรบบัญญัติ กล่าวคือเป็นอาบัติ.

๒๕/๘/๓๕

ถ. พระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้โดยตรงเป็นข้อห้ามหรือข้ออนุญาต ?

ต. เป็นทั้ง ๒ อย่าง คือเป็นทั้งข้อห้ามและข้ออนุญาต.

ส. ป.

ถ. หากว่าปลั้งพลาด ในฝ่ายไหนเกิดโทษมาก ? เพราะเหตุไร ?

ต. ในฝ่ายพระบัญญัติเกิดโทษมาก เพราะปลั้งพลาดละเมิดใน ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้าม ต้องอาบัติตามวัตตุนั้น ๆ ส่วนพระ อนุญาตแม้จะปลั้งพลาดไม่กระทำตาม บางอย่างก็ไม่เป็นอาบัติ เป็น แต่เสียดรรณนิยมของภิกษุหรือไม่ได้รับประโยชน์จากพระอนุญาตนั้น.

๒๕๕๕

ถ. อาบัติเมื่อกล่าวโดยโทษ นอกจากหนักเบาหรืออย่างกลาง แล้ว จะย่อให้น้อยลงคงได้ทำไร ? อะไรบ้าง ?

ต. เมื่อย่อให้น้อยลงคงได้ ๒ คือ ดลกวัชชะ ๑ ปณัตติ- วัชชะ ๑ จะย่อให้เป็นสเทกัจฉา ๑ อเทกัจฉา ๑ ก็ได้.

ส. ป.

ถ. โทษอย่างไรเรียกโลกวัชชะ อย่างไรเรียกปณัตติวัชชะ ? จงอธิบายพอให้ได้ความ.

ต. ที่เป็นโทษทางโลก คือผู้มีใจภิกษุทำเข้าก็เป็นการผิด

เช่นโจรกรรม นี้เรียกว่าโลกวัชระ. ที่เป็นโทษทางพระบัญญัติ คือผู้มีใช้ภิกษุทำเข้าไม่จัดว่าเป็นผิด เช่นบริโภคอาหารในเวลาวิกาล นี้เรียกปณัตติวัชระ.

ส. ป.

สมุฏฐาน

ถ. อะไรเรียกว่าสมุฏฐานแห่งอาบัติ? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ต. ที่เกิดแห่งอาบัติเรียกว่าสมุฏฐานแห่งอาบัติ. โดยตรงมี ๔ คือลำพังกาย ๑ ลำพังวาจา ๑ กายกัมบจิต ๑ วากัมบจิต ๑ เมื่อว่าตามบาลีมี ๖ คือเติมกายวาจา รวมกันเป็น ๑ กายวาจาจิต รวมกันเป็น ๑.

ส. ป.

ถ. ภิกษุเสพเมถุนด้วยจิตคิดจะเสพ จะจัดว่าเกิดจากสมุฏฐานไหน?

ต. จัดว่าเกิดจากสมุฏฐานคือจากกายกัมบจิต.

ส. ป.

ถ. เมื่อเพ่งเอาเจตนาเป็นที่ตั้งแล้ว จะจดอาบัติได้เป็นกี่พวก? อะไรบ้าง?

ต. จัดได้เป็น ๒ คือ สจิตตกะ ต้องเพราะมีเจตนาคือจงใจล่วงละเมิดพวก ๑ อจิตตกะ ต้องเพราะไม่มีเจตนา คือไม่จงใจล่วงละเมิดพวก ๑.

ส. ป.

ก. อาการต้องอาบัติ ๖ อย่างนั้น ต้องอย่างไรเป็นเลวที่สุด
เพราะเหตุไร ?

ข. ต้องด้วยความไม่ละอายเป็นเลวที่สุด เพราะเป็นผู้คือด้าน
ว่ายากสอนยาก อาจต้องอาบัติได้ทุกอย่าง.

๓๐/๘/๓๑-๒๕/๘/๓๕

ก. การปรับอาบัติผู้รู้ว่าห้ามแล้วขึ้นทำ กับผู้ไม่รู้พระบัญญัติและ
ทำ เป็นยุติธรรมเสมอกันหรือไม่? จงอธิบาย.

ข. เป็นยุติธรรมเสมอกัน. เพราะว่าบัญญัติทั้งสิ้นย่อมไม่
ลำเอียงเข้ากับใคร สุดแต่ใครล่วงเข้าเป็นต้องได้รับโทษตามข้อที่ล่วง
นั้น เช่นปาราชิกสิกขาบท ซึ่งเป็นข้อห้ามอย่างแรงปรับโทษถึงความ
ขาดจากเป็นภิกษุ ผู้รู้ว่าห้ามแล้วขึ้นทำก็ต้องได้รับโทษถึงขาดจากความ
เป็นภิกษุ แม้ผู้ไม่รู้ห้ามแล้วทำเข้า ก็ต้องได้รับโทษเช่นนั้นเหมือน
กัน ถึงจะอ้างว่าตนไม่รู้พระบัญญัติ ก็เป็นอันยกเว้นไม่ได้ เพราะ
พระบัญญัติท่านวางไว้แล้ว ข้อนี้แม้ฝ่ายอาณาจักรท่านก็ไม่ยอมยกโทษ
แก่ผู้ผิด ซึ่งจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายนั้นไม่ได้เหมือนกัน ด้วยเหตุดังกล่าว
มานี้ จึงว่าเป็นยุติธรรมเสมอกัน.

๒๔๕๓

ก. ไม่รู้ เหตุใดจึงเกณฑ์ให้ต้องอาบัติ น่าจะได้รับความยกเว้น
ไม่ใช้หรือ? จงอธิบาย.

ข. ไม่น่าจะได้รับความยกเว้นเลย เพราะว่า ถ้ายกเว้นโทษ
แก่ผู้ทำผิดด้วยไม่รู้แล้ว การบัญญัติพระวินัยก็จะมีอะไรเป็นเกณฑ์

เพราะจะเป็นช่องให้ภิกษุบางรูปยกข้อที่ไม่รู้นี้ขึ้นแก้ตัวเสมอ ๆ และความตั้งใจจะศึกษาให้เข้าใจในพระวินัยก็จะเลวทรามลงทุกที เพราะจะถือเสียว่าไม่รู้ก็ไม่ต้องอาบัติ เพราะเหตุนี้จึงเห็นว่าไม่น่าจะได้รับความยกเว้นเลย.

๒๔๕๖

ถ. สมควรอย่างไร ที่ปรับอาบัติแก่ผู้ล่วงบัญญัติโดยไม่รู้ ?

ต. วินัยบัญญัติ เป็นเครื่องรักษาหมู่ภิกษุให้มีความประพฤติเสมอกัน ล่วงบัญญัติโดยไม่รู้ จะไม่ปรับโทษ ผู้ล่วงก็อ้างว่าไม่รู้รำไป ระเบียบของหมู่ก็จะกลายเป็นไม่มี หมู่ก็ตั้งอยู่ไม่ได้ ผู้อยู่เป็นหมู่ต้องมีข้อบัญญัติและวัตรจรรยาสำหรับหมู่ แม้เป็นคนเข้ามาใหม่ก็ต้องรู้และปฏิบัติตาม จะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้เลย. แต่คนต่างประเทศเข้ามาอยู่ในประเทศที่มีพระราชบัญญัติอันตนเกี่ยวข้อง ก็ต้องประพฤติตามทุกประการ. ที่ปรับอาบัติแก่ผู้ล่วงอาบัติโดยไม่รู้ เป็นความสมควรอย่างนี้.

๒๔๕๗

ถ. ภิกษุทำเช่นไร เรียกว่าต้องอาบัติด้วยไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ ?

ต. เช่น ภิกษุไม่รู้พระบัญญัติ ไม่แสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตโดยชอบ ตั้งตนเป็นพ่อค้าทำการซื้อขายอย่างคฤหัสถ์ เข้าใจว่าเป็นการสะดวก ดังนี้ เรียกว่าต้องอาบัติด้วยไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุตั้งใจปฏิบัติในพระวินัยว่า สิ่งใดที่รู้สึกรว่าเป็นอาบัติ

แล้วไม่ทำสิ่งนั้น ๑ เมื่อรังเกียจสงสัยแล้ว จะไม่ขึ้นทำเป็นอันขาด ๑
เช่นนี้เธอจะยังมีทางต้องอาบัติอย่างไรบ้างหรือไม่ ?

ด. มี คือต้องด้วยไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ ต้องด้วยสำคัญว่าควร
ในของที่ไม่ควร ต้องด้วยลืมสติ.

๒๑/๘/๓๓

ด. ชื่อว่าสงสัยแล้วขึ้นทำลง กับชื่อว่า สำคัญว่าไม่ควรในของ
ที่ควรนั้น เป็นเหตุให้ภิกษุต้องอาบัติอะไรบ้าง ?

ด. การสงสัยแล้วขึ้นทำ ถ้าการทำนั้นผิดพระบัญญัติ ก็ต้อง
อาบัติตามวัตถุ กล่าวคืออาจเป็นตั้งแต่ปาราชิกลงไปจนถึงทุพภาสิต
ถ้าไม่ผิดพระบัญญัติ ก็ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะสงสัยแล้วขึ้นทำ ส่วน
การสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควรนั้น เป็นเหตุให้ต้องอาบัติทุกกฏตาม
สัญญาอย่างเดียว.

๑/๑๐/๓๕

ด. จงยกตัวอย่าง ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร ?

ด. ตัวอย่าง สำคัญว่าไม่ควรในของที่ควรนั้น คือ เช่นยังเข้าอยู่
สำคัญว่าเที่ยงแล้ว ฉันทอาหารเป็นอาบัติทุกกฏ หรืออีกอย่างหนึ่ง
เนื้อสุกรสำคัญว่าเนื้อหมี ซึ่งเป็นเนื้อที่เขาไม่ค่อยจะนิยมกินเป็นอาหาร
กัน เมื่อฉันทเข้าไปคงเป็นอาบัติเหมือนกัน.

๒๔๕๓

ด. อาบัติที่ภิกษุต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร มีกี่ชื่อ ?
อะไรบ้าง ?

ค. มีชื่อเดียว. คือทุกกฎ.

๒๔๕๓

ก. ล้วงด้วยไม้ละอายปรับโทษชอบแล้ว ล้วงด้วยลิ่มสติปรับโทษไม่เป็นการเกินไปหรือ? จงอธิบาย.

ค. ไม่เป็นการเกินไป เพราะถ้าจะไม่ปรับโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงอาบัติด้วยความพลั้งเผลอแล้ว เป็นเหตุให้เธอมีความประมาท ไม่มีสติ ไม่มีสังวร เสียมรรยาทผู้ดี ไม่เป็นที่เลื่อมใส ทั้งเป็นเหตุให้อลัชชิกิภิกษุแก้ตัวได้ ไม่นำพาในพระวินัย ไม่เป็นความงาม ไม่เป็นความดีเลย มีแต่ทางเสียโดยส่วนเดียว เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรยกเว้นแก่ภิกษุผู้ล่วงด้วยลิ่มสติ.

๒๔๕๖

ก. ต้องด้วยลิ่มสตินั้นอย่างไร?

ค. เป็นต้นว่า ภิกษุรับประเคนเภสัช ๕ ไว้แล้ว ไม่ทำวินัยกรรมปล่อยให้ล่วง ๗ วันไปก็ดี หรือได้อติเรกจิวรใหม่มาไม่วิกัปหรืออธิษฐานเสีย ปล่อยให้ล่วงกำหนด ๑๐ วันไปก็ดี หรือจะนุ่งจะห่มซึ่งผ้าใหม่ไม่ทันได้ทำพินทุเสียก่อนก็ดี เหล่านี้ชื่อว่าต้องด้วยลิ่มสติทั้งนั้น.

๒๔๕๕-๒๔๕๖

ก. ผู้ที่ลิ่มสติควรได้รับความยกเว้นไม่ใช่หรือ เหตุใดจึงปรับให้เป็นอาบัติเล่า?

ค. การที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงยกเว้นโทษแก่ภิกษุผู้ลิ่มสตินั้น ก็

เพราะว่าสิกขาบทบางข้อ ในเมื่อภิกษุประพฤติกว้างเข้า แม้จะมี
เจตนาหรือไม่ก็ตาม ก็เป็นโทษอยู่แล้ว และประโยชน์แห่งการปรับ
เช่นนี้ก็ยังมีอีก คือการลืมนัดนี้ ย่อมเกิดแก่ความไม่เอาใจใส่ระวังรักษา
เมื่อจะทำอะไรด้วยความไม่เอาใจใส่แล้ว ผลที่ได้ย่อมมีเสียมากกว่าดี
ถ้าพระองค์ทรงยกเว้นโทษภิกษุผู้ลืมนัดด้วยประการทั้งปวง ก็เท่ากับ
พระองค์ทรงอุททูนให้ภิกษุมีความเลินเล่อ ไม่เอาใจใส่ระวังรักษา
ในกิจอันเป็นหน้าที่ของตน การปรับโทษภิกษุผู้ลืมนัด ย่อมมีผลดัง
กล่าวมานี้ เพราะเหตุนี้ พระองค์จึงไม่ทรงยกเว้นโทษให้แก่ภิกษุผู้ลืมน
สติเลย.

๒๔๕๓-๒๔๕๘

ถ. อาบัติจำพวกอะไร ต้องลืมนัดด้วยสติก็มี ?

ต. อาบัติจำพวกอจิตตกะ โดยมากต้องเพราะให้ล่วงกำหนดกาล
ด้วยความหลงลืม แต่อย่างอื่นก็มี เช่นลืมนัดทำพินทุ วิกัปป.

๒๔๖๐

ถ. ในการที่ภิกษุต้องอาบัติ ๖ อย่าง ถ้าภิกษุมีความละเอียดอยู่
โดยปกติแล้ว ยังจะต้องอาบัติด้วยอาการข้อไหนบ้าง ? ไฉนจึงว่า
อย่างนั้น ?

ต. ยังจะต้องด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ด้วยไม่รู้ว่สิ่งนี้เป็น
อาบัติบ้าง, ด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควรบ้าง, ด้วยลืมนัดบ้าง.
เพราะภิกษุผู้มีความละเอียดย่อมไม่มีเจตนาที่จะล่วงสิกขาบทก็จริง ถึง
อย่างนั้น ก็ยังมีทางจะต้องอาบัติในส่วนที่เป็นอจิตตกะได้อยู่ เพราะ

ธรรมดานุคคลต้องมีความไม่รู้ ความหลงลืม และความเข้าใจผิด
ในบางคราว.

๒๖/๘/๖๘

สิกขา

ถ. ไตรสิกขาคืออะไร ? ถ้าล่วงละเมิดในสิกขาเหล่านั้น ท่าน
ให้ปรับอาบัติอย่างไร ?

ค. ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา. ถ้าล่วงละเมิดศีลสิกขา
ท่านให้ปรับอาบัติตามวัตถุ อย่างหนักปาราชิก ถัดลงมาสังฆาทิเสส
ตุลัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต โดยลำดับ นอก
นั้นไม่มีปรับอาบัติ.

๒๖/๘/๖๘

ถ. หลักแห่งการศึกษาของภิกษุมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? ศึกษา
ตามนั้นได้ประโยชน์อย่างไร ?

ค. มี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา. ศึกษาในสมาธิ ทำ
ให้ใจสงบไม่ฟุ้งซ่าน อันปริญญฐานกิเลส ไม่อาจทำให้แปรปรวน,
ศึกษาในปัญญา ทำให้รู้เท่าทันคติของสังขาร ไม่หลงมกมายในภาวะ
ของตนและผู้อื่น อาจทำอนุสัยกิเลสให้
เบาบางและศูนย์สิ้นได้.

๒๒/๘/๖๘ - ๑๕/๓/๗๐

ถ. สิกขามีกี่อย่าง ? มีหน้าที่ต่างกันอย่างไร ?

ค. สิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา. มีหน้าที่ต่างกัน

อย่างนี้ คือ สีล สำหรับกำจัดกิเลสอย่างหยาบ อันให้ลวงทางกาย ทางวาจา เรียกว่าวิตกกัมมะ, สมาธิ สำหรับกำจัดกิเลสอย่างกลาง ที่ให้กลัดกลุ้มรุมใจ เรียกว่าปรัญญาน, ปัญญา สำหรับกำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน เรียกว่าอนุสัย.

๒๔๕๖

ถ. จงแสดงกิจแห่งสิกขา ๓ อย่าง ?

ต. สีลมีอันป้องกันวิตกกัมมโทษเป็นกิจ, สมาธิ มีอันปราบปรามปรัญญานกิเลสเป็นกิจ, ปัญญา มีอันกำจัดอนุสัยกิเลสเป็นกิจ.

๒๔๕๗

ถ. จงแสดงสิกขาของภิกษุ อธิบายพอได้ความ เพื่อเป็นทางปฏิบัติ ?

ต. สิกขาของภิกษุนั้นท่านจัดเป็น ๓ อย่าง คือ สีล ๑ สมาธิ ๑ ปัญญา ๑ ความสังวรตามพระวินัย ยังอาการกายวาจาให้เรียบร้อยไม่ล่วงพระพุทธบัญญัติ และบำเพ็ญวัตรจริยาที่ยังควรจะได้ ยังตนให้เป็นคนสุภาพ นี้จัดเป็นสีล การรู้วิธีทำใจให้ปลอดจากนิเวศน์ต่าง ๆ เรียกว่าสมาธิ ทำจิตใจให้อาจให้ควรแก่การงานในคราวที่ต้องการ เรียกว่าปัญญา แปลตามศัพท์ว่า ธรรมชาติรู้เห็นชัด หรือธรรมชาติเป็นเหตุให้เห็นชัด แต่ในพระพุทธศาสนามุ่งความบริสุทธิ์เป็นผล และความบริสุทธิ์นั้นจะมีได้ก็เพราะปัญญากำหนดรู้สังขารภายใน กล่าวคือ กายกับใจนี้ การมีปรีชาหยั่งรู้ธรรมดานิยมและเข้าใจสภาวะทั้งหลาย ตามเป็นไปอย่างไร เรียกว่าความรอบรู้ในกองสังขาร.

๒๔๕๘

ก. เหตุใดศึกษาจึงจัดเป็น ๓ เท่านั้น ?

ข. เพราะเหตุว่า กองกิเลสที่มีอยู่ในสันดานของสัตว์ ท่านจัดเป็น ๓ อย่างคือ ๑. อย่างหยาบ ๒. อย่างกลาง ๓. อย่างละเอียด ที่นอนจมอยู่ในสันดานของสัตว์ เพราะเหตุนี้ศึกษาซึ่งมีหน้าที่สำหรับปราบกิเลสของสัตว์ จึงต้องจัดเป็น ๓ เช่นเดียวกัน.

๒๔๕๓

ก. เหตุใดปัญหาที่เป็นศึกษา จึงประสงค์เอาความรอบรู้ในกองสังขาร ?

ข. เพราะความรอบรู้ในกองสังขาร เป็นหัวข้อที่ประสงค์ในพระพุทธศาสนา. ความรอบรู้ที่เรียกว่าปัญญานี้ เมื่อจะกล่าวโดยทั่วไป ได้แก่กริยาที่รู้จักเหตุผลตามสภาวะตามธรรมดาของธาตุวัตถุ นั้น ๆ แต่ความรู้ของโลกไม่มีที่สิ้นสุด ของเก่าเสื่อมไป มีของใหม่มาแทน มีของแปลกประหลาดให้เราดูอยู่เสมอ เพราะฉะนั้น เมื่อกล่าวโดยเฉพาะข้อประสงค์เอาความรอบรู้ในกองสังขาร ทั้งที่มีวิญญาณและหาวิญญาณมิได้ จะรู้ตลอดทุกอย่างหรือเฉพาะบางประการบางชนิดของสังขารก็ตาม แต่ต้องให้รู้พร้อมทั้งเหตุและผลจนเห็นสังขารว่าเป็นของไม่แปลกประหลาดอะไร เห็นอยู่ได้นาน ๆ วางใจเป็นกลางได้ไม่ยินดียินร้ายในกองสังขารทั้งปวง ถอนความยึดมั่นถือมั่นเสียได้ จึงจะเรียกว่ารอบรู้เมื่อรอบรู้ตามสภาวะตามเป็นจริงของสังขารแล้ว ชื่อว่าได้สำเร็จผลตามพระพุทธประสงค์.

๒๔๕๖

ถ. สิกขากับสิกขาบทต่างกันหรือเหมือนกัน ? จงอธิบาย.

ต. ต่างกัน. สิกขาหมายความกว้างกว่าสิกขาบท. สิกขาได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นที่รวบรวมศาสนโนวาทในพระพุทธศาสนาทั้งหมด แม้พระบัญญัติซึ่งเป็นที่รวบรวมสิกขาบททั้งสิ้นที่เรียกว่าพระวินัย ก็รวมอยู่ในสิกขาที่เรียกศีลสิกขานั้นเอง. ส่วนสิกขาบทหมายความแคบ คือหมายเอาเฉพาะข้อห้ามอันหนึ่ง ๆ แห่งอาบัตินั้น ๆ อันเป็นข้อปรับโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระพุทธรบบัญญัติ เป็นเอกเทศอันหนึ่ง ๆ ของศีลสิกขา เท่ากับมาตราหนึ่ง ๆ แห่งพระราชบัญญัติ ซึ่งรวมเรียกว่ากฎหมายฉะนั้น.

๒๔๕๖

ถ. พระวินัยมีหน้าที่ปกครองกายกับวาจา ๒ อย่าง ไม่มีทางล่วงสิกขาบทแม้ด้วยใจอย่างเดียว เหตุไฉนสิกขาจึงเกี่ยวข้องกับใจและความเห็นด้วยเล่า ?

ต. จริงอยู่ พระวินัยมีหน้าที่ปกครองกายกับวาจา ๒ อย่าง ไม่มีทางล่วงสิกขาบทแม้ด้วยใจอย่างเดียว แต่สิกขาที่เกี่ยวกับใจและความเห็นด้วยนั้น เพราะใจและความเห็นเป็นประธานของกายกับวาจา ถ้าว่าใจดีเพราะได้รับความอบรมและมีความเห็นถูก ด้วยหยังทราบธรรมคานิยมแล้ว ก็จะชักจูงกับวาจาให้ทำให้พูดแต่ในทางดี เป็นกายสุจริต วจิตสุจริต. ถ้าใจชั่ว เพราะไม่ได้รับความอบรมและมีความเห็นผิด ด้วยไม่หยังทราบธรรมคานิยมแล้ว ก็ชักจูงกายกับวาจาให้ทำให้พูดแต่ในทางที่ชั่ว ล้วนเป็นส่วนเสียหายเป็นกายทุจริต วจิตทุจริต. ด้วยเหตุนี้

สิกขาจะมีเกี่ยวถึงใจและความเห็นด้วย.

๒๔๕๕-๖๒

สิกขาบท

ถ. อะไรเรียกว่าสิกขาบท ?

ค. มุลบัญญัติ คือข้อที่ทรงตั้งไว้เดิม และอนุบัญญัติ คือข้อที่ทรงเพิ่มเติมทีหลัง รวมทั้ง ๒ อย่างนี้เข้าด้วยกัน เรียกว่าสิกขาบท.

๒๔๖๒

ถ. สิกขาบทต่างจากสิกขาอย่างไรบ้าง ? จงอธิบายพอได้ความ.

ค. สิกขาบทต่างจากสิกขาดังนี้ สิกขาบทได้แก่พระบัญญัติมาตราหนึ่ง ๆ เหมือนกฎหมายของบ้านเมืองที่ตั้งไว้เป็นมาตรา ๆ ก็เป็นข้อ ๆ เป็นข้อห้ามสำหรับบรรพชิตโดยตรง. ส่วนสิกขาได้แก่ข้อที่บรรพชิตพึงศึกษา มี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา.

ส. ป.

ถ. สิกขาบทเช่นไร เรียกว่าอาทิพรหมจรรย์การศึกษา ?

ค. สิกขาบทที่ทรงตั้งไว้เป็นพุทธอาณา ซึ่งจัดเป็นข้อห้ามอันเป็นส่วนเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เช่นห้ามฆ่าสัตว์เป็นต้น เช่นนี้เรียกว่าอาทิพรหมจรรย์การศึกษา.

ส. ป.

ถ. สิกขาบทเช่นไร เรียกว่าอภิสมาจาริกาสิกขา ?

ค. สิกขาบทที่ทรงตั้งขึ้นด้วยความเป็นขนบธรรมเนียม เช่นสอนให้นุ่งห่มให้เรียบร้อย ห้ามเล่นอนาจารต่าง ๆ เป็นต้น เรียกว่า

อภิสมจาริกาสิกขา.

ส. ป.

ถ. อาทิพรหมจริยิกาสิกขา อภิสมจาริกาสิกขา ปรับอบัติอย่างสูงและอย่างต่ำเพียงไหน ?

ต. อาทิพรหมจริยิกาสิกขา ปรับอบัติอย่างสูงถึงปาราชิก อย่างต่ำเพียงอบัติทุพภิกขภัย. อภิสมจาริกาสิกขา ปรับอบัติอย่างสูงเพียงถูกล้างจัญ อย่างต่ำเพียงทุกกฎ.

ส. ป.

ถ. สิกขาบทกับอบัติต่างกันอย่างไร ?

ต. ต่างกัน คือ สิกขาบทหมายเอาข้อที่ตั้งไว้ เป็นข้อที่ไม่ให้ภิกษุประพฤติล่วง ส่วนอบัตินั้น หมายเอาโทษที่เกิดเพราะความล่วงละเมิดต่อสิกขาบทข้อห้ามนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงต่างกัน.

๒๔๕๗

ถ. สิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ต. สิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ ในพระสูตรแสดงว่ามี ๑๕๐ คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๕๒ ปาฏิเทศนียะ ๔ อธิกรณสมณะ ๗ แต่มีมาในพระปาฏิโมกข์ซึ่งใช้สวดกันอยู่ในบัดนี้ มี ๒๒๗ คือ เตมोनียต ๒ เสขิยะ ๗๕.

ส. ป.

ถ. เพราะเหตุไร ในพระสูตรท่านจึงไม่จัดอนียตและเสขิยะเข้าไว้ในพระปาฏิโมกข์ด้วย ?

ค. ที่ท่านไม่จัดอนัตตยเข้าไว้ พิจารณาคลุกก็งจะเห็นว่า เพราะ

ถ. อนัตตยมิใช่ปรับอบัตติโดยตรง เป็นเพียงลักษณะตัดสินอันหนึ่ง ซึ่งสำหรับจะได้เป็นคู่มือของพระวินัยธรรจะพึงยกขึ้นปรับแก้ภิกษุผู้ละเมิดต่อสิกขาบทบางเหล่าเท่านั้น. ส่วนเสขิยะนั้นเป็นอบัตติที่แน่นอนแล้วก็จริงแต่มีมาก อบัตติทุกกฏทุก ๆ ชนิด (เว้นที่เป็นบุรพประโยค) ย่อมนับว่าเป็นเสขิยะโดยอนุโลมสืบ เพราะเช่นนั้น เสขิยะท่านจึงไม่วางจำนวนไว้เหมือนสิกขาบทอื่น ๆ บอกแต่เพียงว่าธรรมที่ควรศึกษาทั้งหลายเท่านั้น.

ส. ป.

ถ. คำที่เรียกว่า อุกเทศนั้น หมายความว่าอะไร ?

ค. หมายความว่า พวกหรือหมวดตามชนิดแห่งอบัตติ เช่น ปาราชิกพวกหนึ่ง สังฆาทิเสสพวกหนึ่ง ก็ให้ชื่อว่าอุกเทศหนึ่ง ๆ เป็นต้น.

ส. ป.

ถ. ในพระปาฏิโมกข์ที่ใช้สวดอยู่ทุก ๆ กิ่งเดือนนั้น รวมทั้งหมดมีกี่อุกเทศ ? อะไรบ้าง ?

ค. มี ๘ อุกเทศ คือ นีทานุกเทศ ๑ ปาราชิกุกเทศ ๑ สังฆาทิเสสุกเทศ ๑ อนัตตยุกเทศ ๑ นิสสัคคียุกเทศ ๑ ปาจิตตยุกเทศ ๑ ปาฏิเทศนียุกเทศ ๑ เสขียุกเทศ ๑ อธิกรณสมถุกเทศ ๑.

ส. ป.

ถ. บรรดาสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์ ท่านเห็นประเภทไร ซึ่งแม้ตั้งใจสัจวรก็ยังมีต้องได้ ประเภทไรแม้ตั้งใจล่วงก็ไม่สำเร็จ จงยก

ตัวอย่าง ?

ต. ในภาคต้นเห็นสิกขาบทจำพวกอจิตตกะ เช่นลี้มวิกัปปฝ้อติ-
เรทจีวร เผลอปราศจากไตรจีวร ดังนี้ เป็นต้น. ในภาคหลังเห็นสิกขาบท
ประเภทที่เกี่ยวกับภิกษุณี เช่นภิกษุไม่ได้รับสมมติสอนภิกษุณี เป็นต้น.

๓๐/๓/๖๓

ปาราชิก

ถ. ภิกษุทำอะไรบ้าง ขาดจากความเป็นภิกษุ? ภายหลังกลับ
อุปสมบทอีกได้หรือไม่?

ต. ๑. ภิกษุเสพเมถุนขาดจากความเป็นภิกษุ ๒. ภิกษุถือเอา
สิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ ได้ราคา ๕ มาสก ขาดจากความเป็นภิกษุ
๓. ภิกษุแก้มง่ามนุชย์ให้ตาย ขาดจากความเป็นภิกษุ ๔. ภิกษุอวด
อุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน ขาดจากความเป็นภิกษุ. ภายหลังกลับ
มาอุปสมบทอีกหาได้ไม่.

๒๔๖๒

ถ. คีต ๕ สำหรับคฤหัสถ์ ยกข้อที่ ๕ เสีย เหลื่อนั้นตรงกับ
ปาราชิก ๔ ของภิกษุ ถูกหรือไม่ หรือเห็นอย่างไร?

ต. ตรงกันโดยเค้าโครง ผิดกันโดยอรรถແບກວ້າງว่ากัน ใน
องค์ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ แห่งเบญจศีล ประสงค์ความกว้าง ส่วนใน
ปาราชิกของภิกษุมีจำกัด เช่นฆ่าสัตว์ในปาราชิก ประสงค์เพียงฆ่ามนุชย์
จำพวกเดียว ส่วนในเบญจศีลประสงค์สัตว์มีชีวิตทั่วไป ดังนี้ เป็นต้น.
ในองค์ที่ ๓ แห่งเบญจศีลมีจำกัด ส่วนในปฐมปาราชิกห้ามเสพเมถุน-

ธรรมทั่วไป.

๓๐/๓/๖๓

ถ. พระพุทธเจ้าย่อมทรงพระมหากรุณามีไซ้หรือ เหตุไฉนจึงทรงสาปภิกษุผู้ต้องปาราชิกไว้เป็นอย่างแรง แม้กลับอุปสมบทอีกไม่เป็นภิกษุ จงอธิบาย ?

ต. พระองค์ยอมเป็นผู้ทรงพระมหากรุณาแท้ทีเดียว แต่การที่ทรงสาปภิกษุผู้ต้องปาราชิกไว้เป็นอย่างแรงนั้น เห็นว่าพระองค์ไม่ได้เป็นผู้สาป ความประพฤติชั่วของตนเองต่างหากเป็นผู้ลงโทษ เพราะว่า พระองค์เป็นสังฆบิดรสำหรับปกครองหมู่สาวกบรรพชิตให้ตั้งอยู่ในความประพฤติชอบ ไม่ให้ประพฤติชั่ว ซึ่งผิดจากความมุ่งหมายของพระองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้ จำเป็นที่พระองค์จะต้องตั้งกฎข้อบังคับไว้เพื่อป้องกันความเสียหายของหมู่บรรพชิตและสำหรับให้บรรพชิตประพฤติตาม ตั้งอยู่ในความปกครองของพระองค์ ครั้นพระองค์ได้วางกฎข้อบังคับไว้เช่นนี้แล้ว ถ้าหากใครฝ่าฝืนล่วงเข้า ก็จำเป็นต้องได้รับโทษอยู่เอง เพราะเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่าพระองค์ไม่ได้เป็นผู้สาป ความประพฤติของตนเองเป็นผู้ลงโทษ.

๒๔๕๓

ถ. ผู้ต้องปาราชิก ถือเพศเป็นคฤหัสถ์ไปแล้ว กับผู้ลาสิกขาโดยปกติ ยังมีทางได้ทางเสียประโยชน์ในธรรมวินัยต่างกันอย่างไร ?

ต. ต่างกัน. ผู้ต้องปาราชิก ถูกสงฆ์สาปไปจากหมู่แล้วจะกลับมาบวชในพระธรรมวินัยอีกไม่ได้ตลอดชาติ ส่วนผู้ลาสิกขาโดยปกติ

นั้น ถ้ามีสัตยาปสาทะ จะกลับมาบวชอีกก็ได้ ท่านไม่ห้าม แม้มรรคผลก็อาจบรรลุได้ ฝ่ายผู้ที่ต้องปาราชิกนั้น ท่านกล่าวว่าห้ามมรรคผลตลอดชาติ แต่ถ้าถือเพศเป็นคฤหัสถ์แล้ว ไม่เป็นสักการณ์ ไม่ห้ามสุคติโลกสวรรค์.

๒๔๕๖

ถ. การเสพเมถุนเป็นโทษร้ายแรงอย่างไร ? จึงปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ล่วงถึงกับขาดจากเป็นภิกษุ แม้จะอุปสมบทอีกก็ไม่เป็นภิกษุ.

ต. การเสพเมถุนเป็นโทษร้ายแรงหลายอย่าง คือ ๑. เป็นเหตุให้สร้างเหย้าเรือนก่อกังวลอื่นให้มากขึ้น ๒. การเสพเมถุนย่อมเป็นไปด้วยอำนาจแห่งความกำหนัด และความกำหนัดนี้ ย่อมเป็นมูลที่เกิดแห่งอกุศลทั้งปวง อกุศลที่ยังไม่เกิดก็จะเกิดมี ที่เกิดมีอยู่แล้วก็เจริญทวีมากขึ้นไป ๓. ความมุงหมายในการบวชเพื่อจะตัดกังวลให้น้อยลง ทำกิเลสและกองทุกข์ให้หมดสิ้นไปเท่าที่ทำได้ ถ้าพระองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุเสพเมถุนได้แล้ว การบวชเพื่อจะตัดกังวลกิเลสและกองทุกข์ก็จะกลายเป็นบวชก่อกังวลสะสมกิเลสและกองทุกข์ให้มากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะไม่ต่างอะไรกับคฤหัสถ์ที่ไม่บวช ซึ่งเป็นการผิดจากการมุงหมายในพระพุทธศาสนา. การเสพเมถุนเป็นโทษร้ายแรงอย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติและปรับโทษแก่ภิกษุ ผู้ล่วงเป็นอาบัติปาราชิกขาดจากภิกษุ แม้จะอุปสมบทอีกก็ไม่เป็นภิกษุได้.

๑๒/๑๑/๕๕-๕๖

ถ. ภิกษุเสพเมถุน ต้องอาบัติอะไรบ้าง ? จงแสดงให้สิ้นเชิง

ด. ภิกษุที่เสพเมถุนในทวารทั้ง ๓ ทวารใดทวารหนึ่งของมนุษย์ หรือสัตว์หรือพันทางหรือมนุษย์ โดยที่สุดของซากศพที่ยังมีทวารอัน ให้สำเร็จกิจได้ ต้องปาราชิก ทวารของมนุษย์ สัตว์ พันทางที่ตายแล้ว แห้วงเว้าไปมาก ไม่อาจให้สำเร็จกิจเต็มที่ ต้องถูกลัจจย เสพที่ อวัยวะอื่นนอกจากทวารทั้ง ๓ หรือที่วัตถุไม่มีวิญญาณเช่นตุ๊กตาเป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ด. ๕ มาสกซึ่งเป็นวัตถุของอทินนาทานปาราชิก เทียบมาตรา ทองคำเป็นเท่าไร ?

ด. เทียบมาตราทองคำ เท่ากับทองหนัก ๒๐ เมล็ดข้าวเปลือก.

๒๔๕๖

ด. ในอทินนาทานสิกขาบท ออาหารต่าง ๆ ตามที่ท่านแก้ไข พอเข้าใจแล้ว แต่อยากทราบว่า ภิกษุแอบเข้าไปทำลายสมบัติของผู้ อื่นเสียหายจนใช้ประโยชน์ไม่ได้ และเมื่อเจ้าของถามก็ปฏิเสธเสีย จะ ควรวินิจฉัยโทษอย่างไร ?

ด. กิริยาที่แอบเข้าไปนั้นส่อเจตนาร้าย และซ้ำปฏิเสธเมื่อ เจ้าของถาม เป็นอันว่าเธอไม่คิดจะใช้ความเสียหายนั้น ตั้งปรับโทษ ตามราคาของ ตั้งแต่ ๕ มาสกขึ้นไปปรับด้วยปาราชิกาบัติ ต่ำกว่า ๕ มาสกลงมา แต่เกินกว่ามาสก ๑ ขึ้นไป ปรับถูกลัจจยาบัติ ต่ำกว่านั้น ลงไป ปรับทุกกฏาบัติ.

๒๒/๘/๓๐

ถ. ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เป็นสังหาริมะและอสังหาริมะ จะต้อง
อาบัติถึงที่สุดได้ต่างกันอย่างไร ?

ต. ในทรัพย์ที่เป็นสังหาริมะ ให้ต้องอาบัติถึงที่สุดด้วยอาการ
ทำให้เคลื่อนจากฐาน ที่เป็นอสังหาริมะ ด้วยอาการทำให้ขาดกรรมสิทธิ์.

๓๐/๘/๓๑

ถ. มีอุบาสกคนหนึ่งล้มเงินไว้ในที่แห่งหนึ่งราคา ๔ สติง ซึ่งไม่
ใช่ที่วัดที่อาศัย มีภิกษุเดินมา ๔ รูป ๆ หนึ่งหยิบเอา ๑ สติง ดังนี้
ภิกษุเหล่านั้นจะมีโทษอย่างไรบ้างหรือไม่ ? อธิบายด้วย.

ต. ถ้าภิกษุนั้นไม่รู้ว่ามีเจ้าของหวงเหวน แต่ไม่ได้ชวนกัน
ไปเอา ดังนี้ นอกจากเป็นนิสสัคคีย์ ก็ไม่เห็นมีอะไร เพราะฉะนั้น
ต้องเป็นนิสสัคคีย์เพราะจับต้องของนั้นทุกองค์ ถ้าภิกษุนั้นรู้ว่ามีเจ้าของหวง
เหวน แต่ไม่ชวนกันไปเอา ดังนี้ ต้องปรับด้วยอาบัติอุตุลัจฉัยทุกองค์
ด้วยของนั้นมากกว่ามาสก ๑ แล้ว ถ้าภิกษุนั้นรู้ว่ามีเจ้าของหวงเหวน
และชวนกันไปเอาของนั้นพร้อมกัน ๔ องค์แล้ว ใต้ของนั้นมาตาม
ความประสงค์ ดังนี้ ต้องปรับอาบัติปาราชิกทุกองค์ ไม่ต้องสงฆ์
เลยทีเดียว.

๒๔๕๓

ถ. ภิกษุถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ อย่างไม่ต้องปาราชิก
จงให้อุทาหรณ์ ?

ต. ภิกษุถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ ด้วยเจตนาแห่งขโมย
ได้ราคา ๕ มาสก (เท่าราคาทองคำหนัก ๒๐ เมล็ดข้าวเปลือก) ต้อง

ปาราชิก. เช่นภิกษุขังคฤหัสถ์เข้าไปในกุฎิภิกษุอื่นลักข้อมมา ๑ ใบ ซึ่ง
มีราคาถึงเท่านั้น ถือเอาเป็นของตน ดังนี้ เธอเป็นปาราชิก.

๒๔๕๖

ถ. สंहาริมทรัพย์ ที่ภิกษุถือเอาแล้วด้วยเจตนา มีกำหนด
โทษจัดขึ้นตามชั้นวัตถุอย่างไร ?

ต. มีกำหนดดังนี้ วัตถุนั้นเป็นทองหรือเงินตรา หรือของใช้
แทนทองและเงิน ซึ่งมีราคาตั้งแต่ ๕ มาสกขึ้นไป ปรับอาบัติปาราชิก
หย่อนกว่า ๕ มาสกลงมา ปรับอาบัติอุลลัจจัย ตั้งแต่ ๑ มาสกลงมา
ปรับอาบัติทุกกฏ หนี้นี้เพ่งถึงเจตนาของผู้ลักไม่มีเจตนาติดต่อกัน ถ้า
เป็นผู้ลักของกระจุ้มกระจิมโดยฐานที่มีเจตนาเนื่องกัน ของนั้นมีราคา
รวม ๕ มาสกขึ้นไป ปรับอาบัติปาราชิกเช่นกัน.

๒๒/๘/๖๕-๑๕/๗/๗๑

ถ. ภิกษุทำร่วมกัน ในสิกขาบทไหนต้องอาบัติเหมือนกัน ? ใน
สิกขาบทไหนต้องอาบัตินักเบาต่างกัน ? จงยกตัวอย่าง.

ต. ในอธินันทานสิกขาบท ภิกษุร่วมกันต้องอาบัติเหมือน
กัน เช่นสังฆวิชาวหาร ภิกษุชวนกันไปลัก. ในสิกขาบทที่ ๕ แห่ง
สัพปาณวรรค ที่ว่าถึงการให้อุปสมบทผู้มีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี
อุปัชฌาย์ ต้องปาจิตติย์ ภิกษุอื่นต้องทุกกฏ.

๓๐/๗/๖๗

ถ. จงอธิบายถึงภิกษุต้องอาบัติทุกกฏอาบัติ อุลลัจจัยอาบัติ ปาราชิกอาบัติ
ในเพราะอธินันทานให้ฟัง ?

ค. ภิกษุถือเอาสิ่งของอันเจ้าของมิได้ให้ด้วยกายหรือวาจา เท่าราคามาสกหรือต่ำกว่า ต้องทูกฎาบัติ เท่าราคาเกินกว่ามาสกขึ้นไป แต่ไม่ถึงราคา ๕ มาสก ต้องถูกลัจจายาบัติ เท่าราคา ๕ มาสกหรือเกินกว่าขึ้นไป ต้องปาราชิกาบัติ.

๒๔๖๑

ด. ภิกษุถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นด้วยการขโมย ท่านปรับเป็นปาราชิกก็ทราบแล้ว แต่ถ้าเอาทรัพย์ของเธอเอง จะเป็นเหตุให้เธอต้องปาราชิกหรือไม่? จงยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็น.

ค. เป็นเหตุให้ต้องปาราชิกได้ คือภิกษุนำของควรเสียค่าภาษี เมื่อผ่านที่เก็บภาษีซ้อนของเหล่านั้นเสีย หรือของมากซ้อนให้เห็นน้อย ดังนี้ ย่อมต้องปาราชิก ในขณะที่นำของเหล่านั้นล่วงพื้นที่เก็บภาษี. อวหารบทนี้เพ่งทรัพย์ของตน แต่จะต้องเสียให้แก่ผู้ครองบ้านเมืองที่ตนนำของผ่านเข้าไป.

๔/๘/๖๔

ด. ภิกษุ ก. เชิญเอาพระพุทธรูปในวิหารแห่งหนึ่งไปเป็นสิทธิของตนโดยมิได้รับอนุญาตจากใคร ๆ ภิกษุ ข. ทราบเหตุนี้ จึงไปเชิญเอาพระพุทธรูปองค์นั้นเข้าไว้ที่เดิมเสีย เธอทั้งสองจะต้องอาบัติอะไรหรือไม่?

๑. อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุตั้งใจไปลักของเขามีราคาได้ ๕ มาสก พอกเดินไปเป็นอาบัติทุกกฏนับด้วยข้างก้าว พอจับของที่ตนประสงค์จะลัก ของนั้นเขยื้อนแต่ยังไม่พ้นจากฐานต้องอาบัติถูกลัจจาย นำของนั้นพ้นไปจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก. ส. ป.

ค. ถ้าพระพุทธรูปนั้นมีอาร์กขาอยู่ และตั้งภิกษุ ก. เชิญเอาไปด้วยเถยยจิตเช่นนี้ เธอต้องอาบัติตามราคาพระพุทธรูป ถ้าภิกษุ ก. ไม่มีเถยยจิต คิดว่าเป็นของกลางสำหรับพระพุทธศาสนา ใครเอาไปบูชาได้ก็เอาไป เช่นนี้เป็นภณฑไทย ถ้าโบสถ์นั้นเป็นโบสถ์ร้างปรักหักพัง ไม่มีใครหวงห้ามปกครอง ภิกษุ ก. ไม่ต้องอาบัติ ต่อเมื่อไรทราบว่ามีผู้ปฏิสังขรณ์กลับคืนดีขึ้น ควรให้วัดอุ้งน้ทแทนหรือคืนไว้ที่ยังเดิม อรรถหลังนี้เป็นสามจีปฏิบัติ ส่วนภิกษุ ข. ไม่ต้องอาบัติอะไร แต่เป็นการเสียมรรยาท ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของภิกษุ ก. แล้ว ได้เชิญกลับมาที่เดิมก็สมควร.

๒๔๖๖

ค. หลักฐานที่จะให้เป็นอนินนาทานถึงอันติมัตถุมิก็อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?

ค. มี ๖ อย่าง คือ ๑. ของนั้นได้ราคาตั้งแต่ ๕ มาสก คือเท่ากับ ๑ บาทขึ้นไป ๒. เป็นของมีเจ้าของ คือมีผู้ถือกรรมสิทธิ์จะเป็นของเอกชนหรือของกลาง เช่นเป็นของสงฆ์ก็ตาม นัยว่าของนั้นมีเจ้าของหวงห้าม ๓. รู้ยู่ว่าของนั้นมีเจ้าของหวงห้าม ๔. มีเถยยจิต คือตั้งจิตเป็นโจร ๕. พากเพียรพยายามด้วยตนเอง หรือใช้ผู้อื่น ๖. การกระทำนั้นสำเร็จเป็นโจรกรรม.

๒๔๖๖

ค. ภิกษุตกลงกับโจรไปลักของเขา แต่ภิกษุไม่ได้เข้าไปลัก เป็นผู้คอยคุดันทาง โจรลักของเขามาได้ราคาเกิน ๕ มาสก แล้ว

มอบให้ภิกษุเก็บรักษาไว้ก่อน ภิกษุเลยโกงไม่ให้โจร โจรก็ทอศุระ

ดังนี้ ภิกษุจะต้องอาบัติอะไร ? ในเวลาไหน ?

ด. ต้องอาบัติปาราชิก. ในเวลาที่โจรลักได้.

๓/๕/๗๔

ถ. ภิกษุเดินทาง พบพระพุทธรูปองค์หนึ่ง ที่ปูชนียสถานโบราณ มีความเลื่อมใสอยากได้ไว้บูชา จึงนำเอามาเสียเฉย ๆ เช่นนี้จะควรปรับภิกษุนั้นด้วยอาบัติอะไร ? เพราะเหตุไร ?

ด. ปรับไม่ได้. เพราะไม่มีเจตนา.

๒๔๗๗

ถ. ในสิกขาบทที่ ๒ แห่งปาราชิก ถ้าพูดรวมว่า อាកารขโมย มีได้ทั้งในทรัพย์ของตนและทั้งของผู้อื่น ดังนี้ เป็นการพูดผิดมิใช่หรือ เพราะอการขโมยทั่วไป ต้องเกิดจากทรัพย์ของผู้อื่นทั้งนั้น จงอธิบายให้มีหลัก ?

ด. พูดเช่นนั้นถูกแล้ว เพราะทรัพย์ของตนเอง ท่านก็จัดเข้าเป็นบทธวนหารได้ ที่เรียกว่าสูงกฆาตะ คือภิกษุนำของควรแก่ค่าภายี เมื่อผ่านที่เก็บภายีซ้อนของเหล่านั้นเสีย หรือของมากซ้อนให้เห็นแต่น้อย ดังนี้ ต้องอาบัติถึงที่สุด ขณะนำนั้นของนั้นล่วงพ้นเขตภายี ท่านเรียกอาการเช่นนี้ว่าตระบัด.

๑๒/๑๐/๗๘

ถ. ภิกษุ ง. ลักทรัพย์ได้คราวละ ๑ มาสก จนถึง ๕ ครั้ง จะปรับอาบัติอะไรแก่เธอ ?

ด. ถ้าเธอตั้งใจแต่ต้นว่า จักล้าให้ถึงกำหนดนั้น ปรับอาบัติ
ทุกกฎในคราวแรก. ในคราวที่ ๒, ๓, ๔, ปรับอาบัติถูกล้างจัยทุกคราว.
ในครั้งที่ ๕ ปรับอาบัติปาราชิก. แต่ถ้าเธอไม่ตั้งใจไว้เช่นนั้น เป็น
แต่เคยยจิตลักเอามาคราวหนึ่ง ๆ เช่นนี้ต้องปรับอาบัติทุกกฎทุก ๆ
คราว.

๒๔๖๓

ด. ภิกษุชวนกันลักเล่นไฟ มีโทษอย่างไร ?

ด. การเล่นการพนันเป็นบาปสมาจาร ปรับอาบัติทุกกฎ และ
ควรทำปัพพชาวนิยกรรม การลักเล่นเป็นการละเมิดพระราชบัญญัติห้าม
ไม่ให้ภิกษุเล่นการพนัน. อนึ่ง ผู้จะเล่นการพนันต้องเสียเงินค่านุญาต
ถ้าไม่อย่างนั้นก็ถูกปรับ เมื่อภิกษุลักเล่นก็ถูกปรับเป็นกัณฑ์ไทย.

๒๔๕๘

ด. ภิกษุวางยาคนไข้ผิด เขาตายเพราะเหตุนั้น ต้องมนุสส-
วิคคหะ ถูกหรือไม่ ?

ด. การที่จะเป็นมนุสสวิคคหะหรือไม่เป็นนั้น ต้องเล็งเอาเจตนา
ถ้าภิกษุมิใจประกอบด้วยความกรุณาในคนไข้ ไม่มีใจอาฆาต วางยาผิด
เพราะเขลา ไม่เป็นมนุสสวิคคหะ.

๒๔๕๗

ด. ภิกษุ มี. เคยเป็นแพทย์ ผ่าบาดแผลภิกษุ มา. เพื่อรักษา
ให้หาย แต่แผลกำเริบกลายเป็นบาดทะยัก ภิกษุ มา. ถึงมรณะ
ภิกษุ มี. ต้องปาราชิกเพราะมนุสสวิคคหะหรือไม่ ? จงอ้างหลัก.

ด. ไม่ต้อง เพราะในสิกขาบทตติยปาราชิกระบุไว้ชัดว่า แกล้ง
จึงต้อง.

๒๔๖๐

ก. พระ ก. ลอบประหารชีวิตพระ ข. ตาย แต่ไม่มีใครรู้เห็น
จึงเจียมความไป ถ้าเทียบทางบ้านเมืองก็คงไม่ต้องรับโทษอะไร ส่วน
ทางพระศาสนาของเราเป็นเช่นนั้นหรือไม่ เพราะเหตุไร ?

ค. หาเป็นเช่นนั้นไม่ เธอผู้นั้นจะต้องได้รับโทษ คือขาดจาก
ความเป็นภิกษุทันที ซึ่งถ้าจะเทียบกับทางบ้านเมืองแล้ว เท่ากับต้อง
ประหารชีวิต. เพราะการลงโทษทางพระพุทธศาสนา ไม่ต้องมีผู้อื่น
เป็นผู้ลงโทษ จะว่าเจ้าตัวเองต้องลงโทษตัวเองก็ว่าได้ ยกเสียแต่ผู้ที่
หยาบคายจนเกินส่วน ถึงกับผู้อื่นจับได้ จึงเป็นหน้าที่ของเพื่อนกันจะ
พึงช่วยเพิ่มโทษ เช่นคัดออกจากหมู่ เป็นต้น.

๓๐/๕/๖๕

ก. ความทารุณโหดร้าย สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรง
โปรด ทรงคาดโทษในทางพระวินัยอย่างสูงไว้เพียงแค่นั้น มีสิกขาบท
อะไรเป็นหลักอ้างอิง ? ความว่าอะไร ? จงว่ามา.

ค. เพียงแต่ขาดจากภิกษุภาวะ คือปรับโทษถึงปาราชิกเป็นอย่าง
สูง. มีปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ เป็นหลักอ้างอิง. ความว่า ภิกษุแกล้งฆ่า
มนุษย์ให้ตาย ต้องปาราชิก ดังนี้.

๒๔๗๖

ก. อย่างไรเรียกว่าอวดอุตตริมนุสสธรรม ?

ต. อวดอุตตริมนุสสธรรม* คืออวดธรรมอันนิยมนว่าเป็นธรรม
ยอดเยี่ยมในทางพระศาสนา เช่นอวดว่าตนได้สำเร็จมรรคผล ตนเป็น
พระโสดาบัน เป็นต้น อย่างนี้เรียกว่าอวดอุตตริมนุสสธรรม.

๒๔๓๖

ถ. ถ้าไม่มีพระบัญญัติห้ามอวดอุตตริมนุสสธรรม ผลจักมีเช่นไร
บ้าง ?

ต. ย่อมจะมีแต่ผลที่เลว กล่าวคือความเสื่อมเท่านั้นเอง เพราะ
เป็นความประทุษร้ายต่อพระพุทธศาสนาอย่างร้ายแรง การอวดอุตตริ-
มนุสสธรรมเป็นการลวงโลก ทำให้คนมีปัญญาน้อยหลงเชื่อตามความ
ที่ไม่เป็นจริง ย่อมทำให้คนเหล่านั้นได้รับความฉิบหาย เพราะความ
เชื่อในสิ่งที่ผิด ๆ สามารถจะเป็นการทำลายชีวิตของผู้นั้นได้ ส่วนผู้
ที่มีปัญญามากอาศัยความไตร่ตรองไม่เชื่อง่าย ก็จำให้ความเข้าใจของ
ผู้นั้นไม่เชื่อเสีย หมดความเสื่อมใสในพระพุทธศาสนา เมื่อไม่มีผู้ที่มี
สติปัญญานับถือแล้วก็จะเสื่อมทรามลงไป จะนับถือเสื่อมใสอยู่แต่พวก
ที่โง่เท่านั้น พวกโง่ไม่มีวิชาความรู้ที่จะเอาอะไรมาอุปการะต่อพระพุทธ-
ศาสนา เพราะพวกนั้นพากันเดินเข้าสู่ทางผิดเสียหมด เมื่อเป็นเช่นนี้
ไม่ต้องสงสัยเลยว่า พระพุทธศาสนาจะตั้งอยู่ได้ถาวร การที่อยู่ได้ทุก
วันนี้ ก็เพราะอาศัยความเชื่อถือของคนทั่วไป พระพุทธศาสนาจึงจะ

๑. การอวดอุตตริมนุสสธรรม ประสงค์ธรรมชั้นที่เป็นโลกุตระ ซึ่งเป็นธรรมอันพ้นวิสัยของโลก
เช่นอวดว่าตนละกิเลสได้เด็ดขาด เป็นต้น หรืออวดมรรคผลก็ประสงค์ชั้นโลกุตระ. ส. ป.

ดำเนินเข้าสู่ทางเจริญได้.

๒๔๕๖

- ถ. ภิกษุไม่มีศรัทธา อวดว่ามีศรัทธา จะต้องอาบัติอะไร ?
ต. ถ้ามุ่งอวดโลกิยศรัทธา ซึ่งเรียกว่า จลศรัทธา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะกล่าวมุสาวาท ถ้ามุ่งอวดโลกุตระศรัทธา ซึ่งเรียกว่า อจลศรัทธา ต้องอาบัติปาราชิก เพราะอวดอุตตริมนุสสธรรม.

๒๑/๘/๓๓

- ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ภิกษุต้องด้วยรู้ตัวว่าทำ หรือไม่รู้ตัวก็ต้อง สังเกตได้อย่างไร จึงตอบอย่างนั้น ?
ต. รู้ตัวว่าทำจึงต้อง. สังเกตได้ด้วยองค์ที่มีเจตนาอวดด้วยมุ่งลาภผล ถ้าบุคคลไม่รู้ตัวจะอวดด้วยมุ่งลาภอย่างไรได้ จึงเป็นอันรู้ได้ว่าไม่รู้ก็ไม่ต้องโทษ.

๒๔๕๗

- ถ. อาบัติปาราชิกอะไรบ้าง ที่ใช้ให้เขาทำก็ต้อง ?
ต. สิกขาบทที่ ๒ กับที่ ๓ ใช้ให้เขาทำก็ต้อง.

๒๔๕๘

- ถ. ปาราชิกทั้ง ๔ นั้น ภิกษุต้องล่วงครบทั้ง ๔ หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ต้องล่วงถึง ๔ ครั้ง จึงเป็นปาราชิก ?
ต. อย่างนั้นหามิได้ ล่วงข้อใดข้อหนึ่ง แม้แต่คราวเดียวก็เป็นปาราชิก.

๒๓/๘/๓๒

ถ. ในปาราชิกทั้ง ๔ นั้น ภิกษุไม่ได้ทำเอง แต่ใช้ให้เขาทำ
จะต้องอาบัติปาราชิกหรือไม่ ?

ต. ที่ต้องอาบัติปาราชิกก็มี คือสิกขาบทที่ ๒ ที่ ๓.

๒๑/๘/๓๓-๑/๑๐/๓๕

สังฆาทิเสส

ถ. คำที่เรียกว่า สังฆาทิเสส แปลว่าอะไร ? โดยอธิบาย
ว่าอะไร ?

ต. แปลว่าความละเมิด มีสงฆ์ในกรรมเบื้องต้นและกรรมอัน
เหลือ. โดยอธิบายว่า สงฆ์เป็นผู้รับโทษให้อยู่กรรม สงฆ์เองเป็นผู้
ระงับอาบัติ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุนอนคว่ำทับองค์ให้กำเนิดด้วยตั้งใจว่า เมื่อหลับแล้วจัก
ได้ฝันเห็นอารมณ์อันดีงาม สุกกะจะได้เคลื่อน เมื่อเธอหลับแล้วฝัน
และสุกกะเคลื่อน ควรจะปรับอาบัติอะไรแก่เธอ ?

ต. ควรปรับสังฆาทิเสส เพราะอาการที่เธอทำอย่างนั้นก็ชื่อว่า
ทำความพยายามด้วยกายและจิต.

ส. ป.

ถ. ภิกษุเขี้ยว ถูกภิกษุขาว ฟ้องว่าทำกายสังสัคกะกับหญิง เธอ
ปฏิเสธ แต่คำพยานโจทก์มีหลักฐานควรฟังเอาเป็นจริงได้. พระวินัยธร
จะตัดสินลงโทษปรับอาบัติอะไร ? ด้วยสิกขาบทอะไร ?

ต. แม้จำเลยไม่รับ มีคำพยานเป็นหลักฐานเช่นนั้น ก็ตัดสิน

ลงโทษจำเลยได้อยู่ อ่างนิยตสิกขาบทได้ทั้ง ๒ สิกขาบท ตรงกับคำว่า " หรือเขาว่าจำเพาะธรรมอย่างไร ให้ปรับอย่างนั้น " ลงโทษปรับ เป็นอาบัติสังฆาทิเสส ด้วยสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒.

๒๔๖๐

ถ. ภิกษุถูกบังคับให้จับต้องกายหญิง จะพึงปรับอาบัติอะไร
แก่เธอ ?

ต. แม้ถ้าบังคับให้จับต้อง ถ้าเธอจับต้องด้วยความกำหนด
ควรปรับสังฆาทิเสส ถ้าจับต้องด้วยความจำใจ ไม่มีความกำหนด ไม่
ควรปรับอาบัติอะไร ๆ แก่เธอเลย.

๒๔๖๑

ถ. หญิงอันเป็นวัตถุแห่งสังฆาทิเสสในข้อ ๒ กับข้อ ๓ ท่าน
ประสงค์เหมือนกันหรือต่างกัน ?

ต. ต่างกัน ในข้อ ๒ หญิงที่เป็นวัตถุให้เกิดอาบัติสังฆาทิเสส
ไม่กำหนดว่าหญิงขนาดไหน โดยที่สุคตหญิงที่คลอดออกมาในวันนั้น
ภิกษุมีใจกำหนดเกล้าถึงจับมือหรือช่องนม ก็ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
แต่ในข้อ ๓ ท่านประสงค์เอาหญิงที่รู้จักความ.

๒๔๕๗

ถ. สามีกับภรรยาโกรธกัน ภิกษุพยายามชักโยงให้เขาดีกันจน
สำเร็จ จะควรปรับอาบัติอะไรแก่เธอ ?

ต. ไม่ควรปรับอาบัติอะไร เพราะเขาไม่ได้หย่าขาดจากกัน เป็น
แต่เพียงโกรธกันชั่วคราว แต่ถ้าภิกษุนั้นเข้าใจว่าไม่ควรแล้วขึ้นทำลง

คงไม่พ้นทุกกฎ.

๒๔๖๑

ถ. สิกขาบทที่ ๖ กับที่ ๗ แห่งสังฆาทิเสส มีเนื้อความต่างกันอย่างไร ?

ค. ต่างกันดังนี้ สิกขาบทที่ ๖ ความว่า กุฎีไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ ภิกษุทำเองก็ตาม ให้ผู้อื่นทำก็ตาม เฉพาะเป็นที่อยู่ของตน พึงทำให้ได้ประมาณ โดยยาว ๑๒ คืบ* โดยกว้าง ๗ คืบ* ด้วยคืบสุคติ ถ้าทำให้ใหญ่กว่านี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่สิกขาบทที่ ๗ กุฎีมีทายกเป็นเจ้าของ ภิกษุทำให้เกินประมาณก็ได้ ไม่ต้องอาบัติ.

๒๔๖๕

ถ. มีทายกมาหาภิกษุและกล่าวว่า เขามีใจศรัทธาจะสร้างกุฎีให้เธออยู่แล้ว เธอจะต้องประสงค์กุฎีนี้กว้างยาวเพียงใด เธอไปขอให้สงฆ์แสดงที่ให้แก่เธอแล้ว และบอกทายกว่า เธอจะต้องประสงค์กุฎีนั้นยาว ๑๔ คืบพระสุคติ กว้าง ๕ คืบพระสุคติ (เกินกำหนด) ควรปรับอาบัติเธอเพียงไร ?

ค. ไม่ควรปรับอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเลย เพราะกุฎีนั้นมีทายกเป็นเจ้าของ ทำให้เกินประมาณได้.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุสร้างโรงเรียนทำได้ขนาด แต่ไม่ได้ให้สงฆ์แสดงที่ให้

๑. เทียบนิ้วข้างไม้ยาว ๘ สอก ๑ นิ้ว ๒ กะเบียด กว้าง ๔ สอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ๓ กะเบียด
๒. อนุกะเบียด เทียบเส้นติเมตรยาว ๔ เมตร ๓ เส้นติเมตรกับ ๑ มิลลิเมตร กว้าง ๒ เมตร ๓๕ เส้นติเมตรกับ ๑ มิลลิเมตร. ส. ป.

ก่อน จะควรปรับอาบัติเธอตามสิกขาบทที่ ๖ หรือที่ ๗ แห่งสังฆาทิเสส หรือควรจะสรรเสริญเธออย่างไร ?

ด. ไม่ควรปรับอาบัติเธอเลย กลับควรสรรเสริญเธออีกกว่าเป็นผู้ อุคหนุนในกิจที่ชอบ ถ้าโรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียนหนังสือไทย ก็เป็น การช่วยบำรุงแสงสว่างคือปัญญา ให้สว่างในบ้านเมืองของตน. ถ้าเป็น โรงเรียนทางธรรม ก็เป็นการช่วยสืบอายุพระพุทธศาสนา.

๓๐/๘/๖๕-๓๓

ด. อาบัติในสิกขาบทที่ ๖ แห่งสังฆาทิเสส อย่างไรภิกษุต้อง เพราะไม่ทำ อย่างไรต้องเพราะทำ ?

ด. ต้องเพราะไม่ทำ คือไม่ขอให้สงฆ์แสดงที่ให้ก่อน, ต้อง เพราะทำ คือทำในที่อื่นจากที่อันสงฆ์แสดงให้ หรือทำให้ล่วงประมาณ.

๒๔๖๓

ด. สิกขาบทที่ ๘ กับสิกขาบทที่ ๕ แห่งสังฆาทิเสส มีความอธิบาย ต่างกันอย่างไร ?

ด. สิกขาบทที่ ๘ มีอธิบายว่า ผู้โจทไม่ได้เห็นเขาต้องปาราชิก ไม่ได้ยินคนอื่นบอกแล้วเชื่อ ไม่ได้รังเกียจเพราะอาการ แสร้งโจท เอาจง ๆ. สิกขาบทที่ ๕ มีอธิบายว่า เอาความของภิกษุอื่นมาใส่ภิกษุ อีกรูปหนึ่งผู้มีชื่อเดียวกัน ใจความก็คือโจทไม่มีมูลนั่นเอง เป็นแต่ไม่ โจทจง ๆ ว่าทำอย่างนั้น สุดแต่จะนำความเข้าใจของภิกษุทั้งหลายไป ในภิกษุที่ตนมุ่งนั้น.

๔/๕/๖๔

ก. โจทด้วยเรื่องไม่มีมูลในสิกขาบทที่ ๘ และโจทด้วยอิงเลศในสิกขาบทที่ ๕ แห่งสังฆาติเสส ต่างกันอย่างไร ? จงอธิบาย.

ค. โจทด้วยเรื่องไม่มีมูลในสิกขาบทที่ ๘ ผู้โจทไม่ได้เห็นเขาต้องปาราชิก ไม่ได้ยินคนอื่นบอกแล้วเชื่อ ไม่ได้รังเกียจเพราะอาการแสรังโจทเอาจง ๆ. โจทด้วยอิงเลศในสิกขาบทที่ ๕ อาความของภิกษุอื่นมาใส่ภิกษุอีกรูปหนึ่งผู้มีชื่อเดียวกัน แต่ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเขา ได้แก่โจทไม่มีมูลนั่นเอง เป็นโจทจง ๆ ทำเป็นพูดว่าได้เห็นหรือได้ยินเขาบอกว่าภิกษุรูปพรรณอย่างนั้น ๆ ทำอย่างนั้น สุดแต่จะนำความเข้าใจของภิกษุทั้งหลายไปในภิกษุที่ตนแบ่งนั้น.

๒๔๖๐

ก. อย่างไรเรียกว่าอาบัติไม่มีมูล ? โจทด้วยอาบัติไม่มีมูลต้องอาบัติอะไร ?

ค. กำหนดโดยอาการ ๓ คือ ไม่ได้เห็น ๑ ไม่ได้ยิน ๑ ไม่ได้รังเกียจ ๑ ว่าภิกษุนั้นต้องอาบัติชื่อนั้น เรียกว่าอาบัติไม่มีมูล. โจทอาบัติปาราชิกต้องสังฆาติเสส โจทสังฆาติเสส ต้องปาจิตติย์ เพราะระเป็นมุสาวาทอยู่ในตัว ที่ว่าประสงคฺนั้นไม่มีมูลทั้งนั้น.

๒๔๖๑

ก. โจทไม่มีมูลกับหาเลศโจทต่างกันอย่างไร ?

ค. โจทไม่มีมูลนั้น คือโจทด้วยเว้นจากได้เห็น หรือได้ยิน หรือได้รังเกียจ. หาเลศโจทนั้น คือความเอาความผิดที่คนอื่นทำมาเป็นเลศ หรือเอาความผิดเล็กน้อยที่จำเลยทำมาเป็นเลศ โจทให้แรงถึงปาราชิก.

๑/๑๐/๓๕

ถ. มีผู้มาบอกกับภิกษุขาวว่า ภิกษุดำต้องปาราชิก ภิกษุขาว
เชื่อตามคำบอกนั้น โจทภิกษุดำด้วยอาบัติปาราชิก สงฆ์พิจารณาไม่ได้
จริง ควรปรับภิกษุขาวด้วยอาบัติอะไร ?

ค. ไม่ควรปรับภิกษุขาวด้วยอาบัติอะไรเลย. เพราะอริกกรรมที่
เธอโจทนั้น เป็นอริกกรรมมีมูล.

๒๔๖๒

ถ. ภิกษุมีเจตนาเต็มตามสิกขาบท โจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิก
ที่ตนได้ยื่นบอกเล่า แต่เสริมให้แรงว่าตนได้เห็นเอง คำโจทของเธอ
จัดว่ามีมูลหรือไม่ ?

ค. คำได้ยื่นบอกเล่า จัดว่ามีมูล แต่คำที่เสริมให้แรงเกินกว่า
ที่ตนได้ยื่นบอกเล่ามานั้น จัดว่าไม่มีมูล.

๒๔๕๓

ถ. ภิกษุโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติไม่มีมูล ต้องอาบัติกี่สถาน ?

ค. ต้องอาบัติ ๒ สถาน โจทด้วยปาราชิก ต้องสังฆาทิเสส
โจทด้วยสังฆาทิเสส ต้องปาจิตติย โจทด้วยอาบัติต่ำลงมา ต้องปาจิตติย
ในมุสาวาทสิกขาบท.

๒๔๕๘

ถ. ความเป็นจริง จำเลยเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ แต่โจทก็ไม่ทราบ
โจทขึ้นด้วยอริกกรรมที่ตนเข้าใจว่าไม่มีมูล ในเมื่ออริกกรรมถึงที่สุดโจทจะ
ถูกปรับฐานไหนหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ค. โจอทถูกปรับฐานเป็นสังฆาทิเสส เพราะเจตนาของโจท.

๒๔๖๒

ก. ภิกษุแดงได้รับคำบอกเล่าว่าภิกษุคำล่วงปาราชิก เชื่อและ
โจทภิกษุคำ แต่พิจารณาได้ความว่าไม่จริง เช่นนี้คำโจทของภิกษุแดง
จัดว่ามีมูลหรือไม่? จงอธิบาย.

ค. จัดว่ามีมูล. เพราะคำว่ามีมูลในสิกขาบทนี้ หาได้หมายเอา
อาการที่เป็นจริงทั้งนั้นหรือโดยเอกเทศไม่ หมายเอาได้เห็น ได้ฟัง
หรือรังเกียจโดยอาการ ในเรื่องนี้ภิกษุแดงได้รับคำบอกและเชื่อ จึง
โจทตามนั้น จัดเข้าในองค์คือได้ฟัง.

๒๔๕๓

ก. ภิกษุแกสั่งกล่าวหาด้วยอาบัติตาทิกรณ์อันหามูลมิได้ ต้อง
อาบัติอะไร และอาบัติตาทิกรณ์อย่างไร ชื่อว่าหามูลมิได้?

ค. กล่าวหาด้วยปาราชิกอันหามูลมิได้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
กล่าวหาด้วยสังฆาทิเสสหามูลมิได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์. อาบัติเช่นนั้นที่
กล่าวหาโดยไม่ได้เห็นเอง ไม่ได้ยินมาแต่ผู้อื่นบอก หรือไม่ได้รังเกียจ
ว่าน่าจะเป็นได้ ชื่อว่าหามูลมิได้.

๒๔๕๔

ก. ภิกษุไม่โจทออกชื่อตรงๆ แต่พูดว่าตนเห็นคนรูปร่างเช่น
นั้น อาการเช่นนั้น และอื่น ๆ เช่นนั้น ล่วงปาราชิกสิกขาบทสุดแต่
จะให้ความสงสัยตกอยู่ในภิกษุที่ตนชัง แต่ความนั้นไม่จริง ดังนี้ จัดว่า
โจทไม่มีมูล หรืออ้างเลศโจท?

ด. ถ้าเพิ่งเฉพาะวัตถุที่ภิกษุนั้นโจท จักว่าโจทไม่มีมูล ถ้าเพิ่งเฉพาะอาการที่โจท จักว่าอ้างเลศโจท.

๒๔๕๖

ฉ. ภิกษุพากเพียรเพื่อทำลายสงฆ์ให้แตกกัน ควรทำอย่างไรแก่เธอ ?

ด. ควรจะกล่าวห้ามปรามก่อน เห็นไม่ฟัง ควรสวดสมณุภาสน์.

๒๔๕๗

ฉ. ภิกษุทำสงฆ์ให้แตกกัน เป็นอาบัติอย่างไร ?

ด. ถ้าขึ้นต้นกำลังเธอพยายามอยู่ มีภิกษุอื่นตักเตือนแล้วไม่หยุดยั้ง เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าถึงสงฆ์สวดกรรมเพื่อให้ละพยายามนั้น จบคราวแรกไม่ละ เป็นอาบัติทุกกฏ จบคราวละ ๒ ไม่ละ เป็นอาบัติตุลัจฉัย จบคราวที่สุดไม่ละ เป็นอาบัติสังฆาติเสส ถ้ากำลังเธอพยายามอยู่ ไม่มีภิกษุอื่นห้ามปราม และสงฆ์ก็ไม่ได้สวดกรรมลงโทษเธอ เธอทำตลอดจนสงฆ์แตกกันเช่นนั้น เป็นอาบัติทุกกฏตลอดมา.

๑๒/๑๐/๓๘

ฉ. ภิกษุพากเพียรเพื่อทำลายสงฆ์ให้แตกกัน สงฆ์กันแตกตามมุ่งหมายอย่างหนึ่ง ไม่แตกกันสมมุ่งหมายอย่างหนึ่ง เธอคงต้องอาบัติสังฆาติเสสอย่างเดียวกันหรืออย่างไร ?

ด. เธอยังไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสสทั้ง ๒ อย่าง เพราะสงฆ์ยังไม่ได้สวดกรรม ครั้นสงฆ์สวดกรรมจบ ๓ ครั้งแล้ว เธอยังประพฤติดู้อยู่เช่นนั้น สงฆ์จะแตกกันหรือไม่แตกกันก็ตาม เธอต้องอาบัติสังฆาติเสส.

๒๔๖๖

ถ. การสมคบร่วมคิดกับคนผิด พระศาสดาไม่โปรดมิใช่หรือ ถ้าอย่างนั้นทรงห้ามไว้ในสิกขาบทไหนบ้าง ? จงแสดง.

ต. ทรงห้ามไว้ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑ คือ ห้ามไม่ให้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์และสิกขาบทที่ ๖, ๕, ๑๐, แห่งสัปปาณวรรค คือ ห้ามไม่ให้ชวนพ่อค้าผู้ช่อนภาษีเดินทางด้วยกัน และห้ามไม่ให้คบภิกษุและสามเณรผู้กล่าวคัดค้านพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า.

๒๔๕๕-๖๒

ถ. การคบปาปมิตร พระศาสดาทรงบัญญัติห้ามไว้ด้วยสิกขาบทไหนบ้าง ?

ต. ทรงห้ามไว้ในสิกขาบทที่ ๑๑ แห่งสังฆาทิเสส และสิกขาบทที่ ๖-๕-๑๐ แห่งสัปปาณวรรค.

๒๔๖๓

ถ. ภิกษุว่ายากสอนอย่างไร จึงสมควรที่สงฆ์จะสวดกรรมอันเป็นฐานแห่งการต้องอาบัติสังฆาทิเสส ในเมื่อไม่ละกรรมนั้น ?

ต. คือประพฤติตนเป็นคนหัวดี ไม่รับคำสอนคำเตือนในทางสิกขาบทอันเนื่องในอุทเทส (คือพระปาฏิโมกข์) จากเพื่อนพรหมจรรย์ กลับโต้แย้งไปต่าง ๆ.

๓๐/๓/๖๓

ถ. เพราะความเป็นผู้ว่ายากสอนยาก เป็นปัจจัยให้ภิกษุถูกปรับโทษทางวินัยเป็นโทษบ้าง ?

ด. ถูกปรับโทษทางพระวินัย เป็นสังฆาทิเสสตามสิกขาบท
ที่ ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ก็ได้ หรืออุลลัจจัยและทุกกฏในบวรประโยคแห่ง
การล่วงสิกขาบทเหล่านี้ก็ได้ เป็นอาบัติปาจิตตีย์ตามสิกขาบทที่ ๘ แห่ง
สัปปาณวรรค และที่ ๑ ที่ ๓ แห่งสหธรรมิวรรคก็ได้.

๒๑/๘/๓๓

ด. ภิกษุทำอะไร เรียกว่าประทุษร้ายสกุลและต้องอาบัติอะไร ?

ต. ภิกษุทำอย่างนี้ คือยอมตัวให้ชาวบ้านเขาใช้ เช่นเขาวาน
ให้จัดหรือเก็บดอกไม้เป็นต้น หรือให้ของแก่ชาวบ้าน อยากได้ลาภ
สักการะมาก โดยอาการประจบประแจงอย่างนี้ เรียกว่าประทุษร้ายสกุล
เมื่อเธอทำอย่างนี้แล้ว สงฆ์ควรไล่เสียจากวัดเพื่อทรมานให้รู้สึก
ครั้นภายหลัง เธอยังกลับติเตียนสงฆ์ต่าง ๆ ควรนุดคร่าเธอมาในท่าม
กลางสงฆ์ให้สงฆ์สวดกรรม ๓ ครั้ง ถ้าเธอไม่ละ สวดสมณุภาสน์ จบครั้งที่
ที่ ๑ เป็นทุกกฏ เมื่อจบครั้งที่ ๒ เป็นอุลลัจจัย ที่ ๓ เป็นอาบัติสังฆาทิเสส.

๒๔๕๓

ด. ภิกษุประจบคฤหัสถ์ เหตุไรท่านจึงเรียกประทุษร้ายสกุล ?

ต. เพราะตัดศรัทธาเลื่อมใสของเขาในบุญกุศลโดยตรงเสีย ให้
เลื่อมใสด้วยอำนาจการประจบของตน.

๒๔๖๓

ด. ภิกษุยอมตนลงเป็นคนใช้ของคฤหัสถ์ เพื่อให้เขาชอบพอ
สงฆ์มีอำนาจทำอะไรแก่เธอบ้างหรือไม่? จงชี้หลัก.

ต. สงฆ์มีอำนาจไล่เสียจากวัด ถ้ากลับติเตียนสงฆ์ ภิกษุอื่น

ห้ามไม่ฟัง สงฆ์มีอำนาจสวรรค์เพื่อให้ละข้อที่ประพฤตินั้นเสีย ซึ่ง
สังฆาทิเสสที่ ๑๓ เป็นหลัก.

๒๔๕๗-๖๒

ถ. ในสังฆาทิเสส ๑๓ ข้อ ข้อไหนมีโทษมากที่สุด ? โฉนจึง
ตอบอย่างนั้น.

ค. ข้อที่ ๑๐ มีโทษมากที่สุด เพราะการทำลายสงฆ์ให้แตก
จากหมู่ ได้ชื่อว่าทำลายประโยชน์ของคนมากให้เสียไป เป็นบาป
หนักที่สุด ในพระพุทธศาสนาท่านจัดเป็นอนันตริยกรรม จึงตอบ
อย่างนั้น.

๒๔๕๘-๖๒-๗๒

ถ. ในสังฆาทิเสสทั้ง ๑๓ ข้อนั้น ข้อไหนภิกษุล่วงเข้าแล้วเป็น
คนเลวทรามที่สุด เพราะเหตุไร ?

ค. ข้อ ๑๐ ภิกษุล่วงเข้าแล้วเป็นคนเลวทรามอย่างที่สุด เพราะ
อาศัยหมู่อยู่แล้วยังทำลายหมู่ ทั้งเป็นอนันตริยกรรมด้วย.

๓/๘/๗๔

ถ. สังฆาทิเสส ๑๓ นั้น ตั้งแต่สิกขาบทไหน มีกำหนดในการ
ต้องอย่างไร ? ต้องเข้าแล้วจะปฏิบัติอย่างไร ?

ค. สังฆาทิเสสตั้งแต่สิกขาบทที่ ๑ ถึงที่ ๕ ต้องในขณะที่ทำ และ
ตั้งแต่สิกขาบทที่ ๑๐ ถึงที่ ๑๓ ต้องในเวลาจบสวดสมณูภาสน์ครั้งที่ ๓
สิกขาบทเหล่านี้ ล่วงเข้าแล้วมีวิธีปฏิบัติดังนี้ ต้องบอกภิกษุด้วย
กันในวันที่ล่วง ไม่เช่นนั้น ต้องอยู่ปริวาสกรรมตลอดวันที่ปกปิดไว้

เสร็จแล้ว ต้องประพฤติมนต์เพิ่มเติมอีก ๖ ราตรี แล้วจึงขออภานกรรมต่อสงฆ์ครบคณะ ๒๐ รูป.

๒๔๕๘

ถ. ทำไมสังฆาภิเสศ ๔ สิกขาบทข้างปลาย จึงกำหนดเวลาต้องอาบัติไว้เช่นนั้น ? อธิบาย.

ต. เพราะเป็นความผิดชนิดเพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้น ซึ่งต่อไปอาจก่อความเสียหายถึงหมู่คณะ จึงใช้วิธีตัดเตือนห้ามปรามกันเองได้ก่อน ๓ ครั้ง ถ้ายังคือดิ่งถือปฏิฐิมานะกล้า จึงปรับอาบัติเท่ากับลงโทษเพราะหัวคือ ร่วมกับความเสียหายที่เริ่มขึ้นนั้นด้วย ส่วนอีก ๕ สิกขาบทข้างต้นล่วงละเมิดก็เป็นความเสียหายหายบคาย จึงปรับได้ทันที.

๑/๑๐/๗๕

ถ. อาบัติที่ต้องด้วยไม่ตั้งใจ โทษอย่างสูงเพียงชั้นไหน ทำอย่างไรจึงจะพ้นโทษชั้นนั้นได้ ?

ต. อย่างสูงเพียงอาบัติสังฆาภิเสศ เช่นสิกขาบทที่ ๕ ซึ่งว่าด้วยการชักสือ. ที่จะข้ามพ้นโทษนั้น คือ :-

ก. ต้องรีบบอกแก่ภิกษุอื่น ไม่ให้ล่วงไปจนถึงวันใหม่.

ข. ต้องขอให้สงฆ์สวดลงโทษให้ไปอยู่มาณั.

ค. ต้องประพฤติมนต์ ๖ วัน ๖ คืน ในระหว่างนี้ต้องประพฤติกิจวัตรต่าง ๆ ตามกฎ เช่นร่วมกินร่วมนอนกับเพื่อนภิกษุไม่ได้.

ฅ. เมื่ออยู่มาณัครบกำหนดแล้ว ต้องขอให้สงฆ์ตั้งแต่ ๒๐ รูปขึ้นไปสวดอภานให้พ้นโทษ นี่เป็นวิธีปกติ แต่ถ้าภิกษุปกปิด

ไม่บอกแก่ภิกษุ ปล่อยให้ล่วงวันไปเท่าใด ต้องอยู่ปริวาสสิ้นวันเท่านั้น.

๓๐/๓/๖๓

ถ. สิกขาบทที่ ๓ แห่งสังฆาทิเสสว่า ภิกษุมีความกำหนดอยู่
พูดเกี่ยวหญิง ต้องสังฆาทิเสส ถ้าเธอไม่ได้พูดเกี่ยวด้วยวาจา เขียน
หนังสือเกี่ยว แล้วส่งไปให้หญิงอ่าน รู้ความ จะวินิจฉัยว่าอย่างไร ?

ต. วินิจฉัยว่า ต้องสังฆาทิเสส ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งสังฆา-
ติเสสนั้น เพราะหนังสือใช้แทนคำพูดได้.

๓๑/๘/๓๑

ถ. สามิภริยาหย่ากันแล้วก็ดี โกรธเคืองกันแต่ไม่ถึงหย่ากัน
ก็ดี ภิกษุเป็นกัลลปะของเขา หวังจะให้เขาปรองดองกัน ได้พูดไกล่
เกลี้ยให้คืนดีกัน เขอนั้นจะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ไม่ต้องอาบัติ เพราะไม่ได้มุ่งหมายความเป็นผู้เป็นเมีย
ของเขา เป็นแต่มุ่งจะให้เขาสามัคคีปรองดองกันเท่านั้น.

๒๖/๘/๖๘

ถ. เมื่อเจ้าอาวาสสั่งให้ภิกษุลูกวัดเรียนธรรม เธอยังคือดิ่งไม่เรียน
ตามคำสั่ง เจ้าอาวาสเห็นว่าดักเตือนหลายครั้ง ก็ยังถือรั้นไม่ทำตาม
จัดว่าเป็นคนว่ายากสอนยาก จึงนำตัวมาท่ามกลางสงฆ์ เพื่อสวดสมมุ-
ภาสน์ให้ละทิฐิฐุนั้นเสีย แต่เธอกลับค้ำว่า ทำอย่างนี้ไม่ถูกแผนพระ
วินัย จะตัดสินว่าอะไร ? เหตุไรจึงตัดสินอย่างนั้น ?

ต. เจ้าอาวาสผิด. เพราะการที่เธอคือด้านเช่นนั้นเกี่ยวกับการ
ปกครอง หากเกี่ยวข้องกับพระบัญญัติอันทรงอนุญาตให้สวดสมมุภาสน์ไม่

คำค้ำของลูกวัดชื่อว่าถูกในข้อนี้. แต่พระลูกวัดก็ผิด ที่ถือรั้น เพราะความเกียจคร้าน ไม่เคารพผู้ปกครองเหนือตน ซึ่งตัดเตือนโดยชอบธรรมอันเป็นไปเพื่อความเจริญ คำตัดเตือนของเจ้าอาวาส ในข้อนี้ ถูกต้อง เป็นความเอื้อเฟื้อดี.

๒๓/๘/๓๐

ถ. สงฆ์ยอมไต่ภิกษุประพฤติเช่นไรออกเสียจากวัด ?

ต. สงฆ์ยอมไต่ภิกษุผู้ประจบคฤหัสถ์ ซึ่งเรียกว่าประทุษร้ายสกุล ออกเสียจากวัด.

๑๒/๑๑/๕๕

ถ. คนว่าง่ายสอนง่าย เมื่อมีอยู่ในคณะใด ย่อมทำให้คณะนั้นเจริญ เพราะฉะนั้น พระบัญญัติเพื่อให้สงฆ์กระทำนคคกรรมแก่ภิกษุผู้ประพฤติเป็นปฏิปักษ์แก่ธรรมข้อนั้นมีหรือไม่? จงอ้างหลัก.

ต. มี. ยกสังฆาทิเสสข้อที่ ๑๒ เป็นหลัก ใจความว่า ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละต้องสังฆาทิเสส.

๒๒/๘/๖๕

ถ. ในสังฆาทิเสส สิกขาบทไหน ภิกษุต้องเพราะมีราคะ, และสิกขาบทไหน ต้องเพราะมีโทสะเป็นค้ำมูล?

ต. ตั้งแต่สิกขาบทที่ ๑ ถึงที่ ๔ ภิกษุต้องเพราะมีราคะเป็น

๑. เดิมไม่มีเฉลย ส. ป.

คำถาม. ลิกขาบทที่ ๘ ที่ ๕ ภิกษุต้องเพราะมีโทษเป็นคำถาม.

๓๐/๘/๗๑

ถ. ในอาบัติสังฆาทิเสสข้อไหนบ้างที่ต้องในเวลาทำ ข้อไหน
บ้างไม่ต้องในเวลาทำ และผู้ที่ต้องอาบัติเช่นนี้แล้ว จะทำให้ตนบริสุทธิ์
ด้วยอาการอย่างไร? จงอธิบาย.

ต. ตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ ต้องในขณะที่ทำ. ตั้งแต่ข้อ ๑๐ ถึง
ข้อ ๑๓ ไม่ต้องในขณะที่ทำ ต่อสงฆ์สวดสมณุภาสน์แล้วยังคือรู้ที่อยู่
จึงต้อง. ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว พึงทำตนให้บริสุทธิ์ได้ดังนี้
ขั้นต้นต้องบอกกล่าวแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในคืนวันนั้น แล้วประพฤ
ติวัตรเรียกว่ามานัต ๖ ราตรี จึงขอให้สงฆ์ตั้งแต่ ๒๐ รูปขึ้นไปสวด
อัพทาน ถ้าปกปิดไว้ล่วงวันเท่าใด ต้องอยู่ปริวาสครบวันเท่านั้นก่อน
จึงประพฤติมานัตและขออัพทานตามนัยที่กล่าวแล้ว ในระหว่างที่อยู่
ปริวาสนั้น หากขึ้นต้องครุกาบัติเข้าอีก ต้องกลับประพฤติปริวาส
และขอมานัตใหม่ ปริวาส มานัต ปฏิกัสนา และอัพทาน เหล่านี้
รวมเรียกว่าภูฐานวิธี.

๒๒/๘/๖๕-๑๕/๗/๗๐

ถ. ทำผิดอย่างไร จึงต้องถูกลัจจัย? จงยกอุทาหรณ์.

ต. อุทาหรณ์ เช่นภิกษุอวดอุตริมนุสสรธรรมแก่ผู้ใด ผู้นั้น
ยังไม่เข้าใจ ต้องถูกลัจจัยบาติเป็นต้น.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. อาบัติถูกลัจจัย เมื่อกกล่าวโดยความประสงค์ในพระปาฏิโมกข์

สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้ประพฤติกว้างพระบัญญัติด้วยอาการอย่างไร ?

ด. สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้พยายามจะประพฤติกว้างในปาราชิก
สิกขาบท หรือสังฆาติเสสสิกขาบท แต่ทำความผิดยังไม่ถึงที่สุด
ดังกล่าวไว้ในสิกขาบทนั้น เช่นพยายามจะฆ่ามนุษย์ ให้ประหารแล้ว
แต่ผู้นั้นไม่ตาย เช่นนี้จะปรับอาบัติปาราชิกไม่ได้ตัวเอง แต่จะว่าไม่
มีโทษก็ไม่ได้เหมือนกัน เพราะเหตุนี้ ท่านจึงปรับอาบัติหย่อนลงมา
ด้วยยกอาบัติอุลลัจจัยขึ้นปรับ.

๔/๕/๖๔

ฉ. อาบัติอุลลัจจัย ใช้ปรับแก่ภิกษุผู้ทำเช่นไร ?

ด. ใช้ปรับแก่ภิกษุผู้กระทำผิดโดยทางอ้อม ที่ไม่ตรงต่อพุทธ-
บัญญัติทีเดียว ซึ่งเป็นบุรพประโยคแห่งปาราชิกและสังฆาติเสส เช่น
ภิกษุพยายามให้น้ำสุจิก่เคลื่อน แต่ไม่เคลื่อนในขณะที่ทำ หรือไม่
เคลื่อนเลย ดังนี้ ก็ปรับอาบัติอุลลัจจัย.

๓/๖/๕๓-๑๕/๗/๗๐

ฉ. จงอธิบายถึงวิธีออกจากอาบัติสังฆาติเสสแต่โดยย่อ ?

ด. เมื่อแน่ใจว่าเป็นอันต้องสังฆาติเสสแล้ว พึงแจ้งความนั้น
แก่สงฆ์ที่มีภิกษุอย่างต่ำเพียง ๔ รูป ขอและประพฤติมานัตให้ถูกระเบียบ
๖ ราตรี เสร็จแล้ว จึงมาขออัพทานต่อสงฆ์ที่มีภิกษุไม่น้อยกว่า ๒๐ รูป

๑. นักเรียนพึงเข้าใจอย่างนี้ว่า เมื่อต้องสังฆาติเสสแล้ว บอกแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งไว้ก่อน
แล้วเข้าไปหาสงฆ์แจ้งให้สงฆ์ที่มีภิกษุอย่างน้อย ๔ รูป ทราบความที่ตนต้องอาบัตินั้นแล้ว
ขอและประพฤติมานัต ๖ ราตรี. ส. ป.

สงฆ์สาวค้อพทาน ระงับอาบัตินั้นเสีย จึงเป็นผู้บริสุทธิ์ตามเดิม. แต่ถ้าผู้ต้องอาบัตินั้นปกปิดเสีย ไม่บอกแก่ภิกษุด้วยกัน ปล่อยให้วันล่วงเท่าใด ต้องประพฤตินานัดและขออพทานต่อพระสงฆ์ตามธรรมเนียม.

๘/๓/๕๖-๑๖/๑๑/๖๒

ถ. ภิกษุต้องสังฆาภิเสสแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะบริสุทธิ์จากอาบัติได้ ?

ค. ปฏิบัติอย่างนี้ คือเมื่อต้องอาบัตินั้นแล้ว ต้องรีบไปบอกแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง อย่าปกปิดไว้ให้ล่วงราตรีไปได้ แม้ปกปิดไว้เวลานานสิ้นวันเท่าใด ก็ต้องอยู่ปริวาสสิ้นวันเท่านั้น ถ้าแม่ตนมิได้ปกปิดก็จะต้องประพฤตินานัดเพียง ๖ ราตรี หรือ ๖ วัน กับ ๖ คืนเท่านั้น นอกจากนี้แล้วต้องมาขออพทานต่อสงฆ์มีประมาณให้ได้ ๒๐ รูปเป็นกำหนด ปฏิบัติอย่างนี้จึงจะบริสุทธิ์จากอาบัตินั้นได้.

๒๔๕๓-๕๘

อนิยต

ถ. สิกขาบทเช่นไร เรียกอนิยตสิกขาบท ? จงอธิบายพอให้ไ้ความ.

ค. สิกขาบทที่กำหนดอาบัตินั้นไม่แน่นอน เรียกว่าอนิยตสิกขาบท. โดยอธิบายว่า สิกขาบทที่เรียกว่าอนิยตนี้ ไม่เหมือนกับสิกขาบทอื่น ๆ สิกขาบทอื่น ๆ นั้น ปรับอาบัตินั้นโดยชัดเจน

เช่นภิกษุล่วงอย่างนั้น ต้องอาบัติอย่างนั้น ส่วนอนิยตสิกขาบทนั้น
ยังไม่ปรับอาบัติไว้โดยตรง แล้วแต่ผู้ล่วงจะล่วงอย่างไรน จึงจะ
ปรับอาบัติลงไปได้ เท่าที่วางไว้แบบนี้ ก็เพื่อจักได้เป็นคู่มือของ
พระวินัยธรจะพึงหยิบยกขึ้นพิจารณา แล้วจึงปรับอาบัติภายหลัง.

ส. ป.

ด. อนิยต ๒ มีไว้ทำไม ? เพราะไม่มีอาบัติแผนกหนึ่ง.

ต. แม้ไม่มีอาบัติแผนกหนึ่งก็จริง แต่การที่มีอนิยตไว้นั้นก็เพื่อ
เป็นคู่มือของพระวินัยธร สำหรับยกขึ้นวินิจฉัยอนุวาทาธิกรณ์อันไม่
แน่นอน ซึ่งเกี่ยวกับผู้หญิง.

๓/๖/๕๓-๒๒/๒/๕๘

ด. ที่ลับตา กับที่ลับหูต่างกันอย่างไร ? ท่านกล่าวไว้ในข้อไหน ?

ต. ที่ลับตานั้น ได้แก่สถานที่มีฝา มีกำแพง มีม่าน มีฉากหรือ
มีเครื่องปิดบังอื่น ๆ อันจะให้คนรู้ความอยู่ข้างนอกแลเข้าไปไม่เห็น
คนอยู่ข้างใน หรือไกลตา ที่มีคนแลไม่เห็น เช่นในกุฎี ในเรือน
ในป่า ในทุ่งกว้าง. ที่ลับหูนั้น ไม่มีเครื่องบังอย่างใดอย่างหนึ่ง
คนรู้ความอาจแลเห็นได้ถนัด แต่ฟังเสียงพูดไม่ได้ยิน เช่นกลางวัด
กลางทุ่ง กลางบ้าน ต่างกันอย่างอย่างนี้ ท่านกล่าวไว้ในอนิยตข้อ ๑-๒

๑. นักเรียนจะตอบแต่สั้น ๆ เอาแต่ใจความว่า ที่ลับตา หมายถึงสถานที่กำลัง หรือที่ไกลตา
และที่มีด ซึ่งผู้อื่นมิอาจเห็นได้. ที่ลับหู หมายถึงสถานที่ไม่มีการกำบังผู้อื่นอาจแลเห็นได้
แต่พูดไม่ได้ยิน ดังนี้ก็ได้.

และโอวาทวรรคข้อ ๑๐ อเจตวรรคข้อ ๔ ข้อ ๕ แห่งปาจิตติย.

๒๐/๑๑/๕๖

ถ. ความแปลกกันของอนิยตทั้ง ๒ สิกขาบทเป็นอย่างไรบ้าง ?

ต. ความแปลกกันของอนิยตทั้ง ๒ สิกขาบทนั้น ดังนี้ สิกขาบทแรก กล่าวถึงที่กำบังซึ่งเรียกว่า " ลับตา " และอชฌาจารอาจถึงปฐมปาราชิก สิกขาบทหลัง กล่าวถึงที่แจ้งแต่ห่าง พุดฟังไม่ได้ ยิน ซึ่งเรียกว่าที่ " ลับหู " และอชฌาจารเพียงสังฆาติเสสเป็นอย่างสูง โดยสมควรแก่สถานที่.

๑๒/๑๒/๕๗

ถ. ภิกษุยื่นพุดกับหญิง ๒ ต่อ ๒ ในที่ลับคนแห่งหนึ่ง จะต้องอาบัติอะไร ?

ต. เมื่อกล่าวตามอนิยตสิกขาบท ควรปรับอาบัติ ๒ หรือ ๓ สถาน โดยควรแก้ทางพิจารณาได้จริงและเป็นสัจย์.

๕/๕/๖๖

ถ. ภิกษุล่วงอนิยตสิกขาบท แต่ไม่มีโจทฟ้อง เธอจะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ต. ถ้าเธอไม่ได้ทำความเสียหายอย่างอื่น เป็นแต่ประพฤติดิถีบางอย่าง เช่นนั่งกับหญิง ๒ ต่อ ๒ ต้องอาบัติปาจิตติยตามสิกขาบท

๑. ในปัญหาบางเพียงยื่นพุดในที่ลับ ฉะนั้น นักเรียนจะตอบโดยตรงก็ได้ โดยวินิจฉัยตามปัญหา คือ ถ้าพุดเกี่ยวข้องอาบัติสังฆาติเสส ถ้าไม่ได้เกี่ยวข้องอาบัติปาจิตติย เพราะอยู่ในที่ลับ. ส. ป.

ที่ ๔ ที่ ๕ แห่งอเจตกรรคในปาจิตตยกัณฑ์ ถ้าเธอทำความเสียหาย
อย่างอื่นเพิ่มเข้ามา ก็ต้องอาบัติตามโทษนั้น.

๓๐/๓/๖๓

นิสสัคคียปาจิตตีย์

จีวรวรรค

ถ. ผ้าอะไรเรียกอติเรกจีวร ?

ต. ผ้านอกจากไตรจีวร เป็นผ้าที่ได้ประมาณ ควรวิกัปหรือ
อธิษฐาน กว้าง ๔ นิ้ว ยาว ๘ นิ้ว ค้วยนิ้วพระสุคต โดยกำหนด
อย่างต่ำ และเป็นผ้าที่พอประสงค์แล้ว ไม่มีที่หวังว่าจะได้มาอีก
เรียกว่า อติเรกจีวร.

๕/๓/๕๖

ถ. มีพระพุทธประสงค์อย่างไร จึงทรงห้ามไม่ให้ภิกษุเก็บ
อติเรกจีวร ?

ต. มีพระพุทธประสงค์เพื่อป้องกันความสุรุ่ยสุร่ายและความมก
มากของภิกษุ จึงทรงห้ามไว้.

๓/๖/๕๓

ถ. ต่างว่าภิกษุเก็บอติเรกจีวรไว้ถึง ๒ เดือน จะปรับเป็นอาบัติ
นิสสัคคียปาจิตตีย์ด้วยสิกขาบทอะไร ?

ค. ถ้าอยู่ในกำหนดพระอนุญาตพิเศษ เช่นอัจเจกจิวรอยู่ใน
จิวรกาลเป็นตัวอย่าง ปรับไม่ได้ นอกจากนี้ จิวรได้ปัจจัยในสิกขาบท
ที่ ๓ แห่งจิรวรรค ปรับด้วยสิกขาบทนั้น อัจเจกจิรล่วงกาล
ปรับด้วยสิกขาบทที่ ๘ แห่งปัตตวรรค อติเรกจิรสามัญ ปรับด้วย
สิกขาบทที่ ๑ แห่งจิรวรรค.

๕/๗/๖๐

๓. ผ้าเช่นไรเป็นอติเรกจิร ผ้าเช่นไรเป็นกาลจิร ผ้าเช่นไร
เป็นอกาลจิร มีอายุต่างกันอย่างไรหรือเท่ากัน ?

ค. ผ้าที่ได้มาใหม่ ยังไม่ได้อธิษฐานหรือวิกัป เรียกว่า
ผ้าอติเรกจิร. ผ้าที่เกิดขึ้นในกาลจิรโดยปกติ ตั้งแต่แรกค่า ๑
เดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๑๒ ถ้าได้กรานกฐิน กาลจิรยึดไปถึง
เพ็ญเดือน ๔ เรียกว่าผ้ากาลจิร. ผ้าอกาลจิรนั้นคืออติเรกจิร
นั่นเอง แต่มีอายุต่างกัน คือผ้าอติเรกจิรเก็บไว้ได้ ๑๐ วันเป็น
อย่างมาก ผ้ากาลจิรมีอายุมากน้อยตามกาลจิร ผ้าอกาลจิร
ถ้าภิกษุประสงค์จะทำจิรแต่ยังไม่พอ และมีที่หวังว่าจะได้อยู่ มีอายุ
เดือน ๑ เป็นอย่างมาก ถ้าไม่มีที่หวังก็เท่ากันกับอติเรกจิร เมื่อ
ได้ผ้ามาแล้วต้องกำหนดตามอายุผ้าเก่าและใหม่ ที่มากน้อยกว่ากันเท่าใด
ถ้าเก็บผ้านั้นไว้ได้ ๑๕ วันแล้ว จึงได้ผ้าใหม่ ต้องกำหนดตามอายุ
ผ้าใหม่คือ ๑๐ วัน ถ้าเก็บไว้ได้ ๒๒ วันแล้ว จึงได้ผ้าใหม่มาอย่างนี้
ต้องกำหนดตามอายุของผ้าเก่าคือ ๗ วัน.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. พระบัญญัติที่ให้ประโยชน์พิเศษแก่ภิกษุในจีวรสมัย (คร่าว ถวายจีวร) มีอย่างไรบ้าง ?

ค. คือ ทรงอนุญาตให้ภิกษุทรงอดิเรกจีวรได้เกิน ๑๐ วัน และ อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ตลอดจีวรกาล ไม่ต้องอาบัติตามสิกขาบทที่ ๑ ที่ ๒ แห่งจีวรวรรค. ทรงอนุญาตให้ฉันคน โภชน์และปรัมปร โภชน์ ได้ไม่ต้องอาบัติ ตามสิกขาบทที่ ๒ ที่ ๓ แห่งโภชนวรรค. รับนิมนต์ ฉันแล้วไปที่อื่นจากที่นิมนต์นั้นก่อนฉันก็ดี ฉันกลับมาแล้วก็ดี โดย ไม่ลาภิกษุอื่นไม่ต้องอาบัติ ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค.

๒๖/๘/๖๘

ด. ภิกษุมิหิริโอดตบปะอยู่เต็มที อาจต้องอาบัติได้หรือไม่ ?
จงบรรยายคำที่ตอบนั้นให้เห็นสม.

ค. อาจต้องได้ บางสิกขาบทที่เป็นอจิตตกะ เช่นเก็บอดิเรกจีวร ไว้เกินกว่า ๑๐ วัน ไม่วิกัโปธิยฐาน นอกกาล เป็นต้นอย่าง.

๓๐/๘/๖๕

ด. คำว่า จีวร หมายถึงผ้าทั้งหมด ตั้งแต่กว้าง ๔ นิ้ว ยาว ๘ นิ้ว ด้วยนิ้วพระสุคตขึ้นไป ใช้ทั่วไปในสิกขาบทที่กล่าวถึงจีวร หรือ เฉพาะสิกขาบทไหน ?

ค. ไม่ทั่วไปทั้งหมด เฉพาะในสิกขาบทที่ ๑, ๕, ๖, แห่งจีวร- วรรค ในสิกขาบทที่ ๕, ๖, แห่งปัตตวรรค ในสิกขาบทที่ ๕ แห่ง โอวาทวรรค ในสิกขาบทที่ ๑๙ แห่งสุราปานวรรค ในสิกขาบท

ที่ ๑๐ แห่งสหธรรมิกวรรค.

๑๒/๑๐/๓๘

ถ. ภิกษุรู้สีกว่าผ้าทำให้เกิดอับติจุกจิกนัก จึงถือแต่ผ้า ๓ ผืน
ไม่ขอไม่รับของใครหมด เธอยังอาจต้องอับติ เพราะเรื่องผ้าอีกได้
หรือไม่? จงแถลงคำที่ตอบนั้น.

ต. อาจต้องได้เหมือนกัน เช่นอยู่ปราศจากไตรจีวรผืนใดผืน
หนึ่ง ในเมื่อไม่มีสมัยเป็นต้น.

๓๐/๘/๖๕

ถ. ผ้าที่เรียกว่าผ้าไตรครองนั้น เป็นผ้าชนิดไหน?

ต. ผ้าไตรครองนั้น คือ สังฆาฏิ จีวร สบง เป็นผ้าที่ภิกษุ
พินทุทธิฐานไว้สำหรับตัวเป็นชุดพิเศษ ซึ่งต่างจากผ้าอดีตเรานั้น ๆ
นี้เรียกว่าไตรครอง.

ส. ป.

ถ. ที่เรียกว่าอยู่ปราศจากไตรครองนั้น มีกำหนดกันอย่างไร?

ต. มีกำหนดดังนี้ (กล่าวเฉพาะภิกษุที่อยู่ในวัด) กุฎีมีบริเวณ
ภิกษุอยู่ผู้เดียว กำหนดเอาเครื่องล้อมเป็นเขต ถ้าไม่มีบริเวณ
กำหนดเอากุฎี.

กุฎีมีบริเวณเป็นที่อยู่แห่งภิกษุมากรูป กำหนดเอากุฎีที่ไว้ผ้า
ไม่มีบริเวณ กำหนดเอาห้องที่ไว้ผ้า ถ้าห้อง ๑ มีหลายรูปให้กำหนด
ด้วยหัตถยาสาในระหว่างตนกับผ้า.

ศาลาและอื่น ๆ อันเป็นสาธารณสถาน พึงกำหนดเวลาใช้

รูปเดียวหรือหลายรูป.

โคนไม้และที่แจ้งมีเครื่องล้อม กำหนดเอาเครื่องล้อม ถ้าไม่มีเครื่องล้อม โคนไม้กำหนดแดนที่เงาแผ่ในเวลาเที่ยง ที่แจ้งกำหนดด้วยหัตถบาสนในระหว่างตนกับผ้า ส่วนหัตถบาสนั้น ท่านกำหนดไว้ว่า วัดจากตนไปหาที่เอาผ้าไว้ให้ได้ศอก ๑ ในระหว่าง ถ้าอยู่ห่างกว่านี้ เรียกว่าอยู่ปราศ.

ส. ป.

ถ. ไตรครองเป็นวิปวาส ภิกษุผู้เป็นเจ้าของจะพึงเสียดละว่าอย่างไร ?

ต. เสียดละว่าอย่างนี้ อิทธิ เม ภนฺเต ติจีวรํ รตฺตวิปฺปวฺตถํ
อณฺญตรํ ภิกฺขุสมฺมตฺติยา นิสฺสคฺคิยํ อมาหํ อายสฺมโต นิสฺสชฺชามิ.

๑/๑๐/๗๘

ถ. ภิกษุเก็บอดิเรกจิวรไว้ถึง ๓ เดือน จะต้องอาบัตินิสสัคคิย-
ปาจิตติย์หรือไม่? ถ้าเห็นว่าจะต้อง จะปรับด้วยสิกขาบทอะไร ?

ต. ถ้าอยู่ในภายในกำหนดพระอนุญาตพิเศษ เช่นอัจเจกจิวรอยู่ในภายในจิวรกาลเป็นตัวอย่าง เธอหาต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตติย์ไม่. ถ้านอกจากนี้ อดิเรกจิวรสามัญ ปรับด้วยสิกขาบทที่ ๑ แห่งจิวรวรรค จิวรได้ปัจจัยในสิกขาบทที่ ๓ แห่งจิวรวรรค ปรับด้วยสิกขาบทนั้น อัจเจกจิวรล่วงจิวรกาล ปรับด้วยสิกขาบทที่ ๘ แห่งปัตตวรรค.

๔/๕/๖๔

ถ. ภิกษุได้ผ้ามาประสงค์จะทำจิวร แต่ยังไม่พอ มีหวังอยู่ว่า

จะได้มาอีก จึงเก็บผ้าไว้ได้ ๑๕ วัน แล้วได้ผ้าใหม่มาอีก เช่นนี้
จะทำจีวรอย่างช้าได้กี่วัน ?

ต. ทำอย่างช้าได้ ๑๐ วัน เพราะได้ผ้าใหม่มาแล้ว เป็นอัน
หมดอายุเดือน ๑ ผ้านั้นตกเป็นอดีตเรก จึงทรงไว้ได้ ๑๐ วันเป็น
อย่างยั้ง (เมื่อเห็นว่าทำไม่ทัน ก็จงวิกปเสย ถอนวิกปแล้วทำต่อไปได้).

๑๒/๑๐/๓๘

ถ. สิกขาบทที่ ๑ กับสิกขาบทที่ ๓ แห่งจีวรวรรค ความแย้ง
กันหรือไม่ ? จงอธิบายให้เห็นจริง.

ต. สิกขาบททั้ง ๒ นี้ ความไม่แย้งกันเลย เพราะสิกขาบทที่ ๑
นั้นเป็นบัญญัติสำหรับผ้าที่เป็นอดีตเรกจีวรแล้ว ส่วนสิกขาบทที่ ๓
เป็นบัญญัติสำหรับผ้าที่เกิดขึ้นแก่ภิกษุ แต่จะทำเป็นจีวรยังไม่พอ
เธอยังหวังว่าจะได้ผ้ามาเพิ่มเติมอยู่อีก ซึ่งยังไม่นับว่าเป็นอดีตเรกจีวร
ถ้าได้ผ้ามาพอแล้วสิ้นความหวังเมื่อใด ผ้านั้นเป็นอดีตเรกจีวร ตก
อยู่ในบัญญัติแห่งสิกขาบทที่ ๓ เมื่อเป็นดังนี้ จึงได้กล่าวว่ข้อความ
ใน ๒ ข้อ ไม่แย้งกันเลย.

๒๔๕๖-๕๗-๕๘-๖๐

ถ. ภิกษุณีได้แก่คนเช่นไร ?

ต. ได้แก่ผู้หญิงที่บวช ได้รับอุปสัมปทา ๒ ฝ่าย คือฝ่าย
ภิกษุณี ๑ ฝ่ายภิกษุอีกฝ่าย ๑ และทั้งบวชเป็นพระนุ่งเหลืองห่มเหลือง
ซึ่งต่างจากหญิงชาวบ้าน.

๒๔๕๗

ถ. จีวรชนิดไหนเรียกว่าจีวรเก่า ?

ต. จีวรที่บริโภคใช้สอยแล้วแม้ครั้งเดียว เรียกว่าจีวรเก่า.

ส. ป.

ถ. คำว่าจีวรในสิกขาบทที่ ๔ แห่งจีวรวรรค ท่านประสงค์เอา
ผ้าชนิดไหน ?

ต. คำว่าจีวรในสิกขาบทที่ ๔ แห่งจีวรวรรค ท่านประสงค์เอา
ผ้าที่เป็นบริขารสำหรับนุ่งห่มทั้งสิ้น รวมเรียกว่าจีวร.

ส. ป.

ถ. ภิกษุใช้ให้หญิงชาวบ้านซักข้อมจีวรเก่า ด้วยเข้าใจว่าไม่ใช่
ภิกษุณีไม่มีโทษ สำหรับทางพระวินัย พระวินัยชระจะวินิจฉัยว่า
อะไร ?

ต. วินิจฉัยว่า แม้ใช้หญิงชาวบ้านซึ่งมิใช่ภิกษุณีก็จริง ให้เขา
ซักข้อมจีวรเก่าเช่นนั้น หาเป็นอาบัติไม่ แต่ก็ไม่พ้นจากความ
น่าเกลียด เพราะเป็นสิ่งไม่ดีงาม ไม่ควรทำ (สมควรปรับอาบัติ
ทุกกกฎ).

ส. ป.

ถ. ภิกษุจะให้จีวรแก่นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ได้บ้างหรือไม่ ?

ต. ได้บ้าง โดยอาการแลกเปลี่ยนกับของอื่น.

๒๔๖๒

ถ. เหตุไฉน พระศาสดาจึงทรงตั้งสิกขาบทเนื่องด้วยการขอไว้
เป็นหลายสิกขาบท ?

ด. เพราะคนมักขอไม่เป็นที่พอใจของคนผู้ถูกขอ และคนผู้ถูกขอเล่า ไม่ให้ก็ไม่เป็นที่พอใจของผู้ขอ จะทรงตัดความไม่เป็นที่พอใจของกันและกันเสีย จึงได้ทรงตั้งสิกขาบทเนื่องด้วยอาการขอไว้เป็นหลายสิกขาบท.

๑๒/๑๒/๕๓

ด. ภิกษุขอคฤหัสถ์ ต้องอาบัติอะไร ?

ต. ภิกษุขอจีวรแต่คฤหัสถ์ผู้มีโชฎฐาติ มิใช่ปวารณา ได้มาเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ เว้นแต่ขอในสมัย คือในเวลามีจีวรถูกชิงหรือหายเสีย ขอโภชนะอันประณีตแต่คฤหัสถ์ผู้เช่นนั้น ได้มาเป็นปาจิตตีย์ ขอบิณฑบาตแต่คฤหัสถ์ผู้เช่นนั้น ได้มาต้องทุกกฎ เว้นแต่อาพาธ.

๒๔๓๐

ด. ภิกษุขอจีวรแต่คนมิโชฎฐาติ มิใช่ปวารณา เพื่อตนเอง เช่นไรเป็นอาบัตินิสสัคคีย์ ? เช่นไรเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ?

ต. ไม่มีสมัย ภิกษุขอจีวรแต่คนมิโชฎฐาติ มิใช่ปวารณา เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์. ถ้ามิโชฎฐาติ แต่คนเคยปวารณา ขาดปวารณาแล้ว ภิกษุถือเอาค้ำนั้น ขอจีวรได้มา เป็นปาจิตตีย์อย่างเดียว.

๓๐/๘/๓๑

ด. ภิกษุต้องการจีวรและขอกะคฤหัสถ์ ควรหรือไม่ควร ?

ต. ถ้าขอกะคฤหัสถ์เป็นญาติหรือปวารณา ควร. ถ้าเขาไม่ใช่

ญาติไม่ใช่ปวารณา เมื่อมีสมัยคือมีจีวรถูกลัก ถูกชิง หรืออันตรายไป ด้วยอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่ง ขอเขาได้ ควร ไม่มีสมัย ไม่ควร แม้มีสมัยเช่นนั้นแล้ว ก็ต้องรู้จักประมาณในการขอ ถ้าจีวรหาย หรืออันตรายไป ๓ ผืน ขอได้ ๒ ผืน ถ้าอันตราย ๒ ผืน ขอได้ ๑ ผืน ถ้าอันตรายผืนเดียวขอเขาไม่ได้.

๑๒/๑๑/๕๕

ถ. คนเช่นไรเรียกว่าญาติ? คนเช่นไรเรียกว่าปวารณา?

ต. คนที่เป็นเชื้อสายสืบเนื่องถึงกันทางมารดาที่ดี ทางบิดาก็ดี ตลอด ๗ ชั่วคน คือนับชั้นตนเป็นหนึ่งในข้างบน ๓ ข้างล่าง ๓ เรียกว่าญาติ คนผู้นุญาติให้ภิกษุมีความต้องการด้วยปัจจัยขอได้ เรียกว่าคนผู้ปวารณา แสดงไว้ในคัมภีร์วิภังค์ ๔ พวก คือ ปวารณา กำหนดปัจจัย ๑ ปวารณากำหนดกาล ๑ ปวารณาหนดทั้ง ๒ อย่าง ๑ ปวารณาไม่กำหนดทั้ง ๒ อย่าง ๑.

๓๐/๘/๗๑

ถ. วิธีนับญาติทางพระวินัยนั้นนับอย่างไร

ต. นับญาติทางพระวินัยนั้นท่านจัดเป็น ๗ ชั้น คือนับตั้งแต่ตัวภิกษุขึ้นไปหาผู้ใหญ่ได้ ๗ ชั้น คือชั้น พ่อ แม่ อ้าว น้ำ เป็น ๑ ชั้น ปู่ย่า ตายาย เป็น ๑ ชั้น ทวดซึ่งเป็นพ่อแม่ของ ปู่ย่า ตายาย เป็น ๑ ชั้น และนับลงไปหาผู้น้อยชั้นลูก ๑ ชั้น หลาน ๑ ชั้น เหลน ๑ ชั้น รวมเป็น ๖ ชั้น และนับทั้งตัวด้วย คือพวกที่เป็นพี่น้องของ

๑. เดิมไม่มีเฉลย. ส. ป.

ภิกษุอีก ๑ รวมทั้งสิ้นด้วยกันเป็น ๗ ชั้น ส่วนที่เป็นขេยสะไก้ของ
ญาตินั้น ๆ ท่านไม่นับเป็นญาติด้วยเลย เว้นแต่ขេยสะไก้ นั้น ๆ จะ
เป็นญาติอยู่ก่อน โดยเนื่องสายโลหิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ที่เป็นญาติอยู่แล้ว.

๒๔๕๖

ก. การขอปัจจัย ๔ เช่นไรทรงห้าม เช่นไรทรงอนุญาต ?

ข. ขอแต่สหธรรมิก คือภิกษุสามเณร มารดา บิดา ญาติ
คนปวารณา ทรงอนุญาต. จีวรห้ามไม่ให้ขอตอกฤหัสถ์ นอกจาก
นี้เว้นแต่ขอในสมัย ก็มีจีวรชิง ถูกลัก หรือมีจีวรเสียหาย
และในคราวที่ถูกร้อนยังเหลืออีกเดือน ๑ ที่มีพระอนุญาตให้แสวงหา
ผ้าอาบน้ำฝนได้. บิณฑบาต ห้ามไม่ให้ขอตอกฤหัสถ์นอกจากที่ระบุ
ชื่อมาแล้ว เว้นแต่อาพาธ. เสนาสนะ มีจำกัดให้ขอสัมภาระพอทำ
กุฎียาว ๑๒ คืบ กว้าง ๗ คืบ ด้วยคืบพระสุกต. เกสัช ระบุไว้
เพียงที่ปวารณา สันนิษฐานได้ตามบิณฑบาต ไม่อาพาธ ทรงห้ามไม่ให้ขอ
ตอกฤหัสถ์นอกจากระบุชื่อมาข้างต้น อาพาธขอได้.

๔/๕/๖๐-๔/๕/๖๔

ก. ภิกษุขोजีวรต่อสามีของน้องสาว เธอจะต้องอาบัติอะไร ?

ข. ถ้าสามีของน้องสาวเป็นญาติก็ดี มิใช่ญาติแต่ปวารณาก็ดี
ไม่ต้องอาบัติอะไร ถ้ามิใช่ญาติและมิใช่ปวารณา เป็นเพียงน้องเขย

๑. ผ้าอาบน้ำฝนแม้ถึงคราวถึงฤดูแล้วจะขอเขาตรง ๆ ไม่ได้ ท่านห้ามไว้ในคัมภีร์วิภังค์ได้แต่
เพียงพูดเปรย ๆ บอกเขาว่า บัดนี้ถึงกาลแห่งผ้าวัสสิกสาฎกแล้วละ ได้เพียงแต่แนะนำให้เขารู้
เท่านั้น. ส. ป.

ต้องนิสัสถกคิยปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย.

๕/๘/๖๖

ถ. ภิกษุขอจีวรจากภริยาของพี่ จะใช้ได้หรือไม่ ?

ค. ถ้าภริยาของพี่เกี่ยวเป็นญาติอยู่ด้วย หรือไม่ใช่ญาติแต่ได้
ปวารณาไว้เช่นนั้น ได้. อีกอย่างหนึ่ง แม้เขาไม่ได้เป็นญาติ ไม่ได้
ปวารณาไว้ แต่ภิกษุมิจีวรหาย หรือถูกโจรชิง ได้สมัยดังกล่าวไว้
ในจีวรวรรคที่ ๑ ก็ใช้ได้.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุขอจีวรจากศิษย์ของตน ขัดข้องทางพระวินัยหรือไม่ ?

ค. ถ้าศิษย์ของตนเป็นญาติหรือได้ปวารณาไว้ ขอได้ไม่ขัดข้อง
หรือไม่ได้เป็นญาติและไม่ได้ปวารณาไว้ แต่ถ้าภิกษุมิจีวรหาย หรือถูก
โจรชิงไปเสีย ได้สมัย ก็ขอได้ตามควร.

๒๔/๑๑/๖๓

ถ. ในสมัยเช่นไร ภิกษุจึงจะขอของจากคฤหัสถ์ผู้มีโชญาติ
และมีโชปวารณาได้ ?

ค. สมัยที่มีจีวรฉิบหายเสีย เช่นมีขโมยลักไป หรือไฟไหม้
เป็นต้น หรือมีบาตรแตกร้าวไม่ต่ำกว่า ๕ แห่ง หรือ ๑๐ นิ้ว
ขึ้นไป หรือภิกษุเป็นไข้เดินไปบิณฑบาตไม่ได้ ในสมัยเช่นกล่าวมานี้
ขอของต่อคฤหัสถ์ที่มีโชญาติหรือมีโชปวารณาได้.

๒๔๕๙

ถ. จะยกสิกขาบทไหนขึ้นอ้างได้หรือไม่ว่า แม้ภิกษุถูกขอคราว

ที่ควรขอ ก็ยังต้องรู้จักประมาณในการขอ ?

ด. ยกสิกขาบทที่ ๖ แห่งจิวรรค นิสัคคิยปาจิตตีย์ ซึ่งมีความว่า ในสมัยเช่นนั้น คือสมัยที่ภิกษุมิฉิวรอันโจรลักไป หรือมิฉิวรอันฉิบหายเสีย จะขอเขาได้แต่เพียงผ่านุงห่มเท่านั้น ถ้าขอให้เกินกว่านั้น ได้มาต้องนิสัคคิยปาจิตตีย์ ดังนี้ ขึ้นอ้าง.

๒๔๕๖

ด. สิกขาบทที่ ๘ กับสิกขาบทที่ ๙ แห่งจิวรรค ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ?

ด. ต่างกัน. สิกขาบทที่ ๘ คฤหัสถ์ผู้ที่จะฉวยฉิวรแก่ภิกษุ มีคนเดียว ภิกษุเข้าไปกำหนดให้เขาหาฉิวรที่ดีกว่าแพงกว่าที่เขากำหนดเดิม. ส่วนสิกขาบทที่ ๙ คฤหัสถ์ที่เขาจะฉวยแก่ภิกษุมีหลายคน ภิกษุเข้าไปพูดให้เขารวมทุนกันเข้า เพื่อซื้อฉิวรที่ดีกว่าแพงกว่าที่เขา กำหนดเดิม.

ส. ป.

ด. ถ้ามีผู้นำค่าฉิวรมาฉวย ภิกษุจะพึงปฏิบัติอย่างไร ?

ด. ถ้าภิกษุต้องการฉิวร ก็พึงแสดงคนวัดหรืออุบาสกว่า ผู้นั้นเป็นไวยาจกรของภิกษุทั้งหลาย ครั้นเขามอบหมายกันแล้ว แต่ไม่กลับมาบอก หรือผู้รับก็ไม่ได้นำมาบอกว่ารับไว้ เช่นนี้ห้ามมิให้ภิกษุไปเรียกร้อง ถ้าหากกลับมาบอก เมื่อปรารถนาฉิวร ก็พึงแจ้งความประสงค์ของตนแก่ผู้ที่รับมอบหมายไว้ นั้น กล่าวคือทวงหรือเตือนได้เพียง ๓ ครั้ง ถ้ายังไม่ได้ ให้ไปยื่นแต่พอให้เขาเห็นได้อีก

๖ ครั้ง (หากจะทวงอย่างเดียว ๖ ครั้ง หรือยื่นอย่างเดียว ๑๒ ครั้ง
ก็ได้) ถ้าทวงหรือยื่นภายในกำหนดนั้น ได้มาเป็นการดี ถ้าไม่ได้ขึ้นไป
ทวงหรือยื่นเกินกำหนด ได้มา ต้องนิสัสคดียปาจิตตีย์ ถ้าไปทวง
และยื่นครบกำหนดแล้วไม่ได้ ให้บอกกับเจ้าของเดิมว่าของนั้นไม่
สำเร็จประโยชน์แก่ตน ให้เขาเรียกคืน และในระหว่างที่ไปทวงหรือ
ยื่นนั้น ท่านห้ามมิให้นั่งบนอาสนะของเขา มิให้รับอามิสของเขา
มิให้แสดงธรรมแก่เขา ถ้าขึ้นไปนั่งบนอาสนะหรือรับอามิส หรือแสดง
ธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อว่าทำการยื่นให้เสียไป.

ส. ป.

ถ. เมื่อมีผู้ต้องการจะถวายจีวรแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ได้นำค่าจีวร
มาหาภิกษุแสดงความประสงค์ ภิกษุก็แสดงไวยาจักรให้ เขาก็ได้
จัดการมอบหมาย สั่งให้เขาช่วยจัดจีวรถวายแก่ภิกษุชื่อนี้ และได้
แจ้งให้ภิกษุทราบเรื่องโดยละเอียดแล้ว ครั้นเมื่อภิกษุต้องการ เข้า
ไปทวงเขาถึง ๖ ครั้ง จึงได้มา เมื่อเป็นเช่นนี้ ภิกษุนั้นจะต้องอาบัติ
อะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ต. ไม่ต้องอาบัติอะไรเลย. เพราะว่าการทวงกับการยื่นท่าน
อนุญาตให้หักกันได้ คือทวง ๑ ครั้งเท่ากับยื่น ๒ ครั้ง หรือยื่น ๒ ครั้ง
เท่ากับทวง ๑ ครั้ง โดยนัยนี้ ภิกษุไปทวง ๖ ครั้ง ก็หักการยื่นหมด
ไปยื่นอีกไม่ได้ ถ้าภิกษุไปยื่นอย่างเดียวคงยื่นได้ ๑๒ ครั้ง ฉะนั้นการที่
ภิกษุไปทวงเขาถึง ๖ ครั้ง จึงได้มานั้น จึงไม่ต้องอาบัติในเพราะเหตุนี้

ส. ป.

ถ. ถ้าภิกษุไปทวงและยื่นครบกำหนดแล้ว แต่ไม่ได้ ทั้งไม่ได้ กลับไปบอกให้เจ้าของเดิมทราบ เธอจะมีโทษอย่างไร ? เพราะอะไร ?

ต. ถ้าไม่สำเร็จ ไม่ได้กลับมาบอกเจ้าของเดิม ท่านปรับอาบัติ ทุกกถุ เพราะละเลยวัตร.

ส. ป.

ถ. กับปีศาจกรเช่นไร ภิกษุควรเรียกรื่อง ? เช่นไรไม่ควร เรียกรื่อง ? จงแสดง.

ต. กับปีศาจกรที่ภิกษุหรือทายกไม่ได้แสดงให้ เขาอาสารับ เองเอง ในที่ต่อหน้าภิกษุก็ดี ทายกก็ดี จำพวกหนึ่ง. กับปีศาจกรที่ รับมูลค่าไว้ลับหลังภิกษุ โดยไม่มาบอกให้ภิกษุทราบ ทั้งผู้มอบ และผู้รับจำพวกหนึ่ง. ๒ จำพวกนี้ภิกษุเรียกรื่องไม่ได้ กับปีศาจกรที่ภิกษุ แสดงให้และเมื่อเขามอบหมายแล้ว ก็ได้กลับมาบอกให้ภิกษุทราบ หรือ เขาตกลงกันเองเรียบร้อยแล้ว มาบอกให้ภิกษุทราบเหล่านี้เรียกรื่องได้.

ส. ป.

ถ. ไวยาจักรกับกับปีศาจกร ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ?

ต. ต่างกัน. ไวยาจักร ตามพยัญชนะแปลว่า ผู้ทำการ ขวนขวาย ตามความหมาย หมายถึงคฤหัสถ์ผู้ทำการประจำของ สงฆ์ กับปีศาจกร ตามพยัญชนะแปลว่า ผู้ทำให้สมควร ตาม ความหมาย หมายถึงคฤหัสถ์ผู้ทำกิจการบางอย่างบางครั้ง เท่าที่ภิกษุ มอบหมายให้ทำกิจที่ไม่ควรแก่ภิกษุ ให้เป็นสิ่งที่ควร.

ส. ป.

โกสยวรรค

ถ. สันถัดได้แก่อะไร ? อย่างไรหนทางห้าม อย่างไรหนทางอนุญาต ?

ต. ได้แก่เครื่องลาดอย่างหนึ่ง ที่เขาเอาขนเจียมหรือเส้นไหม มาลาดซ้อนกันขึ้นบนพื้นที่เสมอ แล้วเอาน้ำข้าวเป็นต้นเทลง กระทำที่เรียกว่าหล่อ ไม่ใช่ทอ. สันถัดที่ ก. หล่อด้วยขนเจียมเจ็ดด้วยไหม ข. หล่อด้วยขนเจียมดำล้วน ค. หล่อด้วยขนเจียมดำเกิน ๒ ส่วน เจ็ดด้วยขนเจียมขาว ขนเจียมแดงอย่างละ ๑ ส่วน ฉ. หล่อขึ้นใหม่ โดยไม่ตัดสันถัดเก่าเก็บ ๑ โคยรอบ (เก็บสุกต) มาปนลง เหล่านี้ ทรงห้าม สันถัดที่หล่อด้วยใช้ขนเจียมดำ ๒ ส่วน ขนเจียมขาวส่วน ๑ ขนเจียมแดงส่วน ๑ และเมื่อหล่อตัดเอาสันถัดเก่าเก็บ ๑ (เก็บสุกต) มาปนลง นี้ทรงอนุญาต.

๑๒/๑๑/๕๕-๒๓/๑๐/๓๗

ถ. ในนิสัคคิยาจิตตีย์ มีสิกขาบทที่เกี่ยวกับนางภิกษุณีกี่ สิกขาบท คือสิกขาบทอะไรบ้าง ?

ต. มี ๓ สิกขาบทคือสิกขาบทที่ ๔-๕ แห่งจิวรรค สิกขาบทที่ ๗ แห่งโกสยวรรค.

๕/๑๐/๓๖

๑. วิธีหล่อ ได้เคยเห็นที่เชียงตุงเขาทำกัน เขาเอาไม้ทำเป็นแบบสำหรับหล่อ จะเล็กใหญ่อย่างไร ก็ได้ตามต้องการ แล้วเอาขนแกะลาดลงในแบบ แต่งเส้นให้เสมอ แล้วเอาน้ำข้าวที่ผสมกับน้ำที่แช่จากน้ำชนิดหนึ่ง (จำชื่อไม่ได้) เทลงจนท่วมขนแกะและมีไม้แฉ้วางทับอยู่ข้างบน มีเครื่องอัดหรือทับให้แน่นเก็บไว้ค้างคืนหนึ่ง จึงเปิดแบบนำออกผึ่งไว้พอแห้งก็ใช้ได้ จะทำใหญ่เท่าฝ่าหมนอนก็ได้. อมราฯ

ถ. สิกขาบทห้ามรูปียะ สำหรับภิกษุมีมาในที่ไหน มีโทษอย่างไร ? สำหรับสามเณรมีมาในที่ไหน ? มีโทษอย่างไร ?

ต. สำหรับภิกษุมีมาในโกศยวรรคบทที่ ๘-๙ มีโทษเป็นนิสัคคียปาจิตตีย์. สำหรับสามเณร มีมาในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งสามเณรานุสิกขา มีโทษเป็นทัณฑกรรม.

๑๒/๑๐/๗๘

ถ. เงินทองเป็นของที่ชาวโลกนิยมกันทั้งนั้น พระศาสดาทรงห้ามมิให้ภิกษุรับ เพราะเหตุไร ?

ต. ถ้าภิกษุรับเองหรือให้เขาเก็บไว้ให้ ก็จะยั่วให้ทวีความปรารถนาลึกลับขึ้น เป็นเหตุให้สะสมมากขึ้นทุกที เป็นอาการที่ไม่สมควรแก่เพศและความประพฤติของตน ทั้งต้องเป็นกังวลที่จะต้องระวังรักษา จะไปไหนก็ต้องเป็นห่วงใย ไม่ได้รับความสะดวกปลอดโปร่งใจ เป็นเหตุขัดข้องแก่ความสุขสำราญ และในครั้งนั้นภิกษุมักอยู่ป่าอาจถูกโจรผู้ร้ายแย่งชิงได้ง่าย ล่อแหลมต่ออันตรายแก่ชีวิตและพรหมจรรย์ เหตุนี้พระศาสดาจึงทรงห้าม.

๑๖/๑๑/๖๓

ถ. การที่ภิกษุรับเงินและทองไม่ใช้อย่างไร ท่านจึงปรับโทษเป็นนิสัคคียปาจิตตีย์ ?

ต. การที่ภิกษุรับเงินทองไม่ดีหลายอย่าง คือ ๑. เป็นเหตุให้สะสมสมบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความอยากได้ทรัพย์สมบัติก็จะทวีมากขึ้นทุกที ๆ แต่นั่นก็จะเกิดกังวลขึ้น กล่าวคือภิกษุจะต้องเก็บ

จะต้องรักษา ไม่มีเวลาเล่าเรียน เจริญศีลสมาธิปัญญา ๒. การเก็บเงินและทองไว้มาก ๆ เช่นนั้น อาจเป็นเหตุให้ถึงอันตรายแก่ชีวิต ก็เป็นไปได้ ๓. ภิกษุเป็นผู้อาศัยบุคคลอื่นเลี้ยงชีวิต ไม่จำเป็นต้องสะสมทรัพย์สมบัติไว้มาก ซึ่งเป็นกิจริยาที่ไม่สมควรแก่สมณะ อันไม่ต่างอะไรจากกฤหัสถ์ เพราะเหตุนั้น ท่านจึงปรับโทษถึงนิสัสคิกขปาจิตตีย์.

๒๒/๓/๕๘

ด. ทองและเงินก็ดี ของใช้ที่เป็นทองและเงินก็ดี เป็นวัตถุให้ต้องอาบัติด้วยอาการอย่างไรบ้าง ?

ต. ต้องนิสัสคิกขปาจิตตีย์ เพราะรับหรือใช้ให้ผู้อื่นรับ หรือยินดีทองและเงินที่เขาเก็บไว้เพื่อตน และทำการซื้อขายด้วยรูปยะต้องทุกกฏ เพราะจับต้องของที่เป็นอนามาต.

๒๖/๘/๖๘

ด. ภิกษุ ๒ รูปด้วยกัน ชวนกันไปเที่ยว แต่ไม่มีไวยาจักร หรือกัปปิยการกไปด้วย รูปหนึ่งให้เขาเอาค่าใช้จ่ายใส่ยามให้แล้ว ตนนำไปเอง รูปหนึ่งให้เขาเอาใส่กระเป่าให้ วานผู้อื่นยกให้แล้ว ขึ้นรถหรือลงเรือไป เมื่อจะใช้จ่ายก็บอกให้เขาหยิบเอาเอง เธอทั้ง ๒ รูปนี้ ถ้าท่านเป็นพระวินัยธรจะว่าอย่างไรแก่เธอ ? จงตอบให้มีหลัก.

ต. ถ้าข้าพเจ้าเป็นพระวินัยธร ก็ต้องปรับอาบัตินิสัสคิกขปาจิตตีย์แก่เธอทั้ง ๒ รูป รูปที่ให้เขาใส่ยามให้ นั้น ต้องเพราะใช้รูปยะด้วยตนเอง รูปที่ให้เขาใส่กระเป่าให้ ต้องเพราะเก็บและบังคับ

ให้ใช้จ่ารูปียะ ยกสิกขาบทที่ ๔ แห่งโกสิยวรรค ความว่า ภิกษุทำการซื้อขายด้วยรูปียะ คือของที่เขาใช้เป็นเงินทองเป็นหลักสำหรับวินิจฉัย.

ถ. ภิกษุไปฉันในที่นิมนต์แห่งหนึ่ง ทายกได้ถวายมูลค่าจตุปัจจัย และได้มอบมาแก้กับปียการก ครั้นมาถึงกุฎิแล้ว ภิกษุจึงสั่งให้กับปียการกเก็บไว้ในตู้ลั่นกุญแจแล้ว ภิกษุได้รักษากุญแจไว้เอง เช่นนี้ จะผิดทางพระวินัยอย่างไรบ้าง ?

ต. เมื่อวินิจฉัยดูตามทางพระวินัยแล้ว ตามในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งจีวรวรรค ท่านกล่าวว่า เมื่อมีผู้นำมูลค่าจีวรมาถวาย ภิกษุต้องการ ก็พึงแสดงไวยาจักรให้เขา และให้บอกว่าเป็นไวยาจักรของภิกษุทั้งหลาย ห้ามแสดงไวยาจักรเฉพาะตน นี้ส่อให้เห็นว่า ท่านอนุญาตให้ผู้อื่นรักษา มิใช่ให้ตนรักษาเอง การที่ภิกษุแสดงที่เก็บให้ ทั้งรักษากุญแจไว้เองเช่นนั้น คงไม่พ้นจากอาบัตินิสัสคคิยปาจิตตีย์ เพราะรักษากุญแจเองก็เท่ากับรักษามูลค่านั้นไว้เอง เว้นแต่ไม่จับต้องเท่านั้น นอกนั้นสำเร็จอยู่แก่ภิกษุทั้งสิ้น.

ส. ป.

ถ. ภิกษุรับธนบัตรด้วยเข้าใจว่าไม่ใช่เงินทอง เธอจะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ต้องอาบัตินิสัสคคิยปาจิตตีย์ เพราะธนบัตรเป็นของที่เขาใช้แทนเงินและทอง แม้วัตถุอื่น ๆ ถ้าเขาสมมติขึ้นใช้แทนเงินและ

ทอง สำหรับใช้ซื้อขายกันในที่นั้น ๆ วัตถุนั้นก็ไมควรแกกฤษฎ ถ้า
ภิกษุรับเองหรือใช้เขารับมาเพื่อตน ก็ไม่พ้นจากอาบัตินิสสัยปาจิตติย
ถ้าเป็นเพียงจับต้อง ก็ต้องทุกกฎ.

ส. ป.

ถ. เงินทองเป็นของสำเร็จประโยชน์ในสิ่งที่ต้องการได้สะดวก
แก่ผู้เป็นเจ้าของมิใช่หรือ เหตุไรในพระวินัยจึงห้ามมิให้รับและให้
ผู้อื่นรับ โดยที่สุคยินดีในเงินทองที่เขาเก็บไว้เพื่อตนก็ห้าม มิเป็นอัน
ตัดความสะดวกแก่สาวกไปหรือ ? จงบริหารคำที่ตอบนั้น.

ต. จริงอยู่ เงินทองเป็นของให้ความสะดวกแก่ผู้เป็นเจ้าของ
แต่สำหรับผู้ที่ละครอบครัวคฤหาสน์ทรัพย์สมบัติบวชแล้ว ก็แปลว่า
เลิกความต้องการอะไรต่ออะไรต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินทอง หวัง
ความปลอดภัยโปร่งความสงบเป็นเบื้องหน้า ไม่ต้องทำการงานหาเลี้ยง
ชีพอย่างฆราวาส ส่วนปัจจัยที่จำเป็นเช่นอาหาร ก็เนื่องด้วยผู้อื่น
ช่วยเหลืออุปถัมภ์ตามควร และทั้งยังทรงผ่อนให้ขอสิ่งทีควรจาก
ผู้เป็นญาติและผู้ปวารณาได้ โดยที่สุคมีผู้ศรัทธานำรูปิยะมาเพื่อภิกษุ
จะได้รับสิ่งทีควรตามต้องการ ก็ทรงอนุญาตให้แสดงไวยจักรได้
เช่นนี้จะว่าพระวินัยตัดความสะดวกจึงไม่ชอบ. ทั้งเงินทองเมื่อมีอยู่กับ
ตนแล้วยังเป็นทางให้เกิดโลภะ เกิดความทะยานอยากอย่างอื่น ๆ อีก
ซึ่งไม่ใช่ทางดำเนินของผู้สมณะ. ข้อที่ร้ายยังเป็นภัยแก่ตนอีกใน
เรื่องโจรผู้ร้ายจะทำอันตราย ต้องเป็นทุกข์ร้อนในใจอันบริหาร ไม่
เป็นอันเล่าเรียนศึกษาบำเพ็ญสมณกิจได้ ซึ่งไม่ต่างอะไรกับคฤหัสถ์.

ตามที่กล่าวมาโดยยี่คาวนี้ กลับน่าจะนำให้เห็นพระมหากุณาและความฉลาดของพระพุทธเจ้าเสียอีก ไม่เป็นการทำความขัดข้องแก่สาวกเลย.

๓๐/๓/๖๓

ด. รุปียะยอมเป็นของมีประโยชน์มากมิใช่หรือ เหตุไฉนจึงทรงห้ามไม่ให้ภิกษุรับ ถึงแก่ปรับเป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์ ?

ต. เป็นประโยชน์มากจริงในบางคราว แต่ก็อาจนำโทษมาให้มากเหมือนกัน พึงเห็นในการที่โจรปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์เป็นต้น เพราะปรารถนาทรัพย์ เงินทองเป็นของที่ใคร ๆ ก็ต้องการ และยังทำให้เกิดความโลภยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกด้วย บางคนที่มีโลกเจตนาแรงกล้าแสวงหาในทางสุจริตไม่ได้ ก็มักหาในทางทุจริต เช่นลักขโมยหรือแย่งชิงเป็นต้น บางทีก็ทำร้ายร่างกายหรือฆ่าเจ้าของเสียด้วย คนที่มีเงินทองเก็บไว้มาก ๆ ชื่อว่ามีภัยแก่ตัวอยู่เสมอ ระวีงรักษาไม่ดีก็อาจมีอันตรายขึ้นได้ เพราะฉะนั้น เงินทองไม่ใช่เป็นของที่ทำให้ความสุขโดยส่วนเดียว พวกภิกษุเป็นผู้มีอาชญาอันวางเสียแล้ว ปราศจากเครื่องป้องกันรักษา หากมีเงินทองเก็บไว้ จักเป็นเหตุให้มีคนคิดปลอญร้ายมากขึ้นเพื่อหวังเงินทอง พลาดท่าอาจถูกแย่งชิงทำร้ายร่างกายหรือถูกประหารชีวิตก็ได้ และเป็นเหตุให้ทวีความโลภดังกล่าวแล้ว จักไปมัวห่วงใยเสียในเรื่องการเก็บรักษา ไม่เป็นอันประกอบสมณธรรม อีกประการหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้อาศัยชาวบ้านเลี้ยงชีพ ไม่จำเป็นนักที่จะต้องเก็บเงินทองไว้ด้วยตนเองสำหรับใช้จ่าย เพราะเหตุดังกล่าวแล้ว

จึงห้ามมิให้ภิกษุรับ.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. เจ๊กขายขามรื่องขาย ภิกษุต้องการ จึงให้ผ้าสบงไป เจ๊ก
ถวายขาแก่เธอสมราคาสบงนั้น ดังนี้ เธอล่วงสิกขาบทไหนหรือไม่?
เพราะเหตุไร?

ต. น่าจะเห็นว่าเป็นการแลกเปลี่ยน ถ่วงนิสัสคิยปาจิตติย
ตามสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งโกติยวรรค แต่ในอาบัติวาร* ในเมื่อสมราคากัน
ท่านอนุญาต* จะปรับด้วยสิกขาบทที่ ๕ แห่งวรรคนั้นก็ไม่ได้เหมือนกัน
เพราะไม่ได้ซื้อด้วยรูปียะ.

๒๑/๑๑/๕๓

ถ. ภิกษุแลกของกับสามเณร ของที่ได้มาเป็นนิสัสคิยหรือไม่?
และอาศัยอะไรเป็นหลักจึงตอบอย่างนั้น?

ต. ไม่เป็น. อาศัยข้อ ๑๐ แห่งโกติยวรรค ซึ่งทรงห้ามว่า ไม่
ให้ภิกษุแลกเปลี่ยนสิ่งของกับคฤหัสถ์ เป็นหลัก.

๓/๖/๕๓

ถ. ภิกษุแลกเปลี่ยนสิ่งของกับคฤหัสถ์ ต้องอาบัติอะไร? ถ้า
แลกเปลี่ยนกันกับสหธรรมิกควร หรือต้องอาบัติเช่นนั้นเหมือนกัน?
และถ้าภิกษุมีความปรารถนาสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำอย่างไรจึงไม่

๑. มหาวิงค์ ๒/๒๐๐. ๒. แม้ไม่สมราคากัน คือฝ่ายภิกษุให้มากกว่า ก็เห็นว่าไม่เป็นอาบัติ
เพราะเธอยอมให้เขาเอง แต่ที่เจ๊กจะให้มากกว่านั้นเห็นจะเป็นไปไม่ได้ ถึงหากจะมีได้บ้าง ก็คงไม่
เป็นอาบัติเช่นเดียวกัน. แต่ถ้าภิกษุต่อเขาด้วยตนแล้วจึงตกลงกัน เช่นนี้ไม่พ้นอาบัตินิสัสคิย-
ปาจิตติย. ส. ป.

เป็นอาบัติเช่นนั้น ?

ด. ต้องอาบัตินิสัสศกียปาจิตติย ควร. ต้องให้เหตุผลเป็น
ไวยาจักรจัดการให้ หรือภิกษุกล่าวด้วยกับปิยโฆหารก็ใช้ได้ คือ
กล่าวว่า เรามีของสิ่งนี้เราไม่ต้องการ จะต้องการของสิ่งนั้นของเขา
ถ้าภิกษุไม่เห็นแก่ของตนราคามากกว่า หรือของเขาราคาน้อยกว่าก็เป็น
การตกลงกัน ถ้าภิกษุยังเกี่ยวข้องกับราคาไม่สมกันก็อย่าเอา ถ้าเขาขึ้น
ราคาของเราให้อีก หรือเขาลดราคาของเขาให้น้อยลง ภิกษุเห็นว่า
สมควรกัน ก็เป็นอันสำเร็จ.

๑๓/๑๑/๕๘

ปัตตวรรค

ด. บาตรชนิดไหนเรียกว่าอติเรกบาตร ? เมื่อภิกษุมืออติเรกบาตร
เช่นนั้นแล้ว จะเก็บไว้ได้มีกำหนดกี่วัน ? ถ้าพ้นจากนั้นควรทำ
อย่างไร ?

ด. บาตรที่นอกจากบาตรอธิษฐาน เรียกว่าอติเรกบาตร จะ
เก็บไว้ได้เพียง ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้าพ้นจากนั้นต้องวิกัป. คือทำ
ให้เป็นของ ๒ เจ้าของ.

ส. ป.

ด. เมื่อภิกษุได้บาตรใหม่มา จะอธิษฐานใช้สอยเสียให้หมดมิตี
หรือ จะต้องเก็บไว้ทำไม ?

ด. สำหรับบาตรที่ภิกษุจะอธิษฐานไว้สำหรับตัวนั้น ท่านทรง
อนุญาตให้อธิษฐานไว้ใบเดียวเท่านั้น จะเป็นใบที่ ๒-๓ ขึ้นไม่ได้ ถ้า

ขึ้นอธิษฐานขึ้นไว้เป็นใบที่ ๒-๓ ก็ไม่เป็นอันอธิษฐาน หรือเรียกว่า อธิษฐานไม่ขึ้น ถ้าทิ้งไว้ล่วง ๑๐ วันไป ก็คงต้องอาบัตินิสัคคิย-ปาจิตตีย์.

ส. ป.

ถ. ภิกษุได้บาตรมา ๓ ใบ ประรณจะอธิษฐานใช้เป็นบาตรครอง เพื่อฉลองศรัทธาของเขา แต่นึกถึงพระพุทธบัญญัติท่านก็ห้ามไม่ให้ใช้บาตรอธิษฐานเกิน ๑ ขึ้นไป ทำอย่างไรจึงจะใช้เพื่อฉลองศรัทธาของเขาได้ ?

ต. ได้. ท่านห้ามมิให้อธิษฐานเกิน ๑ ขึ้นไปก็จริง แต่ก็มีหนทางที่จะอธิษฐานใช้สอยให้ทั่วถึงได้ คือปัจจุทรรศน์ใบที่ ๑ อธิษฐานใบที่ ๒ เมื่อปัจจุทรรศน์แล้ว เห็นว่าล่วง ๑๐ วัน ก็วิกัปเสีย เมื่อจะอธิษฐานใบที่ ๓ ก็ปัจจุทรรศน์ใบที่ ๒ มาวิกัปเสียอีก เมื่อต้องการอีก ก็ถอนจากวิกัปมาอธิษฐาน เปลี่ยนกันไปโดยนัยนี้ แม้สักกี่ใบก็ได้ ท่านไม่ห้าม.

ส. ป.

ถ. ลองอธิบายดู เหตุอะไร พระพุทธเจ้าจึงทรงตั้งสิกขาบทป้องกันไม่ให้ภิกษุขอของคฤหัสถ์เป็นหลายแห่ง ?

ต. เพราะผู้ที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระศาสนา ย่อมมีอัธยาศัยต่าง ๆ กัน ที่เป็นผู้มีอัธยาศัยสุภาพเรียบร้อยและมีสันโดษมักน้อย ก็มี มีอัธยาศัยหยาบ มีความโลภมักมาก มีสิ่งนี้แล้วอยากได้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุดก็มี ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงทรงตั้งสิกขาบทเกี่ยวด้วย

การขอไว้เป็นหลายสิกขาบท เพื่อป้องกันภิกษุจำพวกหลังนี้มีให้ขอของ จากคฤหัสถ์จนเกินพอดี ให้อู้จักประมาณในการขอ เพราะตามปกติ ผู้ถูกขอย่อมไม่เป็นที่พอใจ ขอเขาๆ ไม่ให้เกิดบาดหมางใจกัน หรือ ขอของเขาด้วยไม่รู้จักประมาณ ผู้ให้ก็อดทนระอาใจ. คนจนมีแต่ สรัทธากล้า ขอเขาก็คงให้ แต่เขาชอกช้ำ อาจเป็นเหตุให้สกุลนั้น ล่มจม พึงเห็นอนาปิตกเสรษฐีเป็นตัวอย่าง มีใจศรัทธา ทำบุญ ให้ทานจนจนไม่มีอะไรติดตัว มีความเสียหายเช่นนั้น พระองค์จึง ทรงตั้งสิกขาบทป้องกันไว้.

๕/๓/๕๖-๓/๖/๕๗-๑๕/๓/๖๐

ถ. ถ้าจะมีทางที่ทรงผ่อนให้ขอได้บ้าง? จงแสดง.

ค. เสนาสนะ ทรงอนุญาตให้ขอได้ทั่วไป แต่ต้องทำจำกัด ประมาณ ปัจจัยอันเหลือ ขอคฤหัสถ์ผู้เป็นญาติหรือผู้ปวารณาได้ สหธรรมิกไม่ห้าม คฤหัสถ์นอกจากนี้ ขอได้เฉพาะคราว ในคราว ไตรจีวรเสียหรือถูกลัก ขอให้พอมินุ่งห่ม บาตรมีรอยร้าวถึง ๑๐ นิ้ว ขอบาตรใหม่ได้ อาพาธ ขอบิณฑบาตและเภสัชได้.

๑๒/๑๑/๕๗

ถ. เภสัช ๕ อะไรบ้าง? รับประเคนแล้วเก็บไว้ฉันได้เพียงกี่วัน?

ค. เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย รับ ประเคนแล้ว เก็บไว้ฉันได้เพียง ๗ วัน.

๑๒/๑๑/๕๕-๑๒/๑๑/๕๗

ถ. ในเภสัช ๕ นำตาลทรายควรนับเข้าในเภสัชไหน? และจะ

พึงเก็บไว้ได้กี่วัน จำเดิมแต่รับประเคนแล้ว.

ด. น้ำตาลทรายนบเข้าในน้ำอ้อย เก็บไว้ได้เพียง ๗ วัน จำเดิม
แต่รับประเคนแล้ว.

๗/๕/๖๑

ด. ภิกษุรับประเคนน้ำผึ้งไว้ลืมเสีย ปล่อยให้ล่วงไปถึง ๑๐ วัน
เข้าใจว่ายังไม่ล่วง ๗ วัน เธอจะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ต. ต้องอาบัตินิสสัยปาจิตติย์.

๓๐/๘/๖๕

ด. ภิกษุรับประเคนน้ำตาลทราย กาแฟ และนมไว้ล่วง ๗ วัน
แล้ว ยังขึ้นเอามาฉันอยู่ ด้วยคิดว่าตนเป็นไข้ พระวินัยธรควร
ลงโทษท่านอย่างไร ? หรือจะอภัยโทษฐานไหน ?

ต. ไม่อภัยเลย. ต้องปรับตามความผิด ดังนี้ เป็นนิสสัย-
ปาจิตติย์ เพราะรับประเคนน้ำตาลทรายไว้เกินกำหนด เป็นทุกกฏ
เพราะฉันน้ำตาลนั้น. ส่วนนมถ้าฉันในกาล เป็นปาจิตติย์ เพราะฉัน
โภชนะที่รับประเคนไว้ค้างคืน ถ้าฉันนอกกาล เป็นปาจิตติย์ เพราะ
วิกาลโภชนะ ส่วนกาแฟจัดเข้าในพวกยาวชีวิก รับประเคนแล้วฉัน
ได้ตลอดกาล นอกจากกระคนด้วยอย่างอื่น.

๓๐/๗/๖๗

ด. เกสซ์ ๕ ภิกษุรับประเคนไว้ล่วง ๗ วัน และเสียสละแล้ว
ผู้รับเสียสละถวายคืน ภิกษุผู้รับควรจะบริโภคหรือไม่ หรือควรทำอะไร ?

ค. ภิกษุรับเภสัชที่เสียดระโดยกาลเช่นนั้นแล้ว ไม่ควร
บริโภคกลืนกิน แม้บริโภคใช้สอยทาแผลหรือทาแก้ขัดตามอวัยวะ
ร่างกายก็ไม่ควร แต่น้อมไปใช้ในสิ่งที่ไม่ได้ใช้เกี่ยวข้องในร่างกาย
เช่นทำน้ำมันใช้ตามประทีปเป็นต้น ใช้ได้ ถ้าภิกษุผู้มีใจเจ้าของเดิม
ใช้บริโภคกลืนกินไม่ควร แต่บริโภคภายนอก เช่น ทาอวัยวะ
ร่างกายควร.

ส. ป.

ค. ผ้าอาบน้ำฝนนั้นเป็นผ้าชนิดไหน ? มีกำหนดให้แสวงหา
หรือทำนุ่งห่มไว้อย่างไร ?

ค. ผ้าสำหรับผลัดอาบน้ำ แต่ในที่นี้พึงเฉพาะให้ใช้ในฤดูฝน
จึงเรียกว่าผ้าอาบน้ำฝน ในระหว่างกาลกำหนดให้อริชฐานใช้สอย
ถ้าพ้นกาลแล้วให้วิกัป มีกำหนดให้แสวงหาและทำนุ่งห่มไว้ คั้งนี้
ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ ถึงเพ็ญเดือน ๘ เป็นเขตแสวงหา ตั้งแต่
ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงเพ็ญเดือน ๘ เป็นเขตทำนุ่งห่ม ถ้าแสวงหา
หรือทำนุ่งห่มให้ล่วงล้ำกำหนดเข้ามา ต้องเป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์.

ส. ป.

ค. ภิกษุให้จิวรแก่ภิกษุอื่นแล้ว โกรธ ชิงเอาคืนมา ตาม
สิกขาบทที่ ๕ แห่งปิตตวรรค ปรับเพียงนิสสัคคิยาจิตตีย์เท่านั้น
เหตุไฉนท่านจึงไม่ปรับเป็นออาหาร ?

ค. เพราะเธอทำด้วยสกลัญญา คือสำคัญว่ายังเป็นของตนและ

เจ้าของเดิมคือภิกษุผู้ให้ยังมีกรรมสิทธิ์ในจีวรนั้นอยู่ ท่านจึงไม่ปรับ
เป็นอาหาร.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. จงชี้แจงให้เห็นว่า ภิกษุให้บริวารแก่ผู้อื่นแล้ว ภายหลัง
ชิงเอาคืนมาเสีย เธอสมควรจะได้รับโทษอย่างไรบ้าง ?

ต. ภิกษุให้บริวารแก่ผู้อื่นนั้น ถ้าให้จีวรแก่ภิกษุด้วยกัน ภาย
หลังโกรธ ชิงเอาคืนมา ต้องอาบัตินิสัคคียปาจิตตีย์ ถ้าให้บริวาร
อื่นนอกจากจีวร แล้วชิงเอาคืนมา หรือให้บริวารแก่นุปลัมบัน
แล้ว ชิงเอาคืนมาด้วยความโกรธ ต้องอาบัติทุกกฏ แต่ถ้าให้เขา
ไปแล้ว ภายหลังเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่เขาเอากลับคืนมา ไม่เป็น
อาบัติ.

ส. ป.

ฉ. ทายกจะถวายผ้าอแจกจีวร (คือผ้าจํานำพรรษาริบด่วน)
ถวายได้ตั้งแต่วันไหน ? รับแล้วเก็บไว้ได้เพียงไร ? ถ้าเก็บไว้ให้เกิน
ไปจะต้องอาบัติอะไร ?

ค. ถวายได้ตั้งแต่เดือน ๑๑ ขึ้น ๖ ค่ำ. ภิกษุรับแล้ว พรรษา
ไม่ขาด เก็บไว้ได้จนถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ ไม่ต้องวิกปและอธิษฐาน
ถ้าได้กรานกฐิน เก็บไว้ได้อีกจนถึงวันเพ็ญเดือน ๔. พ้นจากนี้ไปแล้ว
ถ้าเก็บเอาไว้ไม่ได้วิกปอธิษฐาน ผ้านั้นเป็นนิสัคคีย์ ภิกษุต้อง
ปาจิตตีย์.

๒๔/๖/๕๓

ก. ต่างว่าภิกษุเก็บอธิเรกจีวรไว้ถึง ๒ เดือน จะปรับเป็นอาบัติ
นิสัคคียปาจิตติย์ ด้วยสิกขาบทอะไร ?

ข. ถ้าอยู่ในกำหนดพระอนุญาตพิเศษ เช่นอัจเจกจีวรอยู่ใน
จีวรกาลเป็นตัวอย่าง ปรับไม่ได้ นอกจากนี้ จีวรได้ปัจจัยในสิกขาบท
ที่ ๓ แห่งจีวรวรรค ปรับด้วยสิกขาบทนั้น อัจเจกจีวร ถ่วงจีวรกาล
ปรับด้วยสิกขาบทที่ ๕ แห่งปัตตวรรค อติเรกจีวรสามัญ ปรับด้วย
สิกขาบทที่ ๑ แห่งจีวรวรรค.

๕/๓/๖๓

ก. พิจารณาไปตามสิกขาบทนั้น ๆ มีข้อซึ่งเกี่ยวข้องกับจีวรยุ่งมาก
เพื่อจะตัดความยุ่งยากในเรื่องนี้ ใช้จีวรเสียแต่เฉพาะผ้าครองจะเปลื้อง
ความเป็นอาบัติในเรื่องจีวรได้หรือไม่ หรือเห็นวาระอะไร ?

ข. เปลื้องได้บ้างแต่ยังไม่หมด เพราะแม้ไตรครอง ถ้าภิกษุ
ปฏิบัติไม่ถูกระเบียบ ก็อาจต้องอาบัติได้เหมือนกัน เช่นอยู่ปราศจาก
จำพรรษาอยู่ในป่ายังไม่ได้รับสมมติ มีเหตุขึ้น เก็บไตรครองไว้ในบ้าน
เกิน ๖ คีน ซึ่งเป็นฐานให้ต้องอาขัตตินิสัคคียปาจิตติย์. และถ้าไม่
เอื้อเพื่อต่อผ้าครอง ก็ต้องอาขัตติทุกกฎได้เหมือนกัน.

๓๐/๓/๖๓

ก. กาลแห่งจีวรมีกำหนดอย่างไร ? ภิกษุได้รับยกเว้นในคราวนี้
อย่างไรบ้าง ?

ข. กาลแห่งจีวรมีกำหนดอย่างนี้ ไม่ได้กรานกฐิน เดือน ๑
ท้ายฤดูฝน คือตั้งแต่แรมค่ำ ๑ เดือน ๑/ ถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒. ได้

กรานกฐิน ขยายออกไปตลอดฤดูหนาวอีก ๔ เดือน คือถึงเพ็ญเดือน ๔. ภิกษุได้รับยกเว้นในคราวนี้ เก็บอติเรกจีวรไว้ได้เกิน ๑๐ วัน อยู่ไม่ครบไตรจีวรก็ได้ เก็บอัจเจกจีวรไว้ได้ตลอดคราว นั้น คณโกชน์และปรัมปรโกชน์ได้ รับนิมนต์ฉันไว้แล้ว จะไปในที่อื่นไม่ต้องลา ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลวรรค.

๑๒/๑๒/๕๗-๑๖/๑๑/๕๘

ก. ในประเภทแห่งนิสัคคียปาจิตติย์ มีข้อยุ่งยากก็เรื่องที่เกี่ยวข้องกับผ้า อดจนไม่ได้ว่า " อกาลจีวร อัจเจกจีวร อติเรกจีวร " นี้หมายความว่าเหมือนกัน หรือต่างกันอย่างไร ? ขอนักวินัยจงแสดง คู่กันฟัง.

ข. จีวรอันเกิดขึ้นนอกเขตจีวรกาล นอกเขตอานิสงส์กฐิน เรียกว่า อกาลจีวร. ตั้งแต่ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๑๑ หากมีทายกริบร้อน ถวายผ้าปรารภเหตุต่าง ๆ ผ้าเช่นนี้เรียกว่า อัจเจกจีวร แปลว่าจีวร ริบร้อน. ผ้าที่เหลือจากบริวารประจำ อย่างต่ำยาว ๘ นิ้ว กว้าง ๔ นิ้ว อาจสำรองก็ได้เรียกว่า อติเรกจีวร. อกาลจีวรและอัจเจกจีวรก็ทำนองเดียวกับอติเรกจีวรนั่นเอง เพราะต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ภายในเขตที่ทรงอนุญาต เหมือนอติเรกจีวรซึ่งต้องวิกัป หรืออธิษฐาน ภายในเขตกาลที่ทรงอนุญาต.

๒๓/๘/๓๐

ค. ที่เรียกว่าเสนาสนะปานั้น มีกำหนดเขตแดนกันอย่างไร ? ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะปาเช่นนั้น ได้ประโยชน์เป็นพิเศษหรือไม่ ? จง

อ้างที่มา.

ด. เสนาสนะที่ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๕๐๐ ไร่ ๖๕ เส้น ชื่อว่าเสนาสนะป่า ภิกษุผู้จำพรรษาในเสนาสนะนั้น ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นจะเก็บไตรจีวรไว้ในบ้านสี่ ๖ ราตรีได้ ยกสิกขาบทที่ ๘ แห่งปิตตวรรคขึ้นเป็นหลัก.

๑๒/๘/๖๕

ด. ภิกษุรู้อยู่ และน้อมลากที่เขาจะถวายสงฆ์มาเพื่อผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นอาบัติอะไร ?

ด. น้อมมาเพื่อตน ต้องนิสสัคคิยาจิตติย. น้อมมาเพื่อบุคคลอื่นต้องปาจิตติย.

๑๓/๑๒/๕๘-๒๒/๘/๖๕

ด. การทำให้สงฆ์ขาดจากลาภอันจะพึงได้ เกิดอาบัติอย่างไร ? จงอธิบาย.

ด. การให้สงฆ์ขาดจากลาภอันจะพึงได้ ให้เกิดอาบัติ ๓ อย่าง คือ ๑. ภิกษุใดรู้อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไปเป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน เป็นนิสสัคคิยาจิตติย. ๒. ทำสงฆ์ให้ขาดจากลาภ เช่นภิกษุน้อมลากอันทายกเขาตั้งใจถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล ต้องปาจิตติย. ๓. น้อมมาเพื่อเจติย เป็นทุกกฏ.

๑๑/๑๒/๖๓

ด. ท่านสอนไว้ว่ารับของเสียสละแล้ว พึงให้คืนแก่เจ้าของเดิม ควรคืนให้ทุกอย่าง หรือเฉพาะของอะไร ?

ด. ไม่ควรคืนให้ทุกอย่าง ควรคืนให้เฉพาะแต่ของนุ่งห่มได้ เช่นจีวรเป็นต้น ซึ่งเป็นของจำเป็นที่ใช้อยู่เป็นนิตย์ เช่นนี้ควรคืนให้เจ้าของเดิมได้.

๒๔๕๓

สรูปนิสัคคีย์

ด. วัตถุอะไรบ้าง ที่เป็นนิสัคคีย์โดยวัตถุ ?

ต. เงินทอง ของเป็นกบปียะที่แลกเปลี่ยนด้วยรูปียะ สันถัดที่หล่อเจือด้วยไหม สันถัดที่หล่อด้วยขนเจียมคำล้วน หรือหล่อใช้ขนเจียมคำกินส่วน เหล่านี้เรียกว่าเป็นนิสัคคีย์โดยวัตถุ.

ส. ป.

ด. จงยกอุทาหรณ์สิกขาบทที่เป็นนิสัคคีย์ โดยกิริยาที่ได้มา ?

ต. จีวรที่รับจากมือนางภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณา จีวรที่ขอต่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณา. จีวรที่ขอเกินกำหนดในเมื่อมีสมัยที่จะขอได้ จีวรที่สั่งให้เขาจ่ายดีขึ้นไปกว่าที่เขากำหนดไว้ จีวรที่ได้มาโดยทวงเกินกำหนด ของที่แลกเปลี่ยนกับคฤหัสถ์ได้มา บาตรที่แลกเปลี่ยนกับคฤหัสถ์ได้มา บาตรที่ขอเขาในกาลยังไม่ควร จีวรที่ให้แก่ภิกษุอื่นแล้วชิงเอาคืนมา ค้ายที่ขอเขามาจากผู้ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณาเอามาทอจีวร จีวรที่สั่งให้ช่างทอทอดีกว่าเจ้าของกำหนดไว้ ลากสงฆ์ที่น้อมมาเพื่อตน.

ส. ป.

ด. สิกขาบทอะไรบ้างที่เป็นนิสัคคีย์โดยกิริยาที่ทำ ?

ด. จีวรที่ใช้ภิกษุณีผู้ไม่ใช่ญาติให้ชักให้ก็ดี ให้ข้อมก็ดี ให้ทุบก็ดี สันถัดที่หล่อใหม่ในเมื่อใช้สันถัดเก่ายังไม่ถึง ๖ ปี สันถัดที่หล่อใหม่ ไม่เอาสันถัดเก่าปน.

ส. ป.

ด. สิกขาบทอะไร ? ที่เป็นนิสสัคคีย์โดยกิริยาที่ทำให้ล่ากำหนด.

ต. ขนเจียมที่ถือเอาเองเกิน ๓ โยชน์ ผ้าอาบน้ำฝนที่หาได้ หรือทำนุ่งล่าวันกำหนด.

ส. ป.

ด. จงยกอุทธารณ์สิกขาบทที่เป็นนิสสัคคีย์ โดยล่วงเวลา ?

ต. ไตรจีวรอยู่ปราศจากเกินราตรี ๑ อติเรกจีวรล่วง ๑๐ วัน อติเรกบาตรล่วง ๑๐ วัน อกาลจีวรที่ได้อนุญาตเกินเดือน ๑ อัจเจกจีวรล่วงจีวรกาล จีวรอยู่ปราศจาก ๖ คืบ ในคราวอนุญาตพิเศษ เกษ็ชล่วง ๗ วัน.

๒๔/๑๑/๖๓-๑/๘/๖๔

ปาจิตติย์

มุสาวาทวรรค

ด. จงลองนึกในพระปาติโมกข์คู่ ซึ่งทรงวางปาจิตติย์ไว้ ๒ วรรค ด้วยพระประสงค์อย่างไร ?

ต. ซึ่งทรงวางไว้เช่นนั้น ด้วยพระประสงค์ว่า วรรคต้น ๓๐ สิกขาบท หมายความว่าเกี่ยวข้องกับนิสสัคคีย์วัตถุ ต้องเสียดละของนั้น

ก่อนจึงแสดงอาบัติตก วรรคหลัง ๕๒ สิกขาบท ไม่เกี่ยวกับ
นิสัคคิยวัตถุ เมื่อล่วงเข้าแล้วพึงแสดงทีเดียว เว้นสิกขาบทบางข้อ
ต้องให้ตัดและให้หรือเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก เช่นตัดเท้าเพียงเป็นต้น
เพราะเหตุนั้น จึงทรงวางไว้ ๒ วรรค.

๓/๕/๖๑

ถ. พุคเช่นไร เรียกว่าพุดปด ?

ต. พุดให้คลาดจากความจริง ด้วยประสงค์จะให้ผู้อื่นเข้าใจผิด
เรียกว่าพุดปด.

๕/๓/๕๖

ถ. คำว่า มุสา ซึ่งแปลว่าเท็จนั้น เมื่อเพ่งถึงกิริยามีก็อย่าง ?
อะไรบ้าง ? จงแสดงพอได้ความ.

ต. เมื่อเพ่งถึงกิริยาที่ทำให้เขาเข้าใจผิดแล้ว มี ๒ อย่าง คือ
มุสาทงวาจา ๑ มุสาทงกาย ๑. มุสาทงวาจา ได้แก่การกล่าวเท็จ
คือ กล่าวไปให้ผิดจากจริง. มุสาทงกาย ได้แก่การกระทำผิดให้เขาเข้าใจ
ผิดด้วยอาการกาย เช่น สั่นศีรษะหรือยกมือเป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องหมาย
ของการปฏิเสธ ถ้าทำให้เขาเข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง ก็จัดเป็นมุสา.

ส. ป.

ถ. ภิกษุเขียนหนังสือแสดงความให้เขาเข้าใจผิดจากความจริง
จะจัดเป็นมุสาด้วยหรือไม่ ? ถ้าหากไม่จัดเข้าก็แล้วไป ถ้าจัดเข้า
จะจัดเข้าเป็นมุสาทงกายหรือวาจา ? เพราะเหตุไร ?

ต. จัดเข้าเป็นมุสาด้วย. จัดเป็นมุสาทงกาย. เพราะการเขียน

หนังสือเป็นกายประโยค.

ส. ป.

ถ. พุคปต้องอาบัติวัตถุเดียวกันหมดหรือ ? ข้อนี้อย่างไร ?

ต. พุคปต้องอาบัติต่างวัตถุกันตามโทษมากและน้อย. พุคปเพื่ออวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตนโดยตรง ผู้ฟังรู้ความ ต้องอาบัติปาราชิก ผู้ฟังไม่เข้าใจความหรืออวดโดยปริยาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย อวดโดยปริยาย ผู้ฟังไม่เข้าใจความ ต้องอาบัติทุกกฏ พุคปโดยกล่าวโจทกิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล หรือหาเลสโจทล ต้องอาบัติสังฆาทิเสส พุคปโดยกล่าวโจทกิกษุอื่นด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล หรือโจทด้วยอาจารย์วิบัติ หรือพุดขึ้นปกกลับจริงเป็นเท็จ กลับเท็จเป็นจริง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ธ/๓/๕๖-๑๒/๑๒/๕๗

ถ. กิกษุดำโจทกิกษุแดง ด้วยอาจารย์วิบัติไม่มีมูล พระวินัยธรจะพึงยกสิกขาบทอะไรขึ้นปรับด้วยอาบัติอะไร ?

ต. ตามวิภังค์แห่งสิกขาบทที่ ๖ แห่งสหธรรมิกวรรคปาจิตตีย์ ท่านให้ยกสิกขาบทนั้นขึ้นปรับเป็นอาบัติทุกกฏ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า พุคมุสาไม่ถึงใส่ความผู้อื่นยังเป็นปาจิตตีย์ นี้ถึงใส่ความเขาปรับเป็นทุกกฏ เขาไป เมื่อสิกขาบทจะพึงยกขึ้นปรับโทษได้แรงกว่ามีอยู่ ไม่ควรปรับอาบัติตามในวิภังค์ ควรยกสิกขาบทที่ ๑ แห่งมูสาวาทวรรคขึ้นปรับด้วยอาบัติปาจิตตีย์ โดยฐานพุดมุสา.

ธ/๓/๖๐

๑. หมายถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ส. ป.

ก. อุปสัมบันโจทอุปสัมบัน ด้วยอาจารวิบัติไม่มีมูล จะ
ควรรยกเลิกขาทอะไรขึ้นปรับ ด้วยอาบัติอะไร ?

ค. สมควรจะยกเลิกขาทที่ ๑ แห่งมุตตวาทวรรคขึ้นปรับด้วย
อาบัติปาจิตตีย์ โดยฐานพุมุตตา. ไม่ควรจะปรับเป็นอาบัติทุกกฏ
ตามวิภังค์แห่งขาทที่ ๖ แห่งสหธรรมิกวรรคปาจิตตีย์ เพราะมี
ขาทอื่นจะพึงยกขึ้นปรับโทษได้แรงกว่า.

๔/๕/๖๔

ก. พระทองแดงเข้าไปหาโยมพระทองคำ บอกว่าพระทองคำ
สั่งให้มาขอจิวรแพรเพื่ออาตมา ๑ ตัว โยมพระทองคำก็จัดหาจิวร
แพรถวาย พระทองแดงก็รับเอามาเป็นของตัวเอง ใช้สอยตามสบาย
ใจ ความจริงพระทองคำมิได้สั่งเช่นนั้น พระทองแดงจัดการเอาทั้งนั้น
ดังนี้ นักวินัยจะลงโทษพระทองแดงด้วยขาทไหน ?

ค. ลงโทษพระทองแดงด้วยอาบัติปาจิตตีย์ เพราะมุตตวาท.

๑๒/๕/๗๘

ก. เจตนาของภิกษุผู้พุมุตตา กับเจตนาของภิกษุผู้ด่าด้วยเรื่อง
ไม่เป็นจริงต่างกันอย่างไร ?

ค. ต่างกันดังนี้ คือภิกษุผู้พุมุตตานั้นมีเจตนาเพื่อจะให้เขา
เชื่อถ้อยคำเท็จที่ตนกล่าว เพื่อจะให้เขาเข้าใจผิดจากความเป็นจริง

๑. ภิกษุผู้ทำผิดโดยอาการเช่นนี้ ทางพระวินัยปรับอาบัติปาจิตตีย์. แต่ได้ทราบจากท่านผู้ใหญ่ว่า
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เคยทรงวินิจฉัยให้ปรับอาบัติปาจิตตีย์ แล้ว
ให้สึก. ส. ป.

ภิกษุผู้ค้าด้วยเรื่องไม่เป็นจริง มีเจตนาจะให้ผู้ถูกค้ามีความเจ็บแค้น และโกรธเท่านั้น

๒๔๖๕

ถ. พูดอย่างไรเรียกว่า ค้า และต้องอาบัติอะไร ?

ต. พูดแทงให้เขาเจ็บใจ โดยอาการยกย่องให้ผิดไปจากความเป็นจริง ซึ่งเรียกว่าประชดหรือแดกดัน พูดคดีให้เลวไปกว่าความจริง ซึ่งเรียกว่าค้า ถ้อยคำเหล่านี้รวมเรียกว่าค้าทั้งสิ้น. ถ้ากล่าวโดยประสงค์ จะให้เขาได้รับความเจ็บใจหรืออภัยศอดสู กล่าวแก่อุปสัมบันด้วยกัน โดยตรง ๆ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ถ้ากล่าวเปรย ๆ ไม่เจาะตัวหรือกล่าวแก่อนุสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ถ้าพูดล้อเล่นกัน แต่กระทบถึงชาติ เป็นต้นของกันและกัน หรือพูดเปรย ๆ ไม่เฉพาะใครเป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏภาสิต.

ส. ป.

ถ. ถ้อยคำที่จะยกขึ้นค้า ซึ่งทำให้เกิดอาบัติในสิกขาบทนี้ได้ นั้น เป็นถ้อยคำเช่นไร ? จงแสดง.

ต. ถ้อยคำที่จะยกขึ้นค้าซึ่งจะทำให้เกิดอาบัตินั้น ท่านยกขึ้นกล่าวไว้ ๑๐ ประการ คือ ๑. ชาติ ได้แก่ ชนหรือกำเนิดของคน ๒. ชื่อ ๓. โคตร คือแซ่ ๔. การงาน ๕. ศิลปะ ๖. โรค ๗. รูปพรรณ-ลักษณะ ๘. กิเลส ๙. อาบัติ ๑๐. คำสบประมาทอย่างอื่นอีก รวม ๑๐ อย่างนี้ เรียกว่า อักโกสวัตถุ แปลว่าวัตถุสำหรับค้า ถ้าค้าโดยอิงวัตถุเหล่านี้ แม้อย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมต้องอาบัติ.

ส. ป.

ฎ. ภิกษุกล่าวคำขยับแก้อุปสัมบัน สมควรจะปรับอาบัติอะไร
แก้เธอ ?

ต. ถ้ากล่าวคำขยับอิงวัตถุ ๑๐ ประการ ซึ่งเรียกว่าอักษโกสวัตถุ
ด้วยมุ่งจะให้เขาเจ็บใจ หรือบันดาลโทษะ ควรปรับอาบัติทุกกฏ
ถ้ากล่าวอิงวัตถุเช่นนั้น ด้วยประสงค์จะล้อเล่น ควรปรับอาบัติ
ทุพภาสิต ถ้ากล่าวด้วยอิงวัตถุเช่นนั้น แต่มุ่งอรรถ มุ่งธรรม มุ่งสั่งสอน
เป็นเบื้องหน้า ไม่ควรปรับอาบัติแก้เธอเลย.

ส. ป.

ฉ. ทุกกฏกับทุพภาสิต ท่านเข้าใจว่า อย่างไรเป็นโทษหนัก
กว่ากันหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ค. ทุกกฏมีน้ำหนักมากกว่า เพราะในวิภังค์แห่งโอมสวาท-
สิกขาบท ท่านจัดทุพภาสิตไว้ในลำดับต่ำกว่าทุกกฏ.

๒/๕/๖๑

ณ. สิกขาบทที่ทรงบัญญัติเกี่ยวแก่ทุพภาสิตมีเท่าไร ? และจง
ให้ทัศนะ สำหรับภิกษุประพฤติดังไร จึงต้องทุพภาสิตด้วย ?

ด. มีสิกขาบทเดียว ซึ่งเนื่องมาแต่สิกขาบทที่ ๒ แห่งมุสาวาท-
วรรค ทัศนะ คือ ภิกษุพูดล้อเลียนเล่นกับอุปสัมบันหรืออนุสัมบัน.

๑๑/๑๑/๖๒

ฉ. ภิกษุประพฤติดิศดพระบัญญัติด้วยอาการอย่างไร จึงต้องอาบัติ
ทุพภาสิต ?

๑. ประสงค์พูดล้อเลียนด้วยคำขยับคายเรียกว่า อักษโกสวัตถุ. ส. ป.

ค. พูดล้อผู้อื่น โดยไม่ได้ฟังความเจ็บใจหรือความอับศ แต่
กระทบอีกโกสวัตตุ ๑๐ มีชาติเป็นต้น มุ่งอุปสัมบันก็ตาม อุปสัมบัน
ก็ตาม พูดเจาะตัวก็ตาม พูดเปรียบเปรยก็ตาม ต้องอาบัติทุกภาสิต.

๒/๕/๖๑-๑๖/๑๑/๖๓-๔/๕/๖๔

ค. ภิกษุแสดงอาการหมิ่นประมาทให้เป็นที่เจ็บใจแก่ภิกษุอีกรูป
หนึ่ง จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ค. ถ้าหมิ่นประมาททางกายกะภิกษุผู้แก่กว่า ควรปรับอาบัติ
ทุกกฎ ถ้าอ่อนกว่าเสียทางธรรม ถ้าหมิ่นทางวาจาที่เข้าลักษณะ
อีกโกสวัตตุ ควรปรับอาบัติปาจิตตีย์.

๕/๕/๖๖

ค. คำภิกษุด้วยคำที่ไม่เป็นจริง เป็นอาบัติปาจิตตีย์ เพราะ
มุสาวาทหรือเพราะคำ ? เพราะเหตุไร ?

ค. เป็นเพราะคำ เพราะคำเป็นคำที่ไม่เป็นจริงโดยมาก เพื่อ
จะให้ผู้ถูกคำบันดาลโทสะ ไม่ตั้งใจปด.

๑๒/๑๑/๕๕-๒๒/๘/๒๓

ค. เหตุใดภิกษุจึงไม่ควรประพุดติคนเป็นคนปากบอน ? จง
อ้างที่มา.

ค. เพราะการประพุดติเป็นคนปากบอนนั้น ย่อมเป็นเหตุให้
เกิดความเสียหายทั้งฝ่ายตนและผู้อื่น คือฝ่ายตนก็จะเป็นที่เกลียดชัง
ไม่เป็นที่เชื่อถือของคนอื่น แม้จะเข้าไปประชุมไหนย่อมเป็นที่รังเกียจ
และเป็นเหตุทำลายความสามัคคีของหมู่ ทั้งส่วนตัวก็หวังเพื่อให้

เขารักและนับถือ เมื่อไปทำเป็นคนปากบอนแล้ว คนอื่นยอมหมด
ความเชื่อถือ ข้อที่ควรยกขึ้นอ้างก็คือสิกขาบทที่ ๓ แห่งมุตสาทาบรรค.

๓/๖/๕๓-๒๒/๓/๕๘

ถ. ภิกษุกล่าวต่อเสียดภิกษุอื่นด้วยคำเท็จ จะปรับอาบัติปาจิตติย์
แก่เธอ เพราะพูดเท็จหรือพูดต่อเสียด ? เพราะเหตุไร ?

ต. ปรับปาจิตติย์ เพราะพูดต่อเสียด. เพราะเหตุว่าตั้งใจยุยง.

๑๒/๑๒/๕๕-๒๔/๑๒/๕๘

ถ. พูดอย่างไร เรียกว่าพูดต่อเสียด ?

ต. พูดยุยงให้เขาแตกกัน คือเก็บความข้างนี้ไปบอกข้างโน้น
เก็บความข้างโน้นมาบอกข้างนี้ ด้วยประสงค์จะให้เขารักตนหรือ
เขาแตกกัน เช่นนี้เรียกว่าพูดต่อเสียด.

ส. ป.

ถ. ภิกษุพูดต่อเสียดต้องอาบัติอะไร ? จงแสดง.

ต. ภิกษุพูดต่อเสียดอุปสัมบันให้แตกกัน ต้องอาบัติ
ปาจิตติย์ ถ้าข้างหนึ่งเป็นอุปสัมบัน ข้างหนึ่งเป็นอนุอุปสัมบัน หรือเป็น
อนุอุปสัมบันทั้ง ๒ ข้าง ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐ กับสิกขาบทที่ ๓ แห่งมุตสาทา-
บรรค ใจความก็เรื่องต่อเสียดด้วยกัน เหตุไฉนจึงไม่รวมกัน ต้องแยก
เป็น ๒ สิกขาบท ?

ต. การที่ไม่รวมกัน ต้องแยกเป็น ๒ สิกขาบทนั้น เพราะวา

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐ หมายความว่า การส่อเสียดคนมากที่เป็น
สงฆ์ให้แตกกัน มีโทษมาก ส่วนสิกขาบทที่ ๓ แห่งมุตสาทาบรรค
หมายความว่า ส่อเสียดคนน้อยไม่ใช่สงฆ์ให้แตกกัน มีโทษน้อย.

๑๓/๑๑/๕๕-๒๒/๘/๖๕

ถ. ภิกษุจงใจกล่าวส่อเสียดภิกษุอื่นด้วยคำเท็จ แต่ผู้ฟังมิได้เชื่อ
จะปรับอาบัติปาจิตตีย์แก่เธอได้หรือไม่ ถ้าได้ ปรับเพราะข้อส่อเสียด
หรือเพราะกล่าวเท็จ ด้วยเหตุไร ?

ต. เขาจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม คงปรับอาบัติปาจิตตีย์ได้ ปรับ
เพราะข้อส่อเสียด มิใช่เพราะข้อกล่าวเท็จ ด้วยเหตุเธอมีเจตนาอุยง.

๕/๑๐/๖๑

ถ. ภิกษุชักชวนสามเณรสาวดทำวัตรโดยสาวดพร้อม ๆ กันไป เธอ
จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ไม่ต้องอาบัติอะไร. เพราะมิใช่สอน แม้การสาวดอย่างอื่น ๆ
ก็เหมือนกัน สำหรับสิกขาบทนี้ท่านประสงค์การสอนให้จำ จำ คือ
หมายถึงสิ่งที่เขายังจำไม่ได้ ถ้าเป็นสิ่งที่เขาจำได้แล้ว ว่าพร้อม ๆ กันไป
ก็ชื่อว่าต่างคนต่างว่า ไม่จัดว่าเป็นอาบัติ.

ส. ป.

ถ. คำที่เรียกว่าสอนธรรมนั้น ท่านประสงค์ธรรมชนิดไหน ?

ต. คำที่เรียกว่าธรรมในสิกขาบทนี้ ท่านประสงค์เอาบาลีที่แสดง
คำสอนในพระพุทธศาสนา อันต่างโดยเป็นพุทธภาษิตบ้าง สาวกภาษิต
บ้าง ฤทธิภาษิตบ้าง เทวดาภาษิตบ้าง.

ส. ป.

ถ. อุปสัมบันในสิกขาบทที่ ๔ มุสาวาทวรรค ท่านประสงค์ต่างจากอุปสัมบันอย่างไร ?

ต. ท่านประสงค์ต่างกัน อุปสัมบันประสงค์เอาภิกษุหรือภิกษุณี นอกจากนั้นจัดเป็นอุปสัมบันสิ้น.

ส. ป.

ถ. คำว่า อุปสัมบันในสิกขาบทที่ ๔ กับในสิกขาบทที่ ๕ มุสาวาทวรรค ท่านประสงค์เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ?

ต. ท่านประสงค์ต่างกัน ในสิกขาบทที่ ๔ ท่านประสงค์ผู้มีใช้ภิกษุ ภิกษุณี ทั้งผู้หญิงผู้ชาย ในสิกขาบทที่ ๕ ท่านประสงค์เฉพาะผู้ชายอย่างเดียว.

ส. ป.

ถ. การนอนร่วมกับอุปสัมบันนั้น ซึ่งจัดเป็นเขตแห่งสหาไสยตามสิกขาบทที่ ๕ แห่งมุสาวาทวรรค ท่านประสงค์สถานที่เช่นไร จึงทำให้เกิดอาบัติได้ ? เช่นไรไม่เป็นอาบัติ ?

ต. การนอนร่วมซึ่งเป็นเขตสหาไสยนั้น ท่านประสงค์ที่มุงที่บังอันเดียวกัน ถ้าเกิน ๓ คืบไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสถานที่มุงกึ่งบังกึ่ง เป็นเขตแห่งทุกกฏ ถ้ามุงหมดไม่ได้บัง หรือบังหมด ไม่ได้มุงนอนในที่เช่นนี้รวมกันแม้เกิน ๓ คืบ ก็ต้องอาบัติ.

ส. ป.

ถ. สิกขาบทบางข้อ มีอนุบัญญัติผ่อนลงมาจนเสียความมุ่งหมายเดิมก็มี ถึงอย่างนั้นก็ยังคงยึดไว้เป็นหลัก หาทางปฏิบัติให้

สมกาลเทศะจงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ชวนให้นึกบริหารสิกขาบทที่ ๕ แห่ง
มุสาวาทรรคในสุทธกปาจิตติยว่ากระไร ? จงบริหารมา.

ด. บริหารว่า ควรถือตามเขตที่กำหนดไว้เมื่อนอนร่วมกันดังนี้
ในเรือนมีหลายชั้นหลายห้องเป็นที่อยู่ของคนมาก กำหนดเอาเฉพาะ
ส่วนที่เป็นอยู่ เป็นที่นอนของคนหนึ่ง ๆ เป็นเขตสหัสสายอันหนึ่ง ๆ
เมื่อเพ่งถึงความมุ่งหมายเดิม อาจถือให้พอสมเพื่อได้รับประโยชน์
จากสิกขาบทนี้ คืออย่านอนในห้องเดียวกันกับอนุปสัมบัน ในเมื่อ
มีช่องอันพอจะหลบหลีกได้ เท่านั้นที่พอสมควร.

๒๓/๘/๓๐

ถ. มุสาวาทรรคนั้น ภิภษุต้องอาบัติปาจิตติย เพราะเรื่องพูด
ทั้งนั้น หรือเรื่องไม่พูดก็มี คืออะไร ?

ด. เรื่องไม่พูดก็มี คือสหัสสายกับอนุปสัมบันเกิน ๓ กั้น สหัสสาย
กับมาตุคามในคืนวันนั้น ขุดแผ่นดินเอง.

๒๔๓๓-๒๕/๘/๓๕

ถ. การนอนร่วมกับหญิง ต้องอาบัติอะไรบ้าง ?

ด. ถ้านอนร่วมกับหญิงมนุษย์แม้เป็นหญิงเกิดในวันนั้น ต้อง
อาบัติปาจิตติย ถ้านอนร่วมกับบัณฑิตหรือสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย
ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. มาตุคามในสิกขาบทที่ ๖ กับที่ ๗ แห่งมุสาวาทรรค ท่าน
ประสงค์เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ?

ด. ท่านประสงฆ์ต่างกัน ในสิกขาบทที่ ๖ ท่านประสงฆ์หญิงแม่
เกิดในวันนั้น ส่วนสิกขาบทที่ ๗ ท่านประสงฆ์ที่รู้เพียงสาแล้ว.

ส. ป.

ด. การอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่จริง ปรับอาบัติก็ควรแล้ว ที่จริง
ไฉนจึงปรับอาบัติด้วยเล่า ?

ด. การโอ้อวดเป็นมลทิน ทางพระพุทธศาสนามุ่งความบริสุทธิ์
จึงปรับอาบัติ.

๑๖/๑๑/๖๒

ด. ท่านปรับโทษภิกษุผู้พูดมุสาเป็นปาจิตตีย์ ก็เพื่อบังคับให้พูด
เหลวไหล ถ้าภิกษุพูดจริงทุกเรื่องไป ก็เป็นพ้นอาบัติเพราะเรื่องพูด
หรือเห็นแย้งอย่างไรก็ว่ามา ?

ด. เห็นว่ายังไม่พ้น เพราะในมุสาวาทวรรคแห่งปาจิตตีย์
สิกขาบทที่ ๘ ห้ามมิให้บอกอุตริมนุสสรธรรมของคนที่มีจริงแก่อนุป-
สัมบัน และสิกขาบทที่ ๙ ห้ามมิให้บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ
แก่อนุปสัมบัน เว้นไว้แต่ได้รับสมมติ เหล่านี้ส่อให้เห็นว่าล้วนแต่เป็น
ข้อความจริงทั้งนั้น แต่ท่านไม่อนุญาตให้พูด ขึ้นพูดท่านปรับอาบัติ
ฉะนั้น.

๒๓/๘/๓๐

ด. อาบัติอะไรเรียกว่าอาบัติชั่วหยาบ ? เพราะเหตุไร ท่านจึง
ห้ามมิให้บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุปสัมบัน ?

ด. อาบัติปาราชิกและสังฆาทิเสส ชื่อว่าอาบัติชั่วหยาบ เพราะ

ท่านเพื่อจะป้องกันมิให้นำความชั่วร้ายของกันและกัน ไปเที่ยวประจาน ทั้งอาการที่เอาไปเที่ยวบอกแก่อนุสัมบันเช่นนั้น ก็มีใ้อาการของผู้หวังดี ถ้าหวังดีก็คงตักเตือนโจทฟ้องในสงฆ์จึงจะสมควร เท่าที่เอาไปบอกเล่ากันเล่นเช่นนั้น ก็ตกอยู่ในฐานะประจานหรือค่อนขอดกันเล่น เช่นนี้ท่านจึงห้าม.

ส. ป.

ก. พระ ก. เห็นพระ ข. ต้องอาบัติปาราชิก ครั้นจะบอกอนุสัมบันไว้เป็นพยานบ้างก็มีสติขาบทบังคับ หากไม่บอกเล่า โทษก็มีเพราะปกปิดอาบัติชั่วหยาบ ลงมติว่า ถ้ายอกอาจได้รับผลร้ายกว่าซึ่งจะเกิดแก่คณะและเจ้าตัวเอง จึงนิ่งเสีย เช่นนี้จะปรับอาบัติอะไรแก่เธอในเพราะข้อนี้ ได้หรือไม่? จงอ้างมา.

ค. จะปรับอาบัติอะไรแก่เธอหาได้ไม่ การที่ทำเช่นนั้นชื่อว่าเธอรู้จักพระพุทธานิยามในเพราะอันตั้งใจว่าจะไม่ปกปิด แต่เมื่อไม่มีเหตุจึงรอไว้ก่อนเพื่อหวังความสงบแก่คณะ แม้นในคัมภีร์วิภังค์ท่านก็อนุญาตไว้ว่า ถ้าภิกษุเป็นผู้มีเจตนาดี หวังจะป้องกันผลอันร้ายกว่าต่างหาก การที่ทำดังนั้นไม่เป็นอาบัติ เป็นอนาบัติ.

๒๒/๘/๖๕

ก. ดินเช่นไรเรียกชาตปฐวี? เช่นไรเรียกกชาตปฐวี? อย่างไรหนทำให้เกิดอาบัติอะไร?

ค. ดินล้วน คือดินที่ไม่มีอะไรปนหรือมีสิ่งอื่นปนอยู่เป็นส่วนน้อยเรียกว่าชาตปฐวี. ดินทรายหรือดินเจือวัตถุอื่นอยู่โดยมากเรียกว่า

อชาตปฐวี. ทำให้ชาตปฐวีทำลาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ส. ป.

ถ. เจ๊กขนดินมากองไว้ที่แห่งหนึ่ง ต่อมากิษุไปทำลาย
ออกเกลี่ยพื้นที่ให้เสมอ จะควรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ต. ถ้าดินที่เขานำมากองไว้เช่นนั้นยังไม่นาน กิษุทำลายได้
ท่านไม่ห้าม ถ้าดินนั้นเป็นดินล้วนหรือเจือของอันไม่ถึงครึ่งและไม่ใช่
กรวดหรือทราย ถ้าหากฝนตกลงมา ๔ เดือนไปแล้ว กิษุไปทำลาย
ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ส. ป.

ถ. กิษุต้องการจะขุดหลุมปักเสา ครั้นจะทำเองก็เกรงพระพุทธรูป
บัญญัติ เธอจึงให้ผู้อื่นช่วยทำ ให้ จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่? จงอธิบาย.

ต. ถ้ากิษุใช้ด้วยถ้อยคำเป็นอกัปปิยโวหาร เช่นใช้ว่าทำ
จงขุดหลุมตรงนี้เป็นต้น เป็นทุกกฎ เพราะสิ่ง ถ้าเขาทำตาม ต้อง
ปาจิตตีย์. ถ้ากิษุพูดด้วยคำเป็นกัปปิยโวหาร เช่นบอกว่า ข้าพเจ้า
จะต้องการปักเสาตรงนี้ ขอท่านช่วยจัดการให้สำเร็จ เช่นนี้ ท่านว่า
ไม่เป็นอาบัติ.

ส. ป.

กุตคามวรรค

ถ. อะไรที่เรียกว่ากุตคาม? ทำอย่างไรเรียกว่าพราก?

ต. พืชพันธุ์ซึ่งเกิดอยู่กับที่เรียกว่า กุตคาม. ทำให้หลุดเคลื่อน
ออกจากที่เรียกว่าพราก.

ส. ป.

ถ. ภูตคาม กล่าวโดยย่อท่านจำแนกไว้กี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ต้นอ้อยจะจัดเข้าในอย่างไร ? ภิกษุพรากรต้องอาบัติอะไร ?

ต. โดยย่อท่านแบ่งเป็น ๒ ชนิด คือพืชพันธุ์ซึ่งเกิดอยู่กับที่ เรียกว่าภูตคาม. พืชพันธุ์ที่ถูกพรากรออกจากที่แล้วอาจเพาะหรือปักให้เป็นได้อีก เรียกว่าพืชคาม. ต้นอ้อยที่เกิดอยู่กับที่ จัดเข้าในภูตคาม ที่หลุดออกจากที่แล้วจัดเข้าในพืชคาม. ภิกษุพรากรภูตคาม ต้องอาบัติปาจิตติย์. พรากรคือทำลายพืชคาม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. ดอกจอกลอยอยู่ในน้ำ ภิกษุยกขึ้นใส่ถังแล้วไปเทในน้ำแห่งอื่น ด้วยเข้าใจว่าจะไม่ตาย จะต้องอาบัติอะไรบ้างหรือ ? จงแสดง.

ต. เมื่อยกขึ้นจากน้ำซึ่งเป็นที่เดิม ก็ต้องอาบัติปาจิตติย์ ดอกจอกจะตายหรือไม่ตาย ขึ้นนั้นไม่เป็นประมาณ แม้จะหยิบขึ้นจากน้ำแล้วหย่อนลงในที่เดิม ก็คงไม่พ้นจากอาบัติปาจิตติย์เหมือนกัน.

ส. ป.

ถ. ประพฤติอนาจารนั้นอย่างไร ?

ต. ก่อนแต่จะกล่าวอนาจารหมายความว่าอย่างไรนั้น ควรกล่าวข้อความเล็กน้อยในเบื้องต้นก่อน ศิลแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ อาจารย์ ๑ บัญญัติ ๑ สิกขาบทมาในพระปาฏิโมกข์ทั้งสิ้นเป็นบัญญัติ กิริยามารยาที่ควรประพฤติอื่น ๆ ที่ไม่ได้มาในพระปาฏิโมกข์เป็น อาจารย์ ภิกษุประพฤติผิดในพระปาฏิโมกข์ เรียกว่าผิดพระบัญญัติ ภิกษุประพฤติกิริยาไม่สมควรและไม่งามต่าง ๆ ไม่เกี่ยวแก่สิกขาบท

ที่มีในพระปาฏิโมกข์ เรียกว่าผิดอาจารย์ ความประพฤติผิดอาจารย์
นั้นแล เรียกว่าประพฤติอนาจาร.

๒๔๕๖

ด. เพราะความประพฤติอย่างไร ภิกษุจึงถูกสวดอัญญาวัตก-
กรรม และวิหเสกกรรม และกรณีแห่งกรรม ๒ อย่างนั้นควรถือ
เป็นแบบได้อย่างไรบ้าง ? แกลงมา.

ด. เพราะภิกษุประพฤติอนาจารต่าง ๆ ครั้นถูกโจทขึ้นและถูก
ซักในท่ามกลางสงฆ์ไม่ปรารถนาจะให้การตามตรง เอาเรื่องอื่นมาพูด
กลบเกลื่อนเสีย อย่างนี้สงฆ์สวดเรียกว่ายกอัญญาวัตกรรม. อีก
อย่างหนึ่ง ไม่ทำดังนี้ ถูกซักเข้านั่งเฉยเสียไม่ตอบ อย่างนี้เรียกว่า
ยกวิหเสกกรรม. ควรถือเป็นแบบอย่างสำหรับภิกษุ เมื่อได้สวน
ข้ออธิกรณ์แล้ว ฟังเคารพในสงฆ์ผู้นั่งพิจารณา และให้การตามสัตย์
จริง ไม่ทำอาการดูหมิ่น เอาเรื่องอื่นเข้ามากลบเกลื่อนเล่นสำนวน
หรือนั่งเฉยเสียไม่ให้การทีเดียว.

๒๖/๘/๓๐

ด. กิริยาเช่นไรเรียกว่าโพทนา ? ทำให้เกิดอาบัติอะไรบ้าง ?

ด. กิริยาที่กล่าวโทษภิกษุอื่น ในที่ต่อหน้าผู้อื่น ด้วยเจตนา
ร้าย เรียกว่าโพทนา ถ้ากล่าวโทษโพทนาภิกษุผู้ที่สงฆ์สมมติให้
เป็นผู้ทำการสงฆ์ ถ้าเธอทำโดยชอบ ต้องปาจิตตีย์ ถ้าโพทนา
ภิกษุผู้ที่สงฆ์ไม่ได้สมมติให้เป็นผู้ทำการสงฆ์ แต่เธอทำตามลำพังตนเอง
หรือโพทนาอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. กิริยาที่โพทนานั้น ถ้าหากภิกษุนั้นมีความผิดจริงดังที่เขาว่า
ทางพระวินัยจะปรับอย่างไรบ้างหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ถ้าเรื่องนั้นเป็นจริง ท่านว่าไม่เป็นอาบัติ แต่สมเด็จพระ
มหาสมณเจ้าฯ ทรงแสดงมติไว้ว่า ถึงแม้เรื่องเป็นจริง ถ้าเอาไปเกี่ยว
โพทนาด้วยเจตนาร้าย ก็คงไม่พ้นจากอาบัติทุกกฏ เพราะว่าผู้มักนำ
เรื่องเกี่ยวโพทนาเช่นนี้ อยู่ไหนหมู่นไหน ย่อมนำความเสื่อมเสียมาให้
หมู่เสมอ ถ้าเรื่องเป็นจริงทางที่ดีฟ้องร้องหรือตักเตือนว่ากล่าวกัน
โดยตรงเช่นนี้จึงจะชื่อว่าเห็นแก่ความเจริญต่อหมู่หรือพระพุทธศาสนา.

ส. ป.

ถ. สิกขาบทที่ ๔ กับที่ ๕ แห่งกุตคามวรรค ต่างกันอย่างไร ?

ต. ต่างกัน ในสิกขาบทที่ ๔ ท่านกล่าวถึงภิกษุผู้นำเตียง ตั้ง
ฟูก เก้าอี้ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้ว เมื่อหลีกไปไม่เก็บเอง หรือ
ไม่ใช่ผู้อื่นให้เก็บ หรือไม่มอบหมายผู้อื่นให้เก็บ. ในสิกขาบทที่ ๕
ท่านกล่าวถึงที่นอนของสงฆ์ที่ภิกษุเอาปูนอนแล้ว เมื่อหลีกไปไม่
เก็บเอง หรือไม่ใช่ผู้อื่นให้เก็บ หรือไม่มอบหมายผู้อื่นให้เก็บ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุยืมที่นอนของภิกษุอื่นไปปูนอนในกุฎิสงฆ์แล้ว เมื่อจะ
จากไป ที่นอนไม่ได้เก็บส่ง ที่นอนของเขาหายไป ท่านจะวินิจฉัยว่า
กระไร ?

ต. ข้าพเจ้าวินิจฉัยว่า การยืมของเขาปูนอนในกุฎิสงฆ์เช่นนั้น
แล้ว เมื่อจะไปไม่เก็บส่ง ควรปรับอาบัติทุกกฏ ถ้าเธอหลีกไปด้วย

คิดว่าจะกลับมาอีก ไม่เป็นอาบัติ แต่ตนต้องสำนองในของนั้น เมื่อ
หายไป ตนต้องรับใช้เจ้าของเดิม.

ส. ป.

ถ. ภิกษุรูปหนึ่งเขามีปกติก้าวผี นอนผู้เดียวไม่ได้ จึงเข้าไป
ขออาศัยนอนในกุฏิภิกษุอีกรูปหนึ่ง แต่เจ้าของไม่ยินยอม โดย
อ้างว่าคับแคบ ถึงกระนั้นเธอก็แทรกอยู่ด้วยจนได้ นักวินัยควรปรับ
อาบัติอะไรแก่เธอบ้างหรือไม่ ?

ต. ไม่ควรปรับอาบัติแก่เธอเลย เพราะความกลัวก็จัดว่าเป็น
อันตรายอย่างหนึ่ง ที่เธอต้องเข้าไปแทรกอยู่ที่เพราะความกลัว.

ส. ป.

ถ. ภิกษุ ก. เข้าไปแทรกอยู่กับภิกษุ ข. ภิกษุ ข. ผู้เจ้าของเดิม
ไม่ยินยอมให้อยู่ด้วย จับไล่ให้เธอออก เธอไม่ออก ภิกษุ ข. จึง
ขนบริวารของภิกษุ ก. ออกมาไว้เสียข้างนอก แต่เผอิญขโมยมา
ลักไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าท่านเป็นผู้วินิจฉัย จะบริหารว่ากระไร ?

ต. บริหารว่า ภิกษุ ก. เมื่อไม่มีอันตรายเข้าไปแทรกแซงภิกษุ ข.
เช่นนั้น ถ้าคิดว่าจะให้เจ้าของเดิมคับแคบใจ และวิหารนั้นเป็นของ
สงฆ์ ภิกษุ ก. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าเข้าไปโดยมีเหตุ ไม่เป็นอาบัติ
ถ้าวิหารเป็นของบุคคลนอกจากตนเอง ต้องอาบัติทุกกฏ. ส่วน
ภิกษุ ข. ขนบริวารของภิกษุ ก. ออกมาเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ
ของที่หายไป ภิกษุ ข. ต้องรับใช้.

ส. ป.

ถ. ภิกษุโกรธเคืองนุคคร่าภิกษุออกจากกุฎิสงฆ์ อย่างไรต้อง
อาบัติ อย่างไรไม่ต้อง ?

ต. โกรธเคืองนุคคร่าผู้ประกอบดีประพฤติชอบ ออกจาก
กุฎิสงฆ์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์. นุคคร่าอนุปสัมบันหรือขนบริจารออก
ต้องทุกกฎ. ถ้านุคคร่าผู้ประพฤติมิชอบออก ไม่เป็นอาบัติ.

ส. ป.

ฉ. ภิกษุเอน้ำรดหญ้าหรือดิน ต้องอาบัติอะไรบ้างหรือไม่ ?
จงบรรยายให้สิ้นเชิง.

ช. ภิกษุรู้ยู่ว่าน้ำนั้นมีตัวสัตว์ และสัตว์นั้นก็เป็นสัตว์เล็กไม่
สามารถจะอยู่กับแผ่นดินที่ปราศจากน้ำได้ ถ้าเทลงก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์
ถ้าสัตว์นั้นเป็นสัตว์เล็ก แต่อาจอยู่ได้ทั้งบนบกและในน้ำ เช่นนี้เทลง
ไม่เป็นอาบัติ.

ส. ป.

โอวาทรรค

ฉ. นางภิกษุณีผิดกับมาตุคามอย่างไร ?

ช. ภิกษุณีเป็นพรหมจารีณี "ได้รับอุปสัมปทาในพระพุทธศาสนา
มาตุคามเป็นหญิงชาวบ้านสามัญ.

๒๔๕๘

ฉ. ภิกษุณีกับนางชี ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ?

ช. ต่างกัน ภิกษุณี "ได้แก่ผู้หญิงที่ออกบวชและได้อุปสัมปทา
ในสงฆ์ ๒ ฝ่าย คือฝ่ายภิกษุณีสงฆ์กับฝ่ายภิกษุสงฆ์ ส่วนนางชีก็

ได้แก่หญิงที่มารักษาอุโบสถศีล ซึ่งเรียกว่าอุบาสิกานั้นเอง ต่างกับหญิงชาวบ้านเพียงปลงผมนุ่งขาวห่มขาวเท่านั้น.

ส. ป.

ถ. สามเณร สามเณรี สิกขามานา ต่างกันอย่างไร ?

ต. สามเณรได้แก่ชายผู้มาบรรพชาถือเพศบรรพชิต (นุ่งห่มผ้าข้อมน้ำฝาด) รักษาศีล ๑๐ ในสำนักของภิกษุ. สามเณรีได้แก่หญิงผู้มาบรรพชาถือเพศบรรพชิต รักษาศีล ๑๐ นุ่งห่มผ้าข้อมน้ำฝาด เช่นเดียวกันกับสามเณร สิกขมานาได้แก่สามเณรีผู้มีอายุใกล้จะอุปสมบท (อายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ต้องศึกษาธรรม ๖ ประการให้บริบูรณ์ มีกำหนด ๒ ปี ในระหว่างนี้ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งต้องตั้งต้นใหม่) ได้มาศึกษาและรักษาธรรม ๖ ประการ ปาณาติปาตา ฯ ถึงวิกาลโภชนา ฯ อยู่ ๒ ปีมิได้ขาด).

ส. ป.

โภชนวรรค

ถ. อาหารในโรงทาน ภิกษุไม่เก็บใช้ ฉะนั้นได้เฉพาะมือเดียวนั้น หรือก็มือก็ได้ เป็นอย่างไร ? อธิบายมา.

ต. ไม่เฉพาะมือเดียว จะก็มือก็ได้ แต่ฉนั้นได้วันเดียว จะซ้ำติด ๆ กันไปไม่ได้.

๒๔๓๓-๓๕

ถ. ถ้าทายกนิมนต์ให้รับขนมจลิน ควรจะรับหรือไม่ เพราะ

๑. มหาวีรศักดิ์หน้า ๓๐๗ ว่าคราวเดียว ไม่ได้ว่าวันเดียว. ส. ป.

เหตุไร ?

ด. ไม่ถึง ๔ รูปปรับก็ได้ ท่านไม่ห้าม แต่ ๔ รูปขึ้นไปจะรับได้ เฉพาะสมัย คือ เวลาอาพาธ เวลาถวายจีวร เวลาทำจีวร เวลาเดิน ทางไกล เวลาไปทางเรือ หรือหม่อมมากด้วยกันอัศจรรย์ด้วยอาหาร หรือผู้นิมนต์เป็นสมณะด้วยกัน อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มีสมัยไม่ควรรับ เพราะท่านปรับเป็นอาบัติปาจิตตีย์ไว้ในสิกขาบทที่ ๒ แห่งโกชนวรรค.

๒๔๕๘

ก. โภชนะเช่นไร เรียกว่าปริมปรโภชน์ ?

ค. โภชนะทีหลัง เรียกว่าปริมปรโภชน์. ได้แก่ภิกษาที่ภิกษุรับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ไม่ไปฉันในที่นิมนต์นั้น ไปฉันเสียในที่อื่นซึ่งเขานิมนต์ทีหลัง ในเวลาเดียวกัน หรือไปฉันในที่ ๆ เขานิมนต์ทีหลังก่อนแล้ว ไปฉันในที่ซึ่งเขานิมนต์ก่อนภายหลัง ในเวลาเดียวกัน โดยมีได้ทำความตกลงไว้กับเจ้าของ หรือไม่ได้มอบหมายแบ่งส่วนที่รับนิมนต์ให้แก่ภิกษุอื่นเสียแห่งหนึ่ง.

ส. ป.

ก. ภิกษุรับนิมนต์ไว้แล้วไปฉันเสียในที่อื่น จะต้องอาบัติอะไร บ้างหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ค. ถ้ามีสมัย คือคราวเป็นไข้ คราวถวายจีวร คราวทำจีวร เช่นนี้ไม่เป็นอาบัติ ถ้าไม่มีสมัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะภิกษุทำอาการเช่นนั้น ย่อมทำให้ศรัทธาของทายกเสื่อมถอยไป.

ส. ป.

ถ. ภิกษุรับนิมนต์ฉันเข้าไว้แห่งหนึ่งแล้ว เมื่อถึงวันเวลาที่เขากำหนดไว้ เธอรีบไปเที่ยวบิณฑบาตมาฉันเสียก่อนแล้ว จึงไปฉันในที่นิมนต์ ด้วยเข้าใจว่าการบิณฑบาตไม่ใช่การนิมนต์ จะควรหรือไม่? จงตอบให้ชอบแต่เหตุ.

ต. จะเข้าใจว่าการเที่ยวบิณฑบาตมาฉัน ไม่ใช่การรับนิมนต์นั้นไม่ได้ คงต้องอาบัติปาจิตตีย์เหมือนกัน เพราะการทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ขึ้น ก็ด้วยทรงประสงค์ห้ามไม่ให้ทำเช่นนั้น ถ้าทำเช่นนั้น เมื่อไปฉันของเขาก็จักฉันแต่เพียงเป็นกิริยา ทายกก็จักเสื่อมลอยไปจากศรัทธา.

ส. ป.

ถ. ภิกษุไปบิณฑบาตในบ้าน ควรรับขนมได้มากเพียงเท่าใด? และเมื่อได้มาแล้วควรประพฤติอย่างไร?

ต. ควรรับได้อย่างมากเพียง ๓ บาตร. และเมื่อได้มาแล้ว ควรแจกแก่ภิกษุอื่นเพื่อจะได้ไม่เข้าไปรับอีก.

๒๔๕๘

ถ. เมื่อภิกษุเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน เธอรับมา ๔ บาตร กลับมาก็ไม่ได้บอกและไม่ได้แบ่งแก่ใครเลย บริโภคเป็นส่วนตัว สมควรจะปรับอย่างไรแก่เธอ?

ต. ถ้าไปรับมารวม ๔ บาตร แต่ไม่ใช่บ้านเดียว เช่นนี้ไม่ควรปรับ. ถ้าบ้านเดียวท่านยอมให้เพียง ๓ บาตร เมื่อเกินไปก็ต้องปรับอาบัติปาจิตตีย์ เมื่อรับมามากเช่นนั้นแล้วไม่บอก ไม่แบ่งแก่ภิกษุอื่น ท่านปรับอาบัติทุกกฐ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุห้ามโภชนะในเวลาฉัน ลุกจากอาสนะแล้วฉันไม่ได้ มี
ยกเว้นของที่เป็นเดนภิกษุใช้ หรือของที่ทำวินัยกรรมแล้ว ฉันได้,
วินัยกรรมข้อนี้ทำกันอย่างไร ?

ต. ทำอย่างนี้ เอาของที่จะฉันนั้นมารวมกันไว้ นิมนต์ภิกษุอื่นที่
ไม่ได้ห้ามโภชนะมาฉันพอเป็นพิธี แล้วภิกษุผู้นั้นมอบให้ฉัน เป็นอัน
ฉันได้.

๒๓/๘/๓๒

ถ. ทรงบัญญัติสิกขาบทที่ ๕ แห่งโภชนวรรคไว้ด้วยพระพุทธ-
ประสงค์อย่างไร ?

ต. ด้วยพระพุทธประสงค์จะรักษาหน้าของทายก หากว่าภิกษุ
รับนิมนต์ไปฉันในที่แห่งหนึ่ง ได้อาหารไม่ถูกปาก จะฉันแต่เล็กน้อย
ห้ามของที่เขาเอามาอังคานั้นเสีย และจะไปฉันที่อื่นอีก ดูเหมือนทายก
ผู้นั้นไม่สามารถจะเลี้ยงให้อิ่มหน้า ทำให้เขาได้รับความอับอายเก้อ เมื่อ
มีสิกขาบทนี้ ภิกษุจะไม่สามารถทำได้เช่นนั้น.

๑๖/๑๑/๖๓

ถ. ภิกษุแดงอาพาธ แพทย์แนะนำให้ฉันแป้งนมสด เพื่อจะได้
ชูกำลัง ถ้าฉันตามคำแนะนำนั้น พระวินัยธรว่าอย่างไร ?

ต. ถ้าเธอฉันในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าฉันในกาล
ไม่ต้องอาบัติอะไร.

๓๐/๘/๓๑

ถ. ตามนัยสิกขาบทที่ ๗ แห่งโภชนวรรค ท่านประสงค์เวลาไหน
จัดเป็นวิกาล? ภิกษุเข้าใจว่ายังไม่เที่ยง แล้วฉันอาหาร ความจริง
เวลานั้นเที่ยงเลยไปแล้ว เช่นนี้จะว่าอะไร?

ต. เวลาเที่ยงแล้วถึงอรุณแห่งวันใหม่ เรียกว่าวิกาล. ต้องปรับ
อาบัติปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทนี้เป็นอดีตกะ แม้สำคัญผิดก็ไม่พ้น
อาบัติ.

ส. ป.

ถ. กาลิกอย่างไหนมีกำหนดกาลเท่าไร? จงชี้ตัวอย่างที่มาใน
ปาฏิโมกข์.

ต. ยาวกาลิกกำหนดเพียงเช้าค่ำเที่ยงวัน เช่น ข้าวสุก ปลา เนื้อ
สัตตมหากาลิกมีกำหนดกาลเพียง ๗ วัน เช่น เนยใส เนยข้น น้ำมัน
น้ำผึ้ง น้ำอ้อย.

๑๖/๑๑/๖๓

ถ. ภิกษุไปบิณฑบาตได้นมมา ๑ กระป๋อง เธอสั่งให้เด็กเก็บ
ไว้ฉันด้วยอ้างว่าไม่ได้เก็บเอง ทางพระวินัยจะมีทางขัดข้องอย่างไร?
จงแสดง.

ต. ถ้าเธอรับมาด้วยตนเองแล้ว สั่งให้เด็กเก็บ ถ้านำมาบริโภคน
คงต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสันนิหิ คือทำการสั่งสมอาหาร ถ้าไม่ได้
รับประเคนไว้ มีผู้นำมาให้กับเด็ก เช่นนี้สั่งให้เก็บได้ ไม่ถือว่าเป็น
สันนิหิ.

ส. ป.

ถ. โภชนะ ๕ อะไรบ้าง? จันอับจัดเข้าในโภชนะอะไร?

ต. โภชนะ ๕ นั้น คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมห้าง ปลา เนื้อ.
จับอับเก็บไว้ได้หลายวันไม่เสีย จัดเข้าในขนมห้าง.

๒๔๕๘

ถ. สาธุ นับเข้าในโภชนะอย่างไรได้หรือไม่ ?
ค. สาธุซึ่งเขาดัมหรือเปียกเพื่อรับประทาน นับเข้าในขนมสด
อันเป็นส่วนหนึ่งแห่งโภชนะ ๕ ได้.

๒/๕/๖๑

ถ. ถ. โภชนะเช่นไรชื่อว่าประณีต จะขอโภชนะเช่นนั้นจากพีเขย
ได้หรือไม่ ?
ค. ข้าวสุกอันระคนด้วยเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย
ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม ชื่อว่าโภชนะประณีต ถ้าพีเขยเกี่ยวเป็นญาติ
อยู่เดิม หรือพีเขยปวารณาเสียก่อน จึงขอได้.

๓/๕/๖๑

ถ. คำว่าอาหาร ท่านหมายเอายาวกาลิกเท่านั้น หรือสงเคราะห์
กาลิกอย่างอื่นเข้าด้วย ?
ค. ท่านหมายเอายาวกาลิกเป็นพื้น แต่ในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่ง
โภชนวรรค สงเคราะห์เอากาลิกอื่นเข้าด้วย.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. การประเคน กำหนดกันอย่างไร จึงชื่อว่าเป็นอันประเคน
ด้วยดี ?
ค. กำหนดด้วยองค์ ๕ คือของที่พึงประเคนนั้นไม่โตหรือหนัก

เกินไป พอคนปานกลางยกได้คนเดียวเป็นองค์อันหนึ่ง ผู้ประเคนเข้ามาอยู่ในหัตถบาสนเป็นองค์อันหนึ่ง เขาน้อมมาเป็นองค์อันหนึ่ง กิริยาที่น้อมมาให้ด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ ด้วยโยนให้ก็ได้ เป็นองค์อันหนึ่ง ภิกษุรับด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ เป็นองค์อันหนึ่ง พร้อมด้วยองค์ ๕ นี้ จึงเป็นอันประเคนด้วยดี.

๒๔๖๓

อเจลกวรรค

ถ. คนที่เรียกว่า อเจลก ปริพาชก ปริพาชิกา นั้น ต่างกันอย่างไร ?

ต. ต่างกันอย่างนี้ ผู้ที่ถือเพศเปลือยเป็นวัตรอย่างที่เราเรียกกันว่าชีเปลือย นี้เรียกว่า อเจลก นักบวชภายนอกพระพุทธศาสนา ผู้ชายเรียกว่า ปริพาชก ผู้หญิงเรียกว่า ปริพาชิกา.

ส. ป.

ถ. เด็กที่ไม่ได้นุ่งผ้า จะจัดเป็นอเจลกด้วยหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ถ้าเด็กนั้นถือไม้นุ่งผ้า ก็จัดเป็นอเจลกได้ ถ้าไม่ได้ถือเช่นนั้น แต่เป็นธรรมดาของเด็กเล็ก ๆ เองที่ยังไม่เคยงสา ยังไม่จัดเป็นอเจลก เพราะที่จะจัดเป็นอเจลกได้นั้น ท่านประสงค์เอาการถือเปลือยเป็นวัตร.

ส. ป.

ถ. ฉนวน แยก จะจัดเป็นนักบวชภายนอกพระพุทธศาสนาด้วยหรือไม่ ?

ด. ญวน แยก ถ้ามานับถือพระพุทธศาสนา บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ก็จัดเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ถ้าเขานับถือศาสนาอื่น ถือบวชในศาสนาอื่น ก็ต้องจัดเป็นนักบวชภายนอกพระพุทธศาสนา.

ส. ป.

ด. ภิกษุ ให้สิ่งของแก่นักบวชนอกพระพุทธศาสนาเช่นนั้น จะขัดทางพระวินัยอย่างไรบ้างหรือไม่ ?

ด. ถ้าให้ของเกี่ยวของฉันด้วยมือตนเอง ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าบอกให้เขาให้วางให้ หรือให้สิ่งของที่ไม่ใช่ของเกี่ยวของฉัน ก็ไม่ขัดกับพระวินัยอย่างไร คือไม่เป็นอาบัติ.

ส. ป.

ด. ภิกษุ ๒ รูปไปบิณฑบาตในบ้านด้วยกัน รูปหนึ่งมีความประสงค์จะสนทนากิจส่วนตัวกับพี่ชาย จึงบอกให้อีกรูปหนึ่งกลับก่อน เพราะเกรงว่า ถ้าเธออยู่ด้วยจักรู้เรื่องส่วนตัว จักวินิจฉัยว่ากระไร ?

ด. คำที่ว่าเรื่องส่วนตัวนั้นไม่ปรากฏชัดว่าเป็นเรื่องอะไร ถ้าหากเรื่องที่สนทนากันนั้นขัดต่อทางพระวินัย ก็จัดเป็นอนาจารได้ เมื่อได้เธอกลับเสีย เพื่อจะปกปิดความชั่ว เมื่อเธอกลับแล้ว ผู้บอกให้กลับต้องอาบัติปาจิตตีย์. ถ้าเรื่องสนทนาเป็นเรื่องที่ไม่ขัดกับพระวินัย ข้อใดข้อหนึ่ง ก็ไม่ต้องอาบัติ.

ส. ป.

ด. ภิกษุ ก. เข้าไปบิณฑบาตในบ้านกับภิกษุ ข. มีนาย ค. เป็น

ศิษย์ ภิกษุ ก. ปรารถนาจักเข้าไปนั่งคุยกับมาตุคาม จึงให้ภิกษุ ข. กับนาย ค. กลับ เมื่อบอกให้เขากลับแล้วนี่ภิกษุ ก. จะเรียกให้กลับมาอีก เมื่อเป็นเช่นนี้ ภิกษุ ก. จะต้องอาบัติอะไรบ้างหรือไม่ ?

ข. ภิกษุ ข. กับนาย ค. เดินเลยออกมาจากอุปัชฌาย์บ้าน ภิกษุ ก. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะจับไล่อุปัชฌาย์ และต้องอาบัติทุกกฏ เพราะจับไล่อุปัชฌาย์. เมื่อเขาเดินมายังไม่ออกจากบ้านแล้วเรียกกลับเข้ามาอีกก็ต้องอาบัติทุกกฏ. เมื่อภิกษุ ก. ไล่แล้วจักละอายก็ตาม ไม่ละอายก็ตาม ข้อนี้ไม่เป็นประมาณ.

ส. ป.

ก. ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้หญิงซึ่งสามเณรนั่งอยู่ด้วย จะเป็นอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ข. ไม่ต้องอาบัติเพราะอาการแสดงธรรม แต่ถ้านั่งในเรือนนอนของเขา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะเข้าไปนั่งแทรกแซง ในสิกขาบทที่ ๓ แห่งอเจลกวรรค.

๒๔๕๘

ก. ภิกษุนั่งในที่ลับกับหญิงสาว แต่มีมารดาของเขาอยู่ด้วย ต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ข. ที่ลับมีอยู่ ๒ อย่าง ถ้าเป็นที่ลับตา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ตามสิกขาบทที่ ๔ แห่งอเจลกวรรค เพราะในสิกขาบทนั้นไม่มีคำว่าตัวต่อตัว. ถ้าเป็นที่ลับหูไม่ต้องอาบัติตามสิกขาบทที่ ๔ แห่งวรรคนั้น

เพราะในสิกขาบทมีคำว่าตัวต่อตัว.

๒๖/๘/๖๘

ถ. ภิกษุนั่งคุยกับหญิงหลายคนด้วยกัน จะถูกปรับอาบัติอะไรบ้าง หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ต. ถ้าคุยกันกลางแจ้งซึ่งจัดเป็นที่ลับหูไม่ต้องอาบัติ เพราะที่เช่นนั้นหญิงหลายคนก็คุยอาบัติได้ ถ้านั่งคุยกันในที่ลับตา หญิงแม้หลายคนก็คุยไม่ได้ คงต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะนั่งในที่ลับตา กับมาตุคาม.

ส. ป.

ถ. ภิกษุแกล้งละเมิดสิกขาบทที่ ๒ แห่งอนิยต ภายหลังหวังความบริสุทธิ์ ต้องทำอย่างไรจึงจะพ้นโทษนั้น?

ต. อนิยตสิกขาบท ไม่มีอาบัติสำหรับปรับโทษผู้ละเมิดเหมือนแผนกอื่น เป็นสิกขาบทซึ่งลักษณะอธิกรณ์ว่าควรพิจารณาอย่างไรเท่านั้น. ในสิกขาบทที่ ๒ หมายถึงที่ลับหู อาจอำนวยความสะดวกให้เป็นอาบัติสังฆาทิเสสบ้าง, ปาจิตตีย์บ้าง. ตามนัยปัญหาเมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส หวังความบริสุทธิ์แจ้งเรื่องที่ต้องแก้สงฆ์ ถ้าปิดไว้สิ้นวันเท่าใด ต้องอยู่ปริวาสแรมก่อนสิ้นวันเท่านั้น, ปาจิตตีย์จะบริสุทธิ์ได้ ต้องแสดงต่อหน้าบุคคล หรือคณะ หรือสงฆ์.

๒๗/๘/๗๐

ถ. ภิกษุนั่งอยู่ในห้องกับผู้หญิง ไม่มีผู้ชายอยู่เป็นเพื่อน เป็นอาบัติอะไร? ถ้ามีผู้หญิงอยู่ด้วยหลายคนก็พ้นโทษได้หรือไม่? และถ้ามีภิกษุ ๒ รูปด้วยกัน เชื่อว่ามีผู้ชายอยู่เป็นเพื่อนได้หรือไม่? เพราะ

เหตุไร ?

ด. เป็นอภิปาจิตตีย์. คຸ້ມไม่ได้. ชื่อว่ามีผู้ชายอยู่เป็นเพื่อนได้. เพราะทั้ง ๒ รูปนั้นต่างคຸ້ມกันได้.

๒๔๕๘

ด. ภิกษุนอนในที่มุงบังอันเดียวกันกับโยมผู้หญิง ชั่วครู่เดียว จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ด. ถ้าเป็นเวลารাত্রี ต้องอภิปาจิตตีย์ เพราะเป็นข้อสหไสย กับมาตุคาม. ถ้าเป็นเวลากลางวัน ต้องอาบัติ เพราะอยู่ในที่ลับกับ มาตุคาม.

๓๐/๘/๖๕

ด. อย่างไรก็ตามการทำให้จริงเป็นเหตุได้รับยกเว้นต่าง ๆ จากสิกขาบท นั้น ๆ และระบุนกเว้นไว้ในสิกขาบทอะไรบ้าง ?

ด. ครึ่งพุทธกาล ภิกษุเย็บจีวรใช้เอง และกงเย็บไม่ชำนาญ ต้องช่วยกันทำการเอะอะมาก ชะรอยเพราะเหตุนี้เองจึงเป็นเหตุได้รับยกเว้นต่าง ๆ จากสิกขาบทนั้น ๆ มีระบุไว้ในสิกขาบทที่ ๒ ที่ ๓ แห่ง โภชนวรรค และสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค.

๒๔๖๕

ด. การเข้าบ้าน ต้องลาเฉพาะเวลาวิกาลเท่านั้น หรือแม้ใน กาลก็ต้องลา? จงอธิบาย.

ด. มิใช่จำกัดเฉพาะเวลาวิกาลเท่านั้น แม้ในกาลต้องลาก็มี เช่น ภิกษุรับนิมนต์ด้วยโภชนะ ๕ แล้ว จะไปในที่อื่นจากที่นิมนต์นั้น ในเวลา

ก่อนฉันก็ดี ฉันกลับมาแล้วก็ดี ต้องลาภิกษุที่มีอยู่ในวัดก่อน จึงไปได้
ถ้ายังไม่เป็นนิสัมุตตะกะเข้าบ้านต้องลาอุปัชฌายะทุกคราว.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. การทอดกฐิน เป็นบุญอย่างหนึ่งที่นิยมกันมาในพระพุทธ-
ศาสนิกตั้งแต่โบราณกาล ภิกษุทั้งหลายได้รับประโยชน์อะไรที่เนื่อง
ด้วยพระวินัยนี้บ้าง ?

ต. ภิกษุได้รับกรานกฐินแล้ว ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ
เที่ยวไปไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ในปาจิตติย-
กัณฑ์ ๑ เที่ยวจาริกไปไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำหรับ ๑ ฉันทณ-
โกชนาได้ ๑ เก็บอธิเรกจีวรได้ตามปรารถนา ๑ จีวรอันเกิดขึ้นในที่
นั้นเป็นของได้แก่พวกเธอ ๑ ทั้งได้โอกาสขยายเขตจีวรกาลให้ยาวออก
ไปตลอด ๔ เดือนฤดูเหมันต์ด้วย.

๔/๕/๖๔

ถ. ภิกษุขอจีวรกับคนเช่นไรเป็นอาบัติปาจิตติย์ ไม่เป็นอาบัติ
นิสัคคียปาจิตติย์ มีหรือไม่มี เป็นอย่างไร ?

ต. มี, ในสิกขาบทที่ ๗ แห่งอเจลกวรรค ในสิกขาบทนั้น
กล่าวไว้ดังนี้ ถ้าเขาปวารณาด้วยปัจจัย ๔ เพียง ๔ เดือน ฟังขอได้
เพียงกำหนดเท่านั้น ถ้าขอเกินกว่ากำหนดนั้นไป ต้องปาจิตติย์
เว้นแต่เขาปวารณาอีกหรือปวารณาเป็นนิตย.

๓/๕/๗๔

ถ. คำว่าปวารณาในสิกขาบทที่ ๗ แห่งปิตตวรรค กับคำว่าปวารณาในสิกขาบทที่ ๗ แห่งอเจลกวรรค เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ?

ต. เหมือนกันโดยพยัญชนะ ต่างกันโดยอรรถ ที่ว่าเหมือนกันโดยพยัญชนะ เพราะคำว่าปวารณาแปลว่า เปิดโอกาส เหมือนกัน ที่ว่าต่างกันโดยอรรถนั้น เพราะคำว่าปวารณาสิกขาบทที่ ๘ แห่งปิตตวรรค หมายเอาการที่ภิกษุเปิดโอกาสให้ภิกษุด้วยกัน ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ด้วยหวังดี เป็นวิธีอย่างหนึ่งของภิกษุผู้อยู่จำพรรษาตลอดไตรมาสแล้วจะพึงกระทำต่อกัน ส่วนในสิกขาบทที่ ๗ แห่งอเจลกวรรค หมายเอาการที่ภิกษุผู้สวดเปิดโอกาสให้ภิกษุขอปัจจัยกำหนดกาลหรือไม่กำหนด เป็นวิธีอย่างหนึ่งของภิกษุผู้สวด ผู้ปรารภจะบำรุงภิกษุ.

๓/๕/๓๔

ถ. ภิกษุขอโภชนะอันประณีตจากภิกษุที่มิใช่ญาติ เขาได้เคยปวารณาไว้แก่แก่ แต่หมดเขตปวารณาแล้ว เอามาฉัน เธอจะต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทไหน ?

ต. เธอต้องปาจิตตีย์เพราะสิกขาบทที่ ๗ แห่งอเจลกวรรค.

๑๒/๑/๓๘

ถ. ภิกษุไปที่กองทัพจะได้บ้างหรือไม่ หรือจะต้องอาบัติอะไร ?
จงอ้างหลัก.

ต. ภิกษุไปที่กองทัพ ถ้ากองทัพเขายังไม่ได้ยกไป คงไม่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าเขายกออกไปแล้ว ภิกษุเพื่อจะดู ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทที่ ๘ แห่งอเจลกวรรค ถ้าไปเพื่ออยู่ ถ้าอยู่เกิน ๓ คืนไป

ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทที่ ๕ แห่งวรรคนั้น ในระหว่างที่ไป
อยู่กองทัพ ออกไปสู่สนามรบที่พักพล หรือที่เขาจัดกระบวน ต้อง
ปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งวรรคนั้น. ไม่ได้ไปเพื่อดู เช่นไป
เยี่ยมญาติแล้วกลับ ไม่ต้องอาบัติ.

ส. ป.

สุราปานวรรค

ถ. ภิกษุดื่มน้ำเมา ต้องปาจิตตีย์. ถ้าสูบฝิ่นสูบกัญชา จะต้อง
ปาจิตตีย์เหมือนกันหรือต้องอาบัติอะไร ?

ต. สูบฝิ่น สูบกัญชา ต้องทุกกฎ.

๑๓/๓๑/๕๕

ถ. ดื่มน้ำเมาท่านว่ามีโทษ ถ้าดื่มน้ำไม่เมาจะมีโทษบ้างหรือไม่ ?

ต. ถ้าดื่มน้ำไม่เมา ซึ่งไม่ได้กรอง นำสงสัยว่าจะมีตัวสัตว์ ท่านปรับ
โทษฐานปาจิตตีย์.

๓/๕/๖๑

๑. สูบฝิ่นกัญชาต้องอาบัติทุกกฎตามพระวินัย. ฝ่ายปกครองปรับอาบัติแล้วให้สึก. ส. ป.

๒. เดิมไม่เฉลย. ส. ป.

ถ. ภิกษุเสพสุรามิโทษอย่างไรบ้าง ?

ต. ทางพระวินัยปรับอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๑ แห่งสุรา-
ปานวรรค ทางปกครอง ภิกษุเช่นนั้นไม่ควรอยู่ในหมู่ เมื่อพิจารณา
ได้ความเป็นสัตย์ให้เสีย.

๕/๕/๖๑

ถ. ภิกษุจีภิกษุเป็นอาบัติปาจิตตีย์ก็ทราบอยู่แล้ว แต่ถ้าจีอนุสัม-
บันจะต้องอาบัติอะไร ?

ต. จีอนุสัมบันต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุ ก. เอามือจับสะเอวภิกษุ ข. ภิกษุ ข. ตกใจ ภิกษุ ก.
จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ถ้าภิกษุ ก. ประสงค์จะให้ตกใจแล้วหัวเราะเล่น ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ถ้าไม่ได้พึงสนุก เป็นแต่เวลาไปถูกต้องเข้า ภิกษุ ข. ตกใจ
เอง ภิกษุ ก. ไม่ต้องอาบัติอะไรเลย ถ้าภิกษุ ก. มุ่งให้ตกใจ ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์.

ส. ป.

ถ. ภิกษุเล่นน้ำ ท่านประสงค์น้ำอย่างไร เป็นวัตถุแห่งอาบัติ
อะไร ?

ต. ในคัมภีร์วิภังค์ท่านแก้วว่า น้ำตั้งแต่เพียงข้อเท้าขึ้นไป เป็น
วัตถุแห่งปาจิตตีย์. แต่พระมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ ท่าน
แสดงว่าน้ำพอที่จะดำได้มิดตัว พอจะว่ายน้ำได้สะดวก เป็นวัตถุแห่งปาจิตตีย์

เล่นน้ำในเรือหรือในอ่างในแอ่งเป็นต้น หรือเอามือเอาเท้าแกว่งซัด
เล่น โดยที่สุดเอากระบือร่อน เป็นวัตถุแห่งทกกฎ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุรูปหนึ่งแสดงธรรมอยู่ ภิกษุอีกรูปหนึ่งลุกไปเสียแต่ใน
กลางคัน ภิกษุที่ลุกไปจะต้องอาบัติเพียงไร ? ในข้อไหน ?

ต. จะต้องอาบัติหรือไม่ต้อง อาศัยอาการของเธอ ลุกไปเพราะ
ไม่เอื้อเพื่อ ต้องอาบัติทุกกฎ ลุกไปเพราะเหตุจำเป็น หรือตนเป็นโรค
ไอ เกรงเสียงไอจะกลบเสียงท่านผู้แสดงธรรม ไม่มีโทษ.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุโกรธเคือง คำภิกษุด้วยคำเท็จ ส่อเสียดภิกษุต่อภิกษุ
ด้วยคำเท็จ แกล้งหลอนภิกษุให้กลัวผีด้วยคำเท็จ เธอจะต้องอาบัติ
เพราะสิกขาบทที่ ๑ แห่งมฺสาวาทวรรคด้วยหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ต. คำภิกษุ ส่อเสียดภิกษุ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ตามสิกขาบท
ที่ ๒ ที่ ๓ แห่งมฺสาวาทวรรค แกล้งหลอนภิกษุให้กลัวผี ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทที่ ๕ แห่งสุราปานวรรค เพราะเธอมีเจตนา
โกรธเคือง.

๓๐/๘/๖๓

ถ. ภิกษุทำเป็นผีหลอนสามเณร สามเณรตกใจตาย ควรปรับ
อาบัติอะไรแก่ภิกษุผู้หลอนนั้น ?

ต. ถ้าภิกษุผู้หลอนสามเณร ด้วยมุ่งจะให้กลัวแล้วจักได้ตาย
สามเณรตายไปด้วยอาการที่ทำนั้น ต้องอาบัติปาราชิก ด้วยมุ่งสนุกแม้เขา

ตาย ก็คงต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. สิกขาบทที่เท่าไร แห่งวรรคอะไร ที่ห้ามไม่ให้ภิกษุฝังไฟ ?

ต. สิกขาบทที่ ๖ แห่งสุราปานวรรค เมื่อไม่มีเหตุจำเป็นห้ามไม่ให้ภิกษุฝังไฟ.

๓๐/๘/๓๑

ถ. สิกขาบทเช่นไร บัญญัติเฉพาะประเทศ ?

ต. เช่นพุทธบัญญัติว่า ภิกษุอยู่ในมัชฌิมประเทศ ๑๕ วันจึงอาบน้ำได้หนหนึ่ง เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็น ส่วนภิกษุผู้อยู่ในปัจฉิมประเทศอาบน้ำได้เป็นนิตย.

๕/๓/๕๖

ถ. อาบัติประเภทไหนบ้าง แม้ภิกษุผู้เป็นอสังฆิต้องการจะล้างก็ล้างไม่ได้ เพราะเหตุไร ?

ต. อาบัติที่เกี่ยวข้องด้วยนางภิกษุณี และเกี่ยวข้องกับมัธยมประเทศ เช่นสิกขาบทที่ ๗ แห่งสุราปานวรรค แม้ภิกษุอสังฆิเต็มใจจะล้างก็ล้างไม่ได้ เพราะเหตุว่าบุคคลที่จะเป็นเจ้าการให้ประพฤตินั้นไม่มีตัวความเป็นไปของพระวินัยพันกาลเทศะของประเทศนั้น ๆ ด้วย.

๒๒/๘/๖๕

ถ. สิกขาบทที่ ๘ แห่งสุราปานวรรคว่า ภิกษุได้จีวรใหม่มา ต้องทำพินทุเสียก่อนจึงนุ่งห่มได้ คำว่า " ใหม่ " นั้น หมายความว่า " ได้มาใหม่ หรือ จีวรใหม่ " คือไม่ใช่จีวรเก่า. ถ้าได้จีวรเก่ามาใหม่

จะต้องทำพินทุเสียก่อนจึงนุ่งห่มได้ หรือไม่ต้องทำพินทุ ?

ด. หมายความว่า จีวรนั้นจะใหม่หรือเก่าก็ตาม แต่ได้มาใหม่ ไม่ใช่ผ้าที่เคยบริโภครแล้ว ถ้าจีวรเก่าที่ได้มานั้นเป็นของพินทุแล้ว เมื่อจะบริโภครไม่ต้องพินทุอีก. ถ้ายังไม่ได้พินทุ เมื่อจะบริโภครต้องพินทุเสียก่อน.

๒๓/๘/๗๗

ด. เพราะเหตุไรพระบวชใหม่จึงได้รับสอนให้พินทุแต่แรก ?

ด. เพราะจะให้กำหนดจำผ้าของตนได้ โดยไม่ต้องให้หลงลืมเอาของผู้อื่น ด้วยเข้าใจว่าเป็นของ ๆ ตน ในเมื่อวางปนกันอยู่และเป็นสิ่งจำเป็น เพราะบวชเข้าแล้วก็ต้องใช้จีวรเป็นเครื่องนุ่งห่ม เพราะฉะนั้น จึงได้รับสอนแต่แรก.

๑๒/๑๑/๕๕-๕๗

ด. ภิกษุได้จีวรมาใหม่จะพึงทำอย่างไร จึงจะถูกต้องตามสิกขาบทนั้น ๆ ?

ด. ถ้าจะใช้ต้องพินทุอธิษฐาน นอกจีวรกาลต้องวิกัปไว้ภายใน ๑๐ วันเป็นเกณฑ์ เมื่อจะใช้จึงให้ผู้รับถอนเสียก่อน ในกาลจีวรไม่ต้องวิกัป.

๒๔๕๘

ด. จีวร ผ้านีสินนะ อังสะ ผ้าเช็ดหน้า อย่างไหนควรพินทุอย่างไหนไม่ควร ? เพราะเหตุไร ?

ด. จีวร อังสะ ควรพินทุ. เพราะใช้ห่ม. ผ้านีสินนะ ผ้าเช็ด

หน้า ไม่ควรพินทุ. เพราะไม่ได้ใช้นุ่งห่ม.

๑๓/๑๕/๕๕

ถ. คำว่า ใส่ออย ในสิกขาบทที่ ๕ แห่งสุราปานวรรค ท่านประสงค์ความว่าอย่างไร ให้ผู้อื่นจะเรียกว่าใส่ออยด้วยหรือไม่?

ต. แม้ให้ผู้อื่นไป ก็อนุโลมเข้าไปใส่ออยได้เหมือนกัน.

ส. ป.

ถ. ฝ่ายหนึ่งมีปัญหาว่า บริหาร ๘ เกิดขึ้นภายหลัง อีกฝ่ายหนึ่งแย้งว่า เกิดขึ้นแต่ยุคแรก จะยกข้อไหนขึ้นอ้างเป็นหลักสำหรับวินิจฉัยข้อนี้?

ต. ยกข้อ ๑๐ แห่งสุราปานวรรค ซึ่งระบุชื่อบริหาร ๕ อย่าง คือ บาตร ไตรจีวร ผ้ารองนั่ง กล่องเข็ม ประคตเอว ขึ้นอ้างเป็นหลักสำหรับวินิจฉัย.

๑๓/๑๑/๕๕

ถ. ภิกษุซ่อนผ้าเช็ดหน้าของภิกษุอื่นด้วยว่าคิดจะล้อเล่น ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ต. ต้องอาบัติทุกกฏ. เพราะเล่นชุกชนซ่อนบริหารเล็กน้อย.

๑๓/๑๑/๕๕

ถ. อัญชลบริหารคืออะไรบ้าง? ต่างว่าภิกษุซ่อนมิดของรูปหนึ่ง ด้วยหวังว่าจะล้อเล่น จะมีโทษชั้นไหน?

ต. อัญชลบริหาร คือ บาตร สังฆาฏิ อุตราสงค์ อันตราสก มิดน้อย กล่องเข็ม ประคตเอว ผ้าหรือที่กรองน้ำ ถ้าภิกษุซ่อนมิด

เช่นนั้น ท่านปรับเพียงทุกกาบัติ เพราะมีคนน้อยมิได้นับเข้าในบริวาร
๕ ซึ่งมาในพระปาฏิโมกข์.

๓/๕/๖๑

ถ. ภิกษุ ก. ใช้ภิกษุ ข. ให้ช้อนบริวารของภิกษุ ก. จะปรับ
อาบัติองค์ไหน อย่างไร ?

ต. ปรับทั้ง ๒ รูปเสมอกัน คือถ้าทั้ง ๒ รูปมุ่งล้อเล่นช้อน
บริวาร คือ บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กลองเข็ม ประคตเอว อย่างไร
อย่างหนึ่ง เป็นปาจิตติย ช้อนบริวารอื่นนอกนี้ เป็นทุกกฏ ถ้าทั้ง ๒ รูป
มิได้ยจิตช้อนบริวารอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอาบัติตามราคาวัตถุ ใน
ขณะภิกษุ ก. ปลงธุระ.

๕/๕/๖๖

ถ. ภิกษุช้อนหนังสือ สบง สังฆาฏิ ของภิกษุอื่นด้วยคิดจะเข้า
เล่น เธอจะต้องอาบัติอะไร ไฉนจึงว่าอย่างนั้น ?

ต. ช้อนหนังสือ เป็นทุกกฏ เพราะไม่ใช่บริวารซึ่งระบุไว้ใน
สิกขาบท. ช้อนสบงกับสังฆาฏิ ต้องปาจิตติย เพราะ ๒ อย่างนี้เข้า
ในพวกจีวรที่มีระบุไว้ชัดในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งสุรอปานวรรค.

๓๐/๓/๖๗

ถ. ภิกษุช้อนกอลงเข็ม ประคตเอว ร่ม รองเท้า ของภิกษุอื่น
เพื่อล้อเล่น เธอจะต้องอาบัติอะไร ไฉนจึงว่าอย่างนั้น ?

ต. ภิกษุช้อนกอลงเข็มประคตเอว ต้องอาบัติปาจิตติย เพราะ
เป็นบริวารที่ระบุไว้ในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งสุรอปานวรรค นอกนั้นเป็น

อาบัติทุกกฏ เพราะเป็นบริวารที่ไม่ได้ระบुไว้ในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่ง
สุราปานวรรค.

๒๖/๘/๖๘

ถ. ภิกษุช้อนบริวาร ๘ ของภิกษุอื่น อย่างไหนเป็นอาบัติ
อะไร ?

ค. ถ้ำช้อนบาตร ไตรจีวร ประคตเอน (นีสีทนะ) ก่่องเข็ม
เป็นอาบัติปาจิตตีย์ นอกนี้เป็นอาบัติทุกกฏ.

๒๑/๘/๓๓

สัปปาณวรรค

ถ. ฆ่าสัตว์เป็นอาบัติอะไรบ้าง ? ท่านจึงกล่าวไว้ในอกรณียกิจ
ว่า บรรพชิตไม่ควรทำ จงอธิบาย.

ค. เป็นอาบัติปาราชิก เพราะฆ่าสัตว์มนุษย์, เป็นอาบัติตุลลัจฉัย
เพราะฆ่าสัตว์อมมนุษย์ ต่างโดยเป็นยักษ์เป็นเปรตและสัตว์ดิรัจฉาน ที่
ว่ามีฤทธิ์แปลงกายเป็นมนุษย์ได้. เป็นอาบัติปาจิตตีย์ เพราะฆ่าสัตว์
ดิรัจฉานทั่วไป. อธิบายว่า สัตว์ แปลว่า ผู้ซึ่งอยู่ในอารมณ์ เป็น
กลาง ๆ ไม่นิยมว่าสัตว์ชนิดไหน เพราะฉะนั้น ท่านจึงได้กล่าวไว้โดย
ย่อว่า ฆ่าสัตว์เป็นอกรณียกิจที่บรรพชิตไม่ควรทำ.

๑๓/๑๑/๕๘-๓/๘/๓๔

ถ. ภิกษุรู้ยู่ว่าแมวมักกัดหนู เขาก็เลี้ยงมันไว้ เมื่อแมวไป
กัดหนู ภิกษุผู้เป็นเจ้าของแมวนั้น จะมีโทษต้องอาบัติอะไรทางวินัย ?

ค. ไม่มีโทษต้องอาบัติอะไรทางวินัย เพราะเธอไม่ได้ใช้ให้มัน

ไปกัณฑ์ มั่นกัณฑ์เองโดยธรรมดา อย่างภิกษุเลี้ยงเด็กไว้ เธอก็รู้ เหมือนกันว่าธรรมดาเด็กยอมตบยุง เมื่อเด็กตบยุง จะปรับอาบัติแก่ ภิกษุผู้เลี้ยงไม่ได้ เพราะเธอไม่ได้ใช้ให้เด็กตบยุง เด็กตบเองต่างหาก.

๑/๑๐/๓๕

ถ. ภิกษุไม่รู้ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ ต้องอาบัติอย่างเดียวกันหรือต่างกัน ? มีอะไรเป็นเครื่องอ้าง ?

ต. ต่างกัน. มีสิกขาบทที่ ๒ แห่งสัปปาณวรรคเป็นเครื่องอ้าง ความว่า " หนึ่ง ภิกษุใดรู้ยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์เป็นปาจิตติย " ไม่รู้ บริโภคไม่เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบทนี้เป็นสจิตตกะ รู้จึงเป็นไม่รู้ไม่เป็น.

๑๖/๑๑/๖๒

ถ. สิกขาบทที่ ๕ แห่งมูสาวาทวรรค กับสิกขาบทที่ ๔ แห่ง สัปปาณวรรค ไม่เหมือนกันหรือ ?

ต. ไม่เหมือนกัน สิกขาบทที่ ๕ แห่งมูสาวาทวรรค ท่านไม่ให้ บอกแก่นุปลัมบัน เว้นไว้แต่ได้สมมติ. ส่วนสิกขาบทที่ ๔ แห่ง สัปปาณวรรค ท่านให้บอกแก่ภิกษุด้วยกัน.

๒๔/๑๑/๖๓

ถ. ภิกษุรู้ยู่และเป็นอุปัชฌายะอุปสมบทคนอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี ต้องอาบัติอะไร ? และภิกษุขณะปรกต้องอาบัติอะไร ?

ต. อุปัชฌายะ ต้องปาจิตติย ภิกษุขณะปรก ต้องทุกกฏ.

๑๓/๑๑/๕๘

ถ. ครั้งพระศาสดายังดำรงพระชนม์อยู่ บุรุษมีอายุเท่าไรจึงจัด

ว่าเป็นผู้ใหญ่ คือพ้นจากความเป็นเด็กแล้ว ข้อนี้มีอะไรเป็นหลัก ?

ต. บุษมีอายุ ๒๐ ปี จัดว่าเป็นผู้ใหญ่ คือพ้นจากความเป็นเด็ก ด้วยตรัสไว้ว่า คนมีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี ย่อมไม่อดทนต่อเย็นร้อน หิวระหาย และสัมผัสแห่งเหลือบงูลมแดดเป็นต้น ส่วนคนที่มิอายุครบ ๒๐ ปี ย่อมอดทนต่อเย็นร้อนเป็นต้นได้ อ่างสิกขาบทที่ ๕ แห่งสัปปาณวรรคเป็นหลัก.

๓/๕/๖๑

ถ. ภายในยุคพระบรมศาสดา บุคคลมีอายุเท่าไร จัดว่าพ้นจากความเป็นเด็กถึงความเป็นผู้ใหญ่ จงอ้างหลักให้สมกับวินัย ?

ต. บุคคลมีอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป จัดเป็นผู้ใหญ่. อ่างสิกขาบทที่ ๕ แห่งสัปปาณวรรคในปาจิตติย ห้ามไม่ให้อุปสมบทบุคคลมีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี เพราะถือว่าผู้มีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี ยังตั้งอยู่ในฐานะเป็นเด็ก ได้รับเพียงบรรพชาเท่านั้น.

๒๓/๘/๓๐

ถ. ภิกษุเดินทางมาด้วยกันกับผู้ซ่อนฝิ่นเข้ามาขาย ควรปรับโทษอย่างไร ?

ต. ภิกษุรู้ว่าเขาซ่อนของต้องห้ามเข้ามาเช่นนั้น ชวนกันเดินทางมา ต้องอาบัติปาจิตติย ไม่รู้แล้วชวน หรือรู้แล้วแต่ไม่ได้ชวน ต่างคนต่างมา เหล่านี้ ไม่ต้องอาบัติ ถ้าภิกษุสงสัยอยู่ว่าเขาเป็นผู้เช่นนั้นแล้วชวน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุชวนผู้หญิงลงเรือลำเดียวกันไปตามลำน้ำ จะควรหรือ เป็นอาบัติอะไร ? มีสิกขาบทไหนเป็นข้ออ้าง ?

ต. ไม่ควร เป็นอาบัติปาจิตตีย์. มีสิกขาบทที่ ๗ แห่งสัปปาณวรรคเป็นข้ออ้าง ?

๑๓/๑๑/๕๘

ถ. ภิกษุชวนโยมผู้หญิงโดยสารรถไฟมาพร้อมกับตน เพื่อชมภูมิประเทศในจังหวัด นับเป็นความเอื้อเพื่อแก่โยมที่อยู่แล้ว คงไม่มีข้อเสียหายอะไรละซี ? ขอความเห็น.

ต. การแสดงความเอื้อเพื่อนั้น นับเป็นความดีส่วนตัว แต่โยมผู้หญิงก็คือมาตุคาม เมื่อชักชวนร่วมเดินทางสายเดียวกัน ตามพระวินัย จึงต้องปรับอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๗ แห่งสัปปาณวรรค.

๑/๑๐/๕๘

ถ. ในพระวินัยห้ามไม่ให้คบคนเช่นไรบ้าง ?

ต. ห้ามไม่ให้คบคนเช่นนี้ คือภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ๑ ภิกษุผู้กล่าวคัดค้านพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ๑ สมคบกับสามเณรที่ภิกษุอื่นให้ฉิบหายแล้ว เพราะโทษกล่าวคัดค้านพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ๑ พระคบบคนเหล่านี้มีโทษทางพระวินัย กล่าวคือต้องอาบัติปาจิตตีย์ จึงห้ามไว้.

๕/๕/๖๖

ถ. พระวินัย ท่านปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้นอนร่วมกับมาตุคาม แม้ในคืนแรก และนอนร่วมกับอนุปสัมบันมากกว่า ๓ คืน ส่วนภิกษุ

ต่อภิกษุมีปรับอาบัติเพราะนอนร่วมด้วยกันหรือไม่? ถ้ามีจงอ้าง
สิกขาบท?

ต. มี. คือภิกษุคือเถอรัน ซึ่งถูกสงฆ์ลงอุกเขปนิยกรรม เพราะ
กล่าวคัดค้านพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า เช่นนี้ ภิกษุกินร่วม
อยู่ร่วมหรือนอนร่วม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทที่ ๕ แห่ง
สัปปาณวรรค.

๒๖/๘/๖๘

ถ. ภิกษุ ๒ รูปนอนร่วมกุฎีเดียวกัน รูป ๑ เป็นอาบัติปาจิตตีย์
รูป ๑ ไม่เป็นอาบัติปาจิตตีย์ มีอยู่ในสิกขาบทไหนหรือไม่?

ต. มีในสิกขาบทที่ ๕ แห่งสัปปาณวรรค.

๒๑/๘/๓๓-๒๕/๘/๓๕

ถ. สิกขาบทที่ห้ามไม่ให้สมาคมกับคนผิด มีบ้างหรือไม่? ถ้ามี
จงนำมาแสดง.

ต. มี. ในสังฆาติเสสบทที่ ๑๑ ห้ามการสมาคมกับภิกษุผู้
พากเพียรทำลายสงฆ์. สิกขาบทที่ ๖ แห่งสัปปาณวรรค ห้ามชักชวน
เดินทางกับพ่อค้าผู้ช่อนของต้องห้ามหรือปิดบังภายี. และสิกขาบทที่ ๕
ที่ ๑๐ แห่งวรรคนั้น ห้ามสมโภคกับภิกษุผู้กล่าวคัดค้านพระธรรม-
เทศนาของพระพุทธเจ้า ที่ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนิยกรรม และกับสามเณร
ผู้ที่ถูกเสนาสนะ เพราะความผิดอย่างเดียวกัน.

๒๖/๘/๖๘

ถ. การสมาคมร่วมคิดกับคนผิด พระศาสดาไม่โปรดไม่ใช่หรือ

ถ้าอย่างนั้นทรงห้ามไว้ในสิกขาบทไหนบ้าง ? จงแสดง.

ต. ทรงห้ามไว้ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑ คือห้ามไม่ให้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ และสิกขาบทที่ ๖-๘-๑๐ แห่งสัปปาณวรรค คือห้ามไม่ให้ชวนพ่อค้าผู้ชอนภาษีเดินทางด้วยกัน และห้ามไม่ให้คบภิกษุสามเณรผู้กล่าวคัดค้านพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า.

๑๖/๑๑/๖๒

สหธรรมิกวรรค

ถ. การว่ากล่าวตักเตือนอย่างไร ? เรียกว่าตักเตือนโดยชอบธรรม.

ต. ว่ากล่าวตักเตือน โดยยกความผิดขึ้นพิจารณาชี้ให้เห็นโทษแห่งความผิด พร้อมทั้งยกข้อธรรมวินัยขึ้นชี้แจงให้เห็นในข้อนั้น และชี้ให้เห็นคุณแห่งความประพฤติชอบ นี้เรียกว่า ตักเตือนโดยชอบ.

ส. ป.

ถ. ภิกษุ ก. ท่องนวโกวาทอยู่ ภิกษุ ข. เข้าไปพูดว่า คุณจะทำอะไร ออกพรรษาแล้วเราก็ตี เราไม่คิดจะบวชจนตาย ภิกษุ ก. เห็นจริงด้วย เลยกเล็กท่งนวโกวาท จะวินิจฉัยอาบัติโทษของภิกษุ ข. ว่าอะไร ?

ต. วินิจฉัยว่า นวโกวาทแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ วินัยตอน ๑ ธรรมตอน ๑ พูดแก่สั่งให้ภิกษุอื่นคลายอุตสาหะตอนวินัย เป็นอาบัติปาจิตตีย์. ตอนธรรม เป็นอาบัติทุกกฏ. ถ้าทั้ง ๒ ตอน ก็เป็นอาบัติ ๒ อย่าง.

๓๐/๘/๖๑

ถ. ในสังฆาทิเสสบางข้อที่ไม่ต้องอาบัติในขณะที่ล่วงที่เดียวมีอยู่ในฝ่ายประเภทปาจิตติย์จะมีเช่นนั้นบ้างหรือไม่? จงแสดงให้เห็น.

ต. มี. คือสิกขาบทที่ ๒ แห่งกุตคามวรรค ที่ ๘ แห่งสัปปาณวรรค ที่ ๓ แห่งสหธรรมิกวรรค.

๓๐/๘/๖๕

ถ. ภิกษุแดงตีภิกษุขาวซึ่งเป็นศิษย์พอเจ็บ ด้วยหวังจะให้ตีภิกษุขาวเคืองกลับตีตอบ แต่เผอิญไม่ถูก เช่นนี้ท่านทั้ง ๒ จะมีโทษทางพระวินัยอย่างไร? จงอ้างมาตรา.

ต. ภิกษุแดงแม้มีหวังดี แต่ถ้าตีด้วยความโกรธ ไม่พ้นอาบัติปาจิตติย์ ตามสิกขาบทที่ ๔ แห่งสหธรรมิกวรรค. ส่วนภิกษุขาวตีผิดไม่สมเจตนา จะปรับอาบัติด้วยปาจิตติย์ไม่ได้ แต่ควรติเชอในทางธรรมมากโดยฐานเป็นศิษย์.

๓๐/๙/๖๕

ถ. พระ ก. เกิดเถียงกับพระ ข. ต่างบันดาลโทษะขึ้น พระ ก. เจือมือทำที่จะต้อย แต่พระ ข. ไวกว่าจึงต้อยเอาก่อน ใน ๒ รูปนี้ ใครจะต้องอาบัติเพราะอะไร? ในสิกขาบทไหน?

ต. พระ ก. เจือมือขึ้นยังไม่ได้ต้อย ต้องอาบัติปาจิตติย์ เพราะสิกขาบทที่ ๕ แห่งสหธรรมิกวรรค. พระ ข. ต้อย ต้องอาบัติปาจิตติย์ เพราะสิกขาบทที่ ๔ แห่งวรรคนั้น.

ส. ป.

ถ. ภิกษุคำโจทภิกษุแดงด้วยอาจารวิบัติไม่มีมูล พระวินัยธร

จะพึงยกสิกขาบทอะไรขึ้นปรับด้วยอาบัติอะไร ?

ต. ตามวิภังค์แห่งสิกขาบทที่ ๖ แห่งสหธรรมิกวรรคปาจิตติยทานให้ยกสิกขาบทนั้นขึ้นปรับ เป็นอาบัติทุกกฏ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า พุคฺมุสาไม่ถึงใส่ความผู้อื่นยังเป็นปาจิตติย นี้ถึงใส่ความเขา ปรับเป็นทุกกฏเขาไป เมื่อมีสิกขาบทจะพึงยกขึ้นปรับโทษได้แรงกว่า ไม่ควรปรับอาบัติตามวิภังค์ เช่นฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน ตามวิภังค์ปรับเป็นเพียงทุกกฏ แต่มีสิกขาบทปรับถึงปาจิตติย เพราะอย่างนั้นควรยกสิกขาบทที่ ๑ แห่งมุสาวาทวรรคขึ้นปรับด้วยอาบัติปาจิตติย โดยฐานพุกมุสา.

๒๔๖๐

ถ. พุคฺอย่างไร เรียกว่าพุกก่อนความรำคาญ ?

ต. พุคฺให้เขาได้รับความเดือดร้อนอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นเห็นพระภิกษุรูป ๑ เขมັกจะคิดไปในทางวิตกจริต เมื่อรู้ว่าเขามีอะไรข้องใจอยู่ ก็พุกส่งเสริมในเรื่องนั้น ทำให้เขอกลุ้มใจหรือมีจิตฟุ้งซ่านยิ่งขึ้นอีก.

ส. ป.

ถ. สมเด็จพระบรมศาสดาทรงบัญญัติสิกขาบทที่ ๘ แห่งสหธรรมิกวรรคขึ้นไว้ ด้วยพระพุทธประสงค์อย่างไร ?

ต. ด้วยพระพุทธประสงค์จะกันความเสียหายในการแอบฟังความของคนอื่น เพราะกิริยาแอบฟังความ โลกเขาถือกันว่าเป็นการเสียกิริยาอย่างเลวทรามที่สุด จนคนสอดแนมรับจ้างสืบความลับของคน

ทั้งหลาย ถึงยังต้องใช้อยู่ เขาก็ไม่นิยมว่าเป็นคนดี ไม่มีใครไว้ใจคน
เช่นนั้น พวกจารบुरुขของประเทศ ถูกเขาจับตัวได้ เขาก็มีสิทธิ์
ที่จะประหารชีวิตได้ทันที โดยไม่ต้องเลือกว่าเป็นคนของประเทศใด
สมเด็จพระบรมศาสดาจึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้.

๕/๕/๖๔

ถ. คำว่า จีวร หมายถึงผ้าทั้งหมดตั้งแต่กว้าง ๔ นิ้ว ยาว ๘
นิ้ว ด้วยนิ้วพระสุคตขึ้นไป ใช้ทั่วไปในสิกขาบทที่กล่าวถึงจีวร หรือ
เฉพาะสิกขาบทไหน ?

ต. ไม่ทั่วไปทั้งหมด เฉพาะในสิกขาบทที่ ๑, ๕, ๖ แห่งจีวร-
วรรค ในสิกขาบทที่ ๕-๖ แห่งปัตตวรรค ในสิกขาบทที่ ๕ แห่ง
โอวาทวรรค ในสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งสุราปานวรรค ในสิกขาบทที่ ๑๑
แห่งสหธรรมิกวรรค.

๒๔๓๘

ถ. สหธรรมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๒ ความว่าอะไร ?

ต. ความว่า ภิกษุผู้น้อมลากที่ท่ายกเขาตั้งใจจะถวายสงฆ์มาเพื่อ
บุคคล ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะของสงฆ์มีอะไรบ้าง ?

ต. มี. คือ เอาเตียง ฟูก เก้าอี้ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้ง
แล้วไม่เก็บ เอาที่นอนของสงฆ์ปูนอนในกุฏิสงฆ์แล้วไม่เก็บ โกรธเคือง
ภิกษุอื่นนุดคร่าไล่ออกจากกุฏิสงฆ์ น้อมลากที่ท่ายกเขาตั้งใจถวายสงฆ์

เพื่อบุคคล.

๒๖/๘/๖๘

ถ. ลากที่เขาจะถวายเป็นสังฆมณฑล ภิภษทำให้ผิดเจตนาของเจ้าของมี
ทางต้องอาบัติอย่างไรบ้าง ?

ต. มีทางต้องอาบัติ ๓ สถาน คือ รื้อผู้น้อมมาเพื่อตน ต้อง
นิสสัคคิยปาจิตตีย์ น้อมไปเพื่อบุคคล ต้องปาจิตตีย์ น้อมไปเพื่อสงฆ์
อื่นหรือเพื่อเจตีย์ ต้องทุกกฏ. ถ้าไม่รู้ ไม่ต้องอาบัติ.

๒๔๓๐

รัตนวรรค

ถ. เงินทองเป็นอนามาส ไม่ควรจับต้อง ต่างว่ามีคฤหัสถ์ผู้
เป็นเพื่อนมาเยี่ยมภิภษ ลืมสายสร้อยทองคำไว้ในกุฎีของภิภษ ๆ นั้น
ควรปฏิบัติอย่างไร ?

ต. เงินทองเป็นอนามาสจริงอยู่ แต่ถ้ามีสมัยเช่นนั้น ท่านให้
อนุญาตพิเศษแก่ภิภษเพื่อจับต้องเก็บไว้ให้เจ้าของได้ เพราะฉะนั้นต้อง
ให้ใคร ๆ เก็บหรือเก็บเองก็ได้ เพื่อให้เจ้าของเขา.

๒๔๖๓

ถ. ภิภษบอกลาวิกาลจะไปบ้านชื่อนั้น เมื่อไปแล้วจะไปบ้าน
ชื่ออื่นอีกควรหรือ ? เพราะเหตุไร ?

ต. ถ้าได้บอกลาอีก หรือมีกิจรีบร้อนเข้าลักษณะไปอีก ควร.
เพราะบอกลามีกำหนดบ้าน.

๒๔๕๓

ถ. กาลเช่นไร ภิกษุเข้าบ้านต้องลา? เช่นไรไม่ต้อง?

ต. ภิกษุผู้อยู่ในนิสสัย ต้องลาอุปัชฌายะ อาจารย์ทุกๆ เวลา.

ภิกษุพ้นนิสสัยแล้ว ในกาลไม่ต้องลา ในวิกาลต้องลา เว้นไว้แต่มีกิจรีบด่วน.

๒๔๖๓

ถ. กิจอะไร ชื่อว่ารีบด่วน?

ต. เช่นภิกษุถูกงูกัด หรืออาพาธอันจะถึงความสิ้นชีวิตได้โดยรวดเร็ว รีบไปเพื่อหาหมอ หรือเกิดไฟไหม้ขึ้นใกล้วัด รีบไปหาคนมาช่วยกันดับไปเป็นต้น เหล่านี้ชื่อว่ากิจรีบด่วน.

ส. ป.

ถ. ภิกษุเช่นไรเข้าบ้านไม่ต้องลาวิกาล? เช่นไรต้องลาวิกาล?

ต. ภิกษุที่มีกิจรีบด่วนหรือไม่มีภิกษุที่จะรับลา ไม่ต้องลาวิกาล ภิกษุนอกนี้ต้องลาวิกาล.

๒๔๖๖

ถ. มีทายกถวายเตียงนอนแก่ภิกษุรูปหนึ่ง แต่มีเท้าสูงเกินกำหนด เธอมีสันโดยใช้ตามที่ได้ เช่นนี้ควรจะปรับอาบัติเธอตามสิกขาบทที่ ๕ แห่งรัตนวรรคชอบหรือไม่? หรืออย่างไร?

ต. ไม่ชอบ. เพราะเตียงนั้นเธอไม่ได้ทำขึ้นเอง แต่เมื่อเธอใช้สอย ย่อมต้องอาบัติทุกกฏตามมาตราอื่น.

๓๑/๘/๖๕

ถ. ผ้าอาบน้ำฝนมีกำหนดอย่างไรบ้าง?

ด. มีกำหนดอย่างนี้ อีกเดือน ๑ จะเข้าพรรษา แสวงหาได้
อีกครั้งเดือนจะเข้าพรรษา ทำนุ่งได้ และต้องทำให้ได้ประมาณ ด้าน
ยาว ๖ คืบพระสุคต ด้านกว้าง ๒ คืบครึ่ง.

๒๓/๘/๓๒

ด. ประเพณีเดิม ภิกษุใช้จีวรเล็กหรือใหญ่กว่าที่ใช้ยู่บัดนี้ ?

ต. ภิกษุใช้จีวรเล็กกว่าที่ใช้ยู่ในบัดนี้. พิจารณาตามสิกขาบทที่ ๑๐
แห่งรัตนวรรค ปาจิตตีย์ อันมีความว่า ภิกษุทำจีวรให้เท่าจีวรพระ
สุคตก็ดี เกินกว่านั้นก็ดี ต้องปาจิตตีย์ ประมาณจีวรพระสุคตนั้น
ยาว ๘ คืบ กว้าง ๖ คืบพระสุคต ดังนี้ จะเห็นได้ว่า พระสุคตทรง
ใช้จีวรเล็ก ภิกษุก็ต้องใช้จีวรเล็ก จะใช้ห่มเหมือนใช้ยู่บัดนี้ไม่ได้เลย.

๒๔๓๕

ด. มักมีผู้ชอบถามเสมอว่า บริหาร ๘ ของภิกษุคืออะไรบ้าง ?
และอะไรเป็นบริหารสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการอุปสมบท ?

ต. บริหาร ๘ คือ สังฆาฏิ อุตราสงค์ อันตราวาสก บาตร มีด
สำหรับตัดเล็บ กล่องเข็ม รัตประคตเอว ผ้ากรองน้ำ ที่สำคัญขาดไม่ได้
ก็คือ ไตรจีวร บาตร.

๒๓/๘/๓๐

ด. ในนิสัคคียปาจิตตีย์กับสุทธกปาจิตตีย์ มีวิธีแสดงอาบัติ
ไม่เหมือนกัน นิสัคคียปาจิตตีย์ ต้องสละสิ่งของก่อนจึงแสดงอาบัติตก
ส่วนสุทธกปาจิตตีย์ ไม่ต้องทำอย่างนั้น เมื่อต้องแล้วก็ตามอาบัตินั้น
ได้ที่เดียว อย่างนี้ถูกไหม ? หรือจะมีข้อแย้งอย่างไรก็แย้งมา ?

ด. ยังไม่ถูกทีเดียว เพราะมีข้อแย้งอยู่ เช่นภิกษุทำเองหรือให้ผู้อื่นทำเพียงมีเท้าสูงเกินกว่า ๘ นิ้วพระศอก ต้องตัดเท้าให้ได้ประมาณ ก่อนจึงแสดงอาบัติตก ต่างจากนิสสัยปาจิตติย์ เพราะนิสสัยปาจิตติย์นั้น ต้องสละวัตถุเพื่อให้ขาดจากกรรมสิทธิ์ก่อน ส่วนปาจิตติย์ในที่นี้ไม่ต้องสละ เป็นแต่ทำส่วนที่เกินประมาณให้ได้ปริมาณเท่านั้น.

๒๓/๘/๓๐

สรุปปาจิตติย์

ด. การละเมิดข้อห้าม ในปาจิตติย์กัณฑ์ให้ต้องอาบัติปาจิตติย์เสมอกัน แม้ทำอย่างนั้นความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากัน สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงจัดเป็นหมวดตามความเสียหายหนักเบาไว้อย่างไรบ้าง ? จงแสดงเพียงหัวข้อเพื่อเป็นทางสันนิษฐาน.

ด. พระองค์ทรงจัดเป็นหมวด ตามความเสียหายหนักเบาไว้อย่างนี้ คือ ๑. ข้ออันทำให้เป็นคนเลว มีกล่าวมุสาเป็นต้น ๒. ข้อแสดงความดูร้ายมีกล่าววาจาเสียดแทงให้เจ็บใจเป็นต้น ๓. ข้ออันทำให้เสียหาย มีประจานความชั่วของกันและกันเป็นต้น ๔. ข้ออันสื่อความชุกชอน มีเล่นจีเป็นต้น ๕. ข้ออันทำให้เสียกิริยา มีรับนิมนต์ฉันไว้ก่อนแล้วไปฉันในที่นิมนต์ทีหลังเป็นต้น ๖. ข้ออันสื่อความสะเพร่า มีเอาเสนาสนะของสงฆ์ไปตั้งใช้ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บเป็นต้น ๗. ข้อที่ล่วงแล้วให้เสียธรรมเนียมของภิกษุ มีนอนร่วมกับอนุปสัมบันเป็นต้น.

๒๒/๘/๖๕

ด. จงชี้ตัวอย่างปาจิตติย์ทรงบัญญัติ เพื่อกันความดูร้าย เพื่อ

กันความสะอาด และเพื่อสักว่าเป็นธรรมเนียม ?

ด. ตัวอย่างเพื่อกันความดูร้ายนั้น คือมุสาวาทวรรคข้อ ๒ ห้ามไม่ให้ดำ และสหรรมิกวรรคข้อ ๔-๕ ห้ามไม่ให้ประหารเงือมือคุดประหาร เพื่อป้องกันความสะอาดนั้น คือกุตคามวรรคข้อ ๔ ความว่า เมื่อเอาเตียงตั้งเก้าอี้ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้ว ห้ามไม่ให้หลีกไป โดยไม่ได้เก็บเองหรือไม่ใช้ให้ผู้อื่นเก็บ หรือไม่มอบหมายแก่ผู้ใดก่อน กุตคามวรรคข้อ ๕ เมื่อเอาที่นอนของสงฆ์ หรือฟูกเครื่องปูลาดของสงฆ์ ปูลาดในบริเวณวิหารสงฆ์ห้ามไม่ให้หลีกไป โดยไม่ได้เก็บเองหรือไม่ได้ใช้ให้ผู้อื่นเก็บ หรือไม่ได้มอบหมายแก่ผู้อื่น กุตคามวรรคข้อ ๑๐ ห้ามไม่ให้เอน้ำซึ่งตนรู้ยู่ว่ามีตัวสัตว์อยู่ในนั้น เทรคหญา दिनหรือต้นไม้ สัปปานวรรคข้อ ๒ ห้ามไม่ให้บริโภคน้ำที่ตนรู้ยู่ว่ามีตัวสัตว์อยู่ในนั้น เพื่อสักว่าเป็นธรรมเนียม เช่นรัตนวรรคข้อ ๔ ถึงข้อ ๑๐ คือห้ามไม่ให้ทำกล่องเข็มด้วยกระดูก ด้วยงา ด้วยเขา และที่นอนด้วยนุ่น ห้ามไม่ให้ทำเท้าเตียงสูงเกินกว่า ๘ นิ้ว และห้ามไม่ให้ทำผ้าปูนั่ง ผ้าปิดผี ผ้าอาบน้ำฝน และจีวรประมาณเกินที่กำหนดเป็นต้น.

๒๔๕๓

ด. จงแสดงตัวอย่างปาจิตติบัญญัติ ที่ทรงบัญญัติเพื่อป้องกันความเป็นคนดูร้าย ?

ด. ตัวอย่างปาจิตติบัญญัติเพื่อกันความดูร้ายนั้น คือมุสาวาทวรรคข้อ ๒ ค่าภิกษุ สัปปานวรรคข้อ ๑ แก่สังฆาสัตว์ และสหรรมิกว-

วรรคข้อที่ ๔-๕ ให้ประหารและเงื้อมือคจประหาร.

๒๔๕๓-๕๘-๕๙-๖๓

ถ. ต้องอาบัติเพราะวัตถุอะไรบ้าง จัดเป็นความเสียหาย ?

ค. เพราะประจานความชั่วของกันและกัน ปิดความชั่วของกันและกัน นั่งในที่ลับกับหญิง ๒ ต่อ ๒ นอนร่วมในเขตกับหญิง เดินทางกับพ่อค้าผู้ช้อนของต้องห้ามเข้ามา เดินทางกับหญิง แอบฟังความของผู้อื่น เห็นของตกถือเอาเป็นของเก็บได้.

๒๖/๘/๖๘

ถ. จงชี้ตัวอย่างปาจิตติย์ที่ทรงบัญญัติเพื่อป้องกันเล่นชุกชน ?

ค. เช่น ห้ามไม่ให้เล่นจี้กัน ไม่ให้ว่ายน้ำเล่น ไม่ให้หลอนกัน ไม่ให้ช้อนบริวารของกันและกัน.

๒๐/๑๑/๕๓

ถ. สิกขาบทปาจิตติย์ชนิดใด ทรงบัญญัติเพื่อป้องกันความเสียหายของภิกษุ จงชักอูทาทรรณ์มา ๓ มาตรา ?

ค. สิกขาบทปรับปาจิตติย์แก่ภิกษุ (ผู้เอาเสนาสนะของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้ง เมื่อหลีกไปไม่เก็บเองหรือไม่สั่งให้เขาเก็บ) สิกขาบทปรับปาจิตติย์แก่ภิกษุ ผู้ไม่แสดงความเอื้อเฟื้อในวินัย และสิกขาบทปรับปาจิตติย์แก่ภิกษุ ผู้แอบฟังความในเมื่อภิกษุทั้งหลายวิวาทกัน.

๕/๓/๖๐

ถ. อาบัติปาจิตติย์เช่นไร ที่ล่วงเข้าแล้วทำให้เสียภิกขาของภิกษุ ?

ค. อาบัติปาจิตติย์ที่ล่วงเข้าแล้วทำให้เสียภิกขานั้น เช่น รับนิมนต์

ฉันไว้ก่อนแล้ว กลับไปฉันเสียในที่นิมนต์ภายหลัง เข้าไปนั่งแทรกแซง
ในสกุลที่เขากำลังบริโภคอาหาร รับปวารณาเกินกำหนดเป็นต้น.

๒๔๓๐

ถ. ทำอะไรเพราะความสะเพร่ามักมีเสียมากกว่าดี โลกถือว่า
เป็นความเสียหายร้ายแรง ในพระวินัยของเราถือกับเขาหรือไม่, ถ้าไม่
ถือก็แล้วไป ถ้าถือก็จงแสดงมา?

ต. ทางพระวินัยก็ถือเหมือนกัน มีหลายสิกขาบทที่ทรงบัญญัติ
เพื่อป้องกันความสะเพร่า คือเอาเสนาสนะของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้ว
ต้องเก็บ ไม่ให้เอาที่นอนไปปูไว้ในวิหารของสงฆ์ให้กีดที่ น้ำมีตัวสัตว์
ไม่ให้เทรดชำระดิน ไม่ให้บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ ถ้าภิกษุละเมิดปรับ
อาบัติปาจิตตีย์.

๒๓/๘/๓๐

ถ. จงชี้ตัวอย่างสิกขาบทที่ทรงบัญญัติ เพื่อป้องกันความสะเพร่า?

ต. ตัวอย่าง เช่น ใช้น้ำไม่ได้กรอง หรือเอาที่นอนของสงฆ์ไป
ปูนอนในกุฏิแล้ว เมื่อหลีกไปไม่ได้เก็บเอง หรือไม่ได้มอบหมาย
แก่ผู้อื่น หรือไม่ใช่ให้ผู้อื่นเก็บ เหล่านี้เป็นต้น ทรงบัญญัติเพื่อป้องกัน
ความสะเพร่า.

๒๒/๓/๕๘

ถ. จงยกตัวอย่างสิกขาบทที่ล่วงเข้าแล้ว ให้เสียธรรมเนียมของ
ภิกษุ?

ต. นอนร่วมกับอนุปลัมบัน ขุดดิน พรากูตคาม ฉันคน โภชน์

ห้ามโภชนะแล้วกลับฉันอีก ฉันอาหารในวิกาล ฉันอาหารเป็นสันนิษ
ฉันของไม่ได้รับประเคน ขอโภชนะอันประณีต ไม่เจ็บไข้แล้วผิงไฟ
นุ่งห่มผ้าไม่ทำพินทุ ไม่บอกลาก่อนเข้าบ้านในวิกาล ทำกลองเข็มด้วยงา
ทำเตียงตั้งมีเท้าสูงเกินกว่าประมาณ ทำเตียงตั้งหุ้มนุ่น ทำจีวรและ
ผ้าบริวารบางอย่างให้ล่วงประมาณ.

๒๔๖๓

ถ. วิจิตรจิต ๔ อกุศลกรรมบถ สมเด็จพระสุคตทรงบัญญัติไว้
ในสิกขาบทไหนในปาฏิโมกข์ ?

ต. วิจิตรจิต ๔ อกุศลกรรมบถ ก. มุสาวาททรงบัญญัติใน
ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ คือห้ามไม่ให้พูดอวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน
ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๘-๙ ห้ามไม่ให้แก่งโจทและหาเลศโจทภิกษุ
อื่นด้วยอาบัติปาราชิก ในมุสาวาทวรรคสิกขาบทที่ ๑ ห้ามไม่ให้พูดปด.
ข. ปิสุณาวาจาทรงบัญญัติไว้ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๐ คือห้ามไม่ให้
ทำสังฆเภท และในมุสาวาทวรรคสิกขาบทที่ ๓ ห้ามไม่ให้ส่อเสียด
ภิกษุ. ค. ผรุสวาจาทรงบัญญัติไว้ในมุสาวาทวรรคสิกขาบทที่ ๒ ห้าม
ไม่ให้ด่าภิกษุ (ถ้าคำพระอรหันต์เป็นอริยุปวาทกรรม เป็นกรรมหนัก)
ฌ. สัมผัสปลาทะทรงบัญญัติไว้ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๓ ห้ามไม่ให้
พูดเกี่ยวหญิงด้วยทฎฐุลวาจา.

๒๔๕๕

ถ. อาบัติเช่นไรต้องในกาล ไม่ต้องในวิกาล เช่นไรต้องใน
วิกาล ไม่ต้องในกาล เช่นไรต้องทั้งในกาล ต้องทั้งในวิกาล จงยก

สิกขาบทประกอบ ?

ต. อาบัติที่จำกัดเนื่องด้วยกาล ย่อมต้องในกาล ไม่ต้องในวิกาล เช่นปาจิตตีย์สิกขาบทที่ ๕ แห่งโกชนวรรคว่า ภิกษุฉันค้างอยู่ห้าม โภชนะเสียแล้ว กลับฉันอีก ต้องปาจิตตีย์ ชื่อว่าต้องในกาล ไม่ต้องในวิกาล. อาบัติที่มีจำกัดเนื่องด้วยวิกาล ย่อมต้องในวิกาลไม่ต้องในกาล เช่นปาจิตตีย์สิกขาบทที่ ๒ แห่งโกชนวรรคว่า ภิกษุฉันโภชนะในวิกาล ต้องปาจิตตีย์ และสิกขาบทที่ ๓ แห่งรัตนวรรคว่าภิกษุไม่บอกลาภิกษุ ที่มีอยู่ก่อน เข้าบ้านในเวลาวิกาล ต้องปาจิตตีย์ ชื่อว่าต้องในวิกาล ไม่ต้องในกาล. อาบัติที่ไม่จำกัด เนื่องด้วยกาลหรือวิกาล เช่นปาราชิก ๔ เป็นต้น ชื่อว่าต้องทั้งในกาลทั้งในวิกาล.

๒๓/๘/๓๓

ถ. จงยกตัวอย่างอาบัติปาจิตตีย์ที่ทรงบัญญัติ ด้วยนियมกาล นियมบุคคล และนियมประเทศ ?

ต. นियมกาล เช่นห้ามไม่ให้ฉันอาหารในเวลาวิกาล ในกาลทรงอนุญาต. นियมบุคคล เช่นห้ามไม่ให้บอกอุตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่ อุปลัมบัน อุปสัมบันด้วยกัน ทรงอนุญาต. นियมประเทศ เช่นภิกษุอยู่ในมัชฌิมประเทศ คือจังหวัดกลางแห่งประเทศอินเดีย ๑๕ วัน จึงอาบน้ำได้หนหนึ่ง เว้นไว้แต่เหตุจำเป็น ในปัจจุบันประเทศเช่นประเทศเราอาบน้ำได้เป็นนิตย์.

๔/๘/๖๔

ปาฏิเทสนียะ

ถ. ภิกษุรับของเคี้ยวของฉันจากมือนางภิกษุณีที่มีโชญาติ ด้วยมือตนเอง จะควรปรับอาบัติเธอด้วยข้อไหน ?

ต. ภิกษุณีเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ถวายกลางทาง ภิกษุรับ ควรปรับด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะข้อต้น ถ้าถวายในเวลาอื่น ไม่มีข้อจะพึงยกขึ้นปรับ.

๒๔๕๘

ถ. สิกขาบทอะไร ทำรูปเดียวพันอาบัติด้วยกันทั้งหมด ?

ต. ปาฏิเทสนียสิกขาบทที่ ๒ รุกรานภิกษุณีผู้แม่ริแม่แรดแม่รูปเดียวพันอาบัติด้วยกันทั้งหมด.

๒๑/๘/๓๓

ถ. ปาฏิเทสนียสิกขาบทที่ ๓ ทรงบัญญัติไว้ด้วยหมายประโยชน์อย่างไร ?

ต. ด้วยหมายประโยชน์ จะป้องกันสกุลที่กล่าวถึงนั้นไม่ให้ยุ่งยาก และจะยังภิกษุให้รู้ประมาณในการแสวงหา.

๕/๓/๖๐

ถ. คำว่าสกุลเสขะในสิกขาบทที่ ๓ แห่งปาฏิเทสนียะ หมายเอาสกุลเช่นไร ?

ต. หมายเอาสกุลที่ได้รับธรรมพิเศษ นับแต่พระโศคานันขึ้นไป ถึงพระอนาคามี แต่เป็นผู้ที่อัครคัคคตสน ไม่สมควรที่ภิกษุจะพึงเข้าไปปรบกวณ.

๓๐/๘/๖๕

ถ. เสนาสนะป่าเป็นที่เปลี่ยว กล่าวถึงในสิกขาบทอะไรบ้าง ?
และเป็นที่เช่นไร ?

ต. เสนาสนะป่าเป็นที่เปลี่ยว กล่าวถึงในปิตตวรรค สิกขาบทที่ ๕ และในปาฏิเทสนียสิกขาบทที่ ๔ เป็นที่ประกอบไปด้วยความรังเกียจ คือในอารามและอุปัชฌาย์แห่งอาราม พวกโจรคร่ำมาปล้น มาม่ามนุษย์เห็นปรากฏอยู่ ตั้งแต่เขตบ้านมาจนถึงเขตอารามไกล ๕๐๐ ชั่วธนู หรือคิดเป็นเส้นได้ ๒๕ เส้น ที่เช่นนี้ชื่อว่าเสนาสนะป่าเป็นที่เปลี่ยว.

๑๖/๑๑/๕๗

เสขียวัตถ

ข้อความทั่วไป

ถ. อะไรเรียกว่าเสขียวัตถ ?

ต. วัตถที่ภิกษุสามเณรจะพึงศึกษา เรียกว่าเสขียวัตถ.

ส. ป.

ถ. เสขียวัตถสำคัญอย่างไร ท่านจึงจัดเข้าไว้ในพระปาฏิโมกข์ ?

ต. เสขียวัตถสำคัญอย่างนี้ คือเป็นวัตถอันภิกษุสามเณรจะต้องศึกษาให้รู้จักขนบธรรมเนียม การประพฤติกริยามารยาทให้เรียบร้อย ตามพุทธบัญญัติ เป็นบรรทัดฐานสำหรับตัดความประพฤติของภิกษุสามเณรในเวลาเข้าบ้าน รับบิณฑบาต ฉันอาหาร และว่าด้วยธรรมเนียม ไม่แสดงธรรมแก่บุคคลที่แสดงอาการไม่เคารพ และธรรมเนียมถ่าย

อุจจาระปัสสาวะของภิกษุและสามเณร และป้องกันโลกวัชชะเขาจะ
ติเตียนเป็นต้น สำคัญอย่างนี้ท่านจึงจัดเข้าไปในพระปาฏิโมกข์.

๒๔๖๒

ถ. ในเสขียวัตถ์ บอกให้ทำความศึกษา คือหมายความว่า
อย่างไร ? ถ้าไม่ทำจะต้องอาบัติอะไร ? เพราะเหตุไรจึงตอบอย่างนั้น ?

ค. หมายความว่า ให้เอื้อเพื่อกระทำตามที่ได้ทรงไว้แล้วนั้น ๆ
ถ้าไม่ทำตามเป็นอาบัติทุกกฏ. เพราะข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามก็ดี
ทรงอนุญาตก็ดี ในวินัยเป็นข้อที่ภิกษุควรปฏิบัติ เมื่อไม่ปฏิบัติเป็น
ทุกกฏฐานไม่เอื้อเพื่อ.

๓๐/๘/๓๑

ถ. ไม่เอื้อเพื่อในเสขียวัตถ์ เป็นอาบัติทุกกฏไม่ใช่หรือ ? เสขีย-
วัตถ์ไม่ใช่วินัยหรือ ? สิกขาบทที่ ๔ แห่งสุราปานวรรคว่า " ภิกษุ
ไม่แสดงความเอื้อเพื่อในวินัย ต้องปาจิตตีย์ " เรื่องนี้จะให้ทำความ
เข้าใจอย่างไร ?

ค. ใช่ ใช่วินัย. เรื่องนี้ทำความเข้าใจ เฉพาะสิกขาบทที่ ๔
แห่งสุราปานวรรค หมายความว่า ไม่เอื้อเพื่อในวินัยในเมื่ออุปสัมบัน
ว่ากล่าวตักเตือนห้ามปราม ด้วยสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ
เป็นอนาทรียปาจิตตีย์. ไม่เอื้อเพื่อนอกจากนี้ เป็นอนาทรียทุกกฏ.

๒๓/๘/๓๓

สารูปที่ ๑

ถ. ครองผ้าอย่างไร เรียกว่าปริมณฑล ?

ด. นุ่งปิดสะดือ ปกเข้าทั้ง ๒ เรียกว่านุ่งเป็นปริมณฑล ห่ม
เข้าบ้านปิดหลุมคอ ปกข้อมือทั้ง ๒ ปกเข้าทั้ง ๒ เรียกว่าห่มเป็น
ปริมณฑล.

ฉ. นุ่งห่มอย่างไร เรียกว่าเรียบร้อย ?

ด. นุ่งจับชายทั้ง ๒ ม้วนเข้ามา นุ่งให้ข้างบนเหนือสะดือ
ข้างล่างได้เข่าลงไปเพียงครึ่งแข้ง ห่มจับมุมจีวรทั้ง ๒ ม้วนเข้ามาห่ม
ให้ข้างบนปิดหลุมคอและข้อมือทั้ง ๒ ถ้าในวัดเปิดไหล่ขวา ให้ข้างล่าง
เสมอสบง เรียกว่านุ่งห่มเรียบร้อย.

๒๔๕๓-๓๐

ฉ. นุ่งห่มอย่างไร เรียกว่านุ่งห่มเป็นปริมณฑลเรียบร้อย ?

ด. นุ่งจับชายสบงทั้ง ๒ ม้วนเข้ามา ข้างบนให้เหนือสะดือ
ข้างล่างได้เข่าลงไปเพียงครึ่งแข้ง ห่มจีวรจับมุมทั้ง ๒ ม้วนเข้ามาข้างบน
ให้ปิดหลุมคอและจุดข้อมือ ข้างล่างให้เสมอสบง นุ่งห่มดังนี้เรียกว่า
เป็นปริมณฑลเรียบร้อยดี.

๒๔๕๔

ฉ. นุ่งห่มเป็นปริมณฑลกับปกปิดกายด้วยดี มีความอย่างเดียวกัน
กันหรือมิใช่? เหตุไฉนท่านจึงจัดแยกกัน ?

ด. หากมีความอย่างเดียวกันไม่. นุ่งห่มเป็นปริมณฑลนั้นกล่าว
ตามธรรมเนียมที่ใช้อยู่บัดนี้ ในวัดห่มเฉียงบ่า คือปิดบ่าและแขนซ้าย
เปิดบ่าและแขนขวา ปกเข่าลงมาขนาดฝ่ามือ. เข้าบ้านห่มคลุมปิดบ่า
และแขนทั้ง ๒ ข้าง ปิดหลุมคอ ข้างล่างปิดหัวเข่าทั้ง ๒. ส่วน

ปกปิดกายด้วยดินั้น คือฝ้านุ่งฝ้าห่มที่จัดเรียบร้อยในเวลานุ่งห่มคอยระวังไม่ให้เลื่อนขึ้นเลื่อนลง คอยชักปกปิดอวัยวะนั้น ๆ. การที่ท่านแยกกันก็เพราะต่างกันเช่นนี้.

๒๔๖๒

ก. นุ่งห่มอย่างไร เรียกว่านุ่งห่มโดยเรียบร้อย ?

ข. นุ่งห่มเป็นปริมณฑล เรียกว่านุ่งห่มเรียบร้อย คือนุ่งเบี่ยงบนปิตมณฑลสะดือ เบี่ยงล่างปิตมณฑลเข้า ให้ฝ้ายหย่อนลงไปสัก ๘ นิ้ว ห่มเป็นปริมณฑลเรียกว่าห่มเรียบร้อย คือทำมุมทั้ง ๒ ให้เสมอกันแล้วจึงม้วนเข้ามา ถ้าห่มคลุมเบี่ยงบนปิดหลุมคอ บ่าทั้ง ๒ และปิดแขนทั้ง ๒ เพียงข้อมือ เบี่ยงต่ำเสมอกับฝ้านุ่ง ถ้าอยู่ในวัดห่มเฉวียงบ่าลดฝ้าลงจากไหล่ข้าง ๑ เปิดแขนข้างขวา.

๒๔๖๖

ก. ภิกษุอยู่ในวัดไม่ประพฤติตามเสขียวัตรสารูป ด้วยเห็นว่า เป็นในวัด จะต้องอาบัติหรือไม่ ?

ข. ถ้าเธอไม่ประพฤติตั้งแต่ข้อ ๓ ถึงข้อ ๒๖ ไม่ควรปรับอาบัติแก่เธอ เพราะทำระบู้ไว้แต่เฉพาะไปในละแวกบ้านและเข้าบ้าน. ถ้าไม่ประพฤติในข้อ ๑-๒ ด้วยสิ้นความรู้สึกและไม่เอื้อเฟื้อ ควรปรับอาบัติทุกกฏแก่เธอตามระเบียบที่ล่วงเสขียวัตร.

๓๐/๓/๖๓-๒๓/๘/๓๐

ก. ในสารูปแห่งเสขียวัตร กล่าวว่านุ่งห่มให้เรียบร้อย การนุ่งห่มให้เรียบร้อยก็เป็นอันปกปิดร่างกายคืออยู่แล้ว ทำไมจึงต้องปิดกายด้วยดี

อีกเล่า? ขอฟังคำอธิบายความต่างของ ๒ ข้อนี้.

ด. นุ่งห่มให้เรียบร้อยแล้ว ต่อไปต้องระวังฝ้านุ่งผ้าห่มนั้น อย่าให้เลืกหลุด ปกปิดร่างกายให้คืออยู่เสมอ ต่างกันอย่างไร.

๒๔๓๓-๒๘/๘/๓๕

ด. ภิกษุเดินไปบิณฑบาต ผ่านหน้าสนามหัดทหาร เหลียวดู เข่าฝึกแถว จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ด. ไม่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งอเจลกวรรค. เพราะเหตุว่าแถวทหารนั้นเป็นแต่ฝึกหัด ไม่ได้จัดให้เข้าแถวในสงคราม แต่ว่าจะไม่ต้องอาบัติเลยทีเดียวก็ไม่เชิง เพราะกิริยาที่เหลียวนั้น เป็นการไม่สำรวจจักษุ ท่านปรับเป็นอาบัติทุกกฏ.

๒๔๕๘

ด. เสขิยวัตรหมวดสารูป ข้อที่ ๑๑-๑๒ ความว่าอย่างไร? เพื่อประสงค์อะไร จึงห้ามไว้เช่นนั้น.

ด. ความว่า ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่หว่าเราะไปในบ้านนั่งในบ้าน. ที่ห้ามเช่นนั้น ก็เพื่อประสงค์จะมีให้เสยสมณจรรยาให้มีสติระลึกได้ตั้งอยู่ในสมณสัญญาเสมอ.

๒๔๓๖

ด. เหตุไรจึงมีข้อห้ามไม่ให้ภิกษุพุดค้างเกินควรในบ้าน? ถ้าละเมิดในข้อนี้ต้องอาบัติอะไร?

ด. เพราะการพุดค้างเกินส่วน เป็นการเสยงามของพระซึ่งเป็น

ผู้สงบระงับ. ถ้าละเมิดในข้อนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

๓๐/๘/๖๕

ถ. กิริยาที่ยืนเดินและนั่งฝั่งพาย พระศาสดาทรงสั่งสอนไว้ในที่ไหนบ้าง? จงยกอุทาหรณ์มาสาธก.

ด. อุทาหรณ์ควรสาธก เช่นทรงสั่งสอนไว้ในเสขียวัตร ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงกาย หรือเอามือค้ำกาย เดินหรือนั่งในบ้าน.

๒๔๕๕-๖๐

ถ. เดินป่าเอาผ้าคลุมศีรษะ จะเป็นอาบัติอะไรหรือไม่? ถ้าเป็นก็แล้วไป ถ้าไม่เป็น มีสิกขาบทไหนเป็นข้ออ้าง?

ด. ภิกษุคลุมศีรษะเดินในป่าไม่คิดเล่นชุกชน เพื่อจะป้องกันอันตราย ก้าวกิ่งไม้ที่หูกจะหักทับ เช่นนี้ไม่เป็นอาบัติ. ในเสขียวัตรแห่งสารูปข้อที่ ๑๓ ท่านห้ามไม่ให้คลุมศีรษะเดินไปในละแวกบ้าน เป็นข้ออ้าง.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุเข้าไปในบ้าน คลุมอวัยวะ ท่านห้ามหรืออนุญาต? จงตอบอย่างหลัก.

ด. คลุมอวัยวะในที่ปะปกปิด เช่นนุ่งห่มปกปิดร่างกายให้เรียบร้อยท่านอนุญาต ดังสิกขาบทที่ ๓-๔ แห่งหมวดสาธูปในเสขียวัตตร
คลุมอวัยวะที่ควรเปิด เช่นคลุมศีรษะท่านห้าม ดังสิกขาบทที่ ๒๓-๒๔ แห่งหมวดนั้น.

๒๔๖๓

โกชนปฏิสังขตที่ ๒

ด. เสขียวัตตรหมวดโกชนปฏิสังขต คุณทรงบัญญัติชี้ในเรื่อง
ฉันอาหารเสียจริง ๆ ทรงมุ่งประโยชน์อย่างไร ?

ด. ทรงมุ่งประโยชน์ที่จะให้ภิกษุมิกระยาเป็นผู้ดี ไม่ให้จะกละ
มูมมามสกปรกเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น.

๒๒/๓/๖๕

ด. ฉันบิณฑบาตอย่างไร เรียกว่าฉันโดยเอื้อเพื่อ ?

ด. แม้บิณฑบาตนั้นเป็นของเลว ก็ไม่แสดงอาการวิการ ฉัน
โดยปกติ อย่างพระศาสดาทรงรับแบ่งจีของนางปุณณมาสีแล้วเสวย
โดยมิได้ทรงรังเกียจ เช่นนี้จัดว่าฉันบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ. อนึ่งเมื่อ
ฉันก็ตั้งหน้าฉัน ไม่ฉันพลางทำอื่นพลาง ท่านเรียกว่าฉันโดยเอื้อเพื่อ.

๔/๕/๖๔

ด. การรับบิณฑบาตเป็นกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งควรศึกษาให้เป็นไป
โดยระเบียบ ฉะนั้นควรปฏิบัติอย่างไร ?

ด. ควรรับด้วยความเคารพ แลดูในบาตร รับแกงพอสมควรแก่

ข้าวสุก รับประทานแต่พอเสมอขอบปากบาตร.

๒๖/๘/๖๘

ถ. เสขิยวัตรทั้งหมดมีข้อไหนบ้าง แม้ภิกษุใช้ตะเมด ก็ไม่ได้
รับยกเว้น ?

ต. ข้อ ๑๑-๑๒ ในสารูป และข้อ ๔, ๕, ๑๒ ในโกชนปฏิสังยุต.

๓๐/๘/๖๕

ถ. ทำไมภิกษุจึงไม่กลบแกหรือกับข้าวด้วยข้าวสุก ?

ต. เพราะมีข้อห้ามในเสขิยวัตร แผนกโกชนปฏิสังยุตสิกขาบท
ที่ ๑๐ โดยเป็นกิริยาที่ละโมบ.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุประพฤดิเช่นไร ซึ่งเสียมรรยาทและโคจร ? จงยก
อุทาหรณ์มาให้สมกับข้อนี้ ?

ต. อุทาหรณ์เรื่องประพฤดิเสียมรรยาท เช่นหัวเราะดัง เดิน
หรือนั่งในบ้าน ฉันโยนคำข้าวเข้าปาก ฉันทำกระพุงแก้มให้ตุ่ยเป็นต้น
ส่วนอุทาหรณ์เรื่องประพฤดิเสียมรรยาทโคจร เช่นตั้งแต่อาทิตย์ตกไปแล้ว
สอนนางภิกษุณี หรือไปสอนนางภิกษุณีถึงในที่อยู่ หรือเข้าไปนั่งใน
ห้องนอนที่มีแต่ผ้าเหมียอยู่ด้วยกัน หรือไปคูกระบวนทัพเป็นตัวอย่าง.

๒๔๕๙

ถ. ภิกษุฉันอาหารพลางคุษกันพลาจ อย่างคนขี้เมากินเหล้า
ต้องอาบัติหรือไม่ ?

ต. ถ้าเธอคุษทั้งคำข้าว ต้องอาบัติทุกกฎ ถ้าคุษไม่มีคำข้าว

ไม่ต้องอาบัติอะไร.

๒๓/๘/๓๓

ถ. ในเสขียวัตรหมวดอะไร ? ที่เท่าไร ? ไม่ให้ภิกษุฉันดั่งจับ ๆ.

ต. ในเสขียวัตรหมวดที่ ๒ คือโกชนปฏิสังยุตข้อ ๒๔ ห้ามไม่ให้ภิกษุฉันดั่งจับ ๆ.

๓/๕/๓๔

ถ. ในโกชนปฏิสังยุต แห่งเสขียวัตรข้อที่ ๒๗ หมายความว่าอย่างไร ?

ต. ความว่า เราจะไม่นั่งขอคบาตร.

๒๓/๘/๓๒

ขัมมเทศนาปฏิสังยุตที่ ๓

ถ. พระ ก. กัณฑ์ร่วมแสดงธรรมแก่พระ ข. ผู้ไม่เป็นไข้กัณฑ์ร่วมอยู่ จะต้องอาบัติหรือไม่ ?

ต. พระ ก. ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะแสดงธรรมแก่ผู้ไม่เคารพ ถึงแม้เธอจะกัณฑ์ร่วมอยู่ด้วย ก็ไม่เป็นอันห้ามความไม่เคารพของพระ ข. เสียได้ เป็นอันไม่พ้นอาบัติ.

๒๔๕๓

ถ. ศัสตรากับอาวุธต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ?

ต. ต่างกัน ศัสตรานั้นท่านหมายเอาเครื่องแทงฟัน มีคมข้างเดียวหรือ ๒ ข้าง แต่อาวุธท่านหมายเอาเครื่องประหารไม่มีคม เช่น ธนูเปล่า และธนูมีเครื่องพร้อม หรือกระสุนปืน เป็นต้น.

๒๔๕๔

ถ. ไม้พลองเป็นไม้อย่างไร ?

ต. ไม้พลองเป็นไม้ยาวประมาณ ๔ ศอก ใช้สำหรับตี.

ส. ป.

ถ. ศัสตรากับอาวุธแตกต่างกันอย่างไร ? เกี่ยวข้องกับพระวินัยอย่างไรบ้าง ?

ต. ศัสตราได้แก่เครื่องประหารมีคม เช่น หอกดาบ เป็นต้น อาวุธได้แก่เครื่องประหารไม่มีคม เช่น ปืน เป็นต้น. ทรงห้ามไม่ให้แสดงธรรมแก่คนที่มีของเช่นนั้นอยู่ในมือ และเป็นอนามาสดด้วย.

๒๔๖๒

ถ. ภิกษุไปในรถไฟกับภคฤหัสถ์ จะแสดงธรรมแก่ผู้ที่ได้ด้วยนั้นได้หรือไม่ ?

ต. นั่งเสมอกันหรือภิกษุนั่งภคฤหัสถ์ยืน แสดงได้. แต่เข้าใจว่าในที่เช่นนั้นเป็นเวลาไม่สมควร เว้นไว้แต่จะสนทนาธรรมกันบ้าง.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุนั่งแสดงธรรมแก่คนนอนอยู่ มีโทษต้องอาบัติอย่างไร หรือหาโทษมิได้ ?

ต. ถ้าเขาไม่เจ็บไข้แสดงธรรมแก่เขา ต้องอาบัติทุกกฏ ถ้าเขาเจ็บหาโทษมิได้.

๒๔๕๙

ถ. เมื่อครั้งพุทธกาล ใช้กิริยาเช่นไรเป็นความเคารพ ? จงอ้างที่มา.

ด. ใช้กริยาขึ้นเป็นความเคารพ. มีมาในชั้นมเทศนาปฏิสังขต
ความว่า ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราขึ้นอยู่กับ จักไม่แสดงธรรมแก่คน
ซึ่งไม่เป็นไข้ผู้นั่งอยู่.

๒๔๕๓-๕๔

ปกรณกะที่ ๔

ด. สิกขาบทอะไรบ้าง ภิกษุไข้ได้รับความยกเว้น ? กล่าวแต่
ที่กล่าวไว้ตรง ๆ.

ด. สิกขาบทที่ภิกษุไข้ได้รับความยกเว้นโดยตรงนั้น คือภิกษุไข้
ฉันอาหารในโรงทานเกินกำหนดได้ ฉันคนโภชนาได้ รับนิมนต์ใน
ที่แห่งหนึ่งแล้วไปฉันเสียในที่อื่นได้ ขอโภชนะอันประณีตแต่ฤหัสถ์
ที่ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวราณาเอามาฉันได้ ขอปัจจัย ๔ แต่คนปวราณา
เกินกำหนดได้ ดัดไฟเป็นเปลวเองก็ดี ใช้ผู้อื่นดัดก็ดี ผิงได้ รับของ
เคี้ยวในสกุลเสขะ หรืออยู่ในเสนาสนะป่าเป็นที่เปลี่ยวรับของ
เคี้ยวของฉันที่ทายกไม่ได้แจ้งความให้ทราบเสียก่อน ด้วยเอามือตนเองมา
บริโภคนได้ ขอแกงหรือข้าวสุกเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันได้ ยืนถ่าย
อุจจาระปัสสาวะก็ดี หรือถ่ายอุจจาระปัสสาวะบัวนเขพะลงในของเจียว
หรือในน้ำก็ดี ภิกษุไข้ได้รับความยกเว้นทั้งสิ้น.

๒๔๕๖-๕๗

ด. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระพุทธประสงค์อย่างไร จึงทรง
ห้ามถ่ายอุจจาระปัสสาวะลงในน้ำ ?

ด. มีพระพุทธประสงค์จักให้หมู่ภิกษुरूอานามัย เพราะน้ำเป็น

ส่วนหนึ่งที่ทุกคนจักต้องอาศัยบริโภค เมื่อไปถ่ายอุจจาระปัสสาวะลงไป
ข้อมสกปรก เมื่อบริโภคน้ำที่สกปรกเช่นนั้น ข้อมเป็นเหตุให้เกิดโรค
ได้ต่าง ๆ เมื่อทรงเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงทรงบัญญัติสิกขาบท
ห้ามภิกษุสามเณรทำอย่างนั้น.

ส. ป.

ถ. น้ำ ที่ทรงห้ามภิกษุถ่ายอุจจาระปัสสาวะลงไปในนั้น ท่าน
ประสงค์น้ำทุกชนิด หรือน้ำอย่างไหน ?

ค. ท่านประสงค์เอาน้ำทุกชนิดหามิได้ ท่านประสงค์แต่น้ำที่ใช้
บริโภคได้ ถ้าใช้บริโภคไม่ได้เช่นน้ำเนาเป็นต้น ก็ไม่ทรงห้าม.

ส. ป.

ด. เมื่อทรงห้ามถ่ายอุจจาระปัสสาวะลงในน้ำแล้ว ถ้าน้ำท่วม
สถานที่ทั้งหมด จักทำอย่างไร ?

ค. เมื่อน้ำท่วมสถานที่ทั้งหมด ท่านทรงผ่อนผันอนุญาตให้ถ่าย
ลงได้ ไม่เป็นอาบัติ.

ส. ป.

อธิกรณ์

วิวาทาธิกรณ์

ถ. วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์ต่างกันอย่างไร ?

ค. วิวาทาธิกรณ์ เกียวกัณปรารภพระธรรมวินัยใช้หรือมิใช่
ถูกหรือผิด ส่วนอนุวาทาธิกรณ์ โจทกันด้วยอาบัติ.

ถ. ภิกษุวิวาทกันด้วยเรื่องความเห็นต่างกัน ในวินัย นับเข้าใน
อธิกรณ์อะไรได้หรือไม่ ?

ต. นับเข้าในอธิกรณ์ได้ เป็นอธิกรณ์ชื่อว่า วิวาทาธิกรณ์.

๒๔๕๓

ถ. พระ ก. กับพระ ข. ต่างยกย่องนาฬิกาของตนว่าเที่ยง เกิด
เถียงกันขึ้นดังนี้ จะจัดเป็นวิวาทาธิกรณ์หรือไม่ เพราะเหตุไร ?

ต. ไม่จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์. เพราะไม่ได้ปรารภธรรมหรือวินัย.

๒๔๕๔

ถ. ภิกษุปรารภพระบัญญัติ เกิดเถียงกันขึ้นว่า อย่างนี้ถูก
อย่างนี้ผิด จะจัดเป็นอธิกรณ์อะไร ?

ต. จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์.

๒๔๕๕

ถ. วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะก็อย่างไร ? คืออะไรบ้าง ?

ต. ระงับด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขวินัย ๑ เขภยยสิกขา ๑.

๒๔๕๖

ถ. ภิกษุขำกับภิกษุเขียน เถียงกันด้วยวินัยว่า อย่างนั้นผิด
อย่างนั้นถูก ขอให้พระวินัยธรตัดสิน ในคดีนั้นไม่ปรากฏว่าผู้แพ้
ต้องอาบัติ เช่นนี้พระวินัยธรควรรับคดีไว้โดยฐานเป็นอธิกรณ์อะไร ?
หรือไม่ควรรับไว้ด้วยไม่เข้าเกณฑ์อธิกรณ์ ถ้าควรรับไว้ จะพึงระงับ
อธิกรณ์นี้ด้วยสมณะอะไร ? และจะพึงทำอย่างไร ?

ต. ควรรับไว้ตัดสินโดยฐานเป็นวิวาทาธิกรณ์. จะพึงระงับด้วย

อธิกรณ์สมณะบทสัมมุขาวินัย, เมื่อจะระงับประชุมสงฆ์ ฟังเรียก
ภิกษุผู้เถียงกันนั้นมา ฟังยกเรื่องเถียงกันนั้นขึ้นกล่าว และฟังยกขึ้น
ชี้ถูกชี้ผิด.

๒๔๖๐

ถ. ภิกษุ ๒ รูปต่างอวดว่าตนเขียนหนังสืองามกว่ากัน เกิดเถียง
กันขึ้น จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ถูกหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ต. ไม่ถูก เพราะไม่ได้เถียงกันปรารภธรรมวินัย.

๒๔๖๑

ถ. วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์ ต่างกันอย่างไร? อย่างไหน
ระงับด้วยสมณะอะไร?

ต. ต่างกันอย่างนี้ วิวาทได้แก่การเถียงกันปรารภธรรมวินัย
เรียกว่าวิวาทาธิกรณ์. ความโจทหากันด้วยอาบัติ เรียกว่าอนุวาทา-
ธิกรณ์. วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัยและเขภุขยสิกขา. อนุวาทา-
ธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกขา.

๒๔๖๒

ถ. เกิดเถียงกันด้วยเรื่องอุปสมบท ว่าอย่างนี้ผิด อย่างนี้ถูก
จัดเป็นอธิกรณ์อะไร? และจะฟังระงับด้วยสมณะอะไร?

ต. จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เพราะการเถียงกันเช่นนั้นเกี่ยวข้องกับ
ธรรมวินัย. ควรระงับด้วยสัมมุขาวินัยและเขภุขยสิกขา.

๓๐/๓/๓๑

ถ. ภิกษุ ๒ รูปเถียงกันเรื่องจีวร รูปหนึ่งว่าจีวรปานดึกว่าจีวร

แพร อีกรูปหนึ่งว่าจิวรแพรดีกว่าจิวรปาน เช่นนี้จะจัดเป็นวิวาทา-
ธิกรณ์ได้หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ด. ไม่จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เพราะเหตุว่าเถียงกันนอกเรื่อง
นอกราว ไม่ได้ปรารภธรรมหรือวินัยเป็นเหตุ.

๒๔๓๖

อนุวาทาธิกรณ์

ด. อนุวาทาธิกรณ์ คืออะไร?

ด. คือความโจทก์ด้วยอาบัตินั้น ๆ.

๒๔๕๖

ด. อนุวาทาธิกรณ์นั้น ระวังด้วยสมณะอะไร? จงอธิบาย.

อมุพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยสิกา ๑. เมื่ออนุวาทาธิกรณ์เกิดขึ้น พระ
วินัยธรพึงไต่สวนฟังคำของโจทและจำเลย ถ้าเห็นจำเลยไม่ต้องอาบัติ
ตามข้อหาของโจทแล้ว ก็พึงให้เธอทั้ง ๒ จดโทษกันเสีย ชื่อว่าระวัง
ด้วยสัมมุขาวินัย. ถ้าภิกษุอื่นโจทพระจีณาสพด้วยสีลวิบัติอันไม่มีมูล
สงฆ์พึงให้สติวินัยแก่ท่านด้วยบัญญัติจตุตถกรรมวาจา อธิกรณ์นั้นเป็นอัน
ระวังไปด้วยสัมมุขาวินัยและสติวินัย อนึ่ง ภิกษุผู้หายจากความเป็นบ้า
แล้ว ถูกโจทหาด้วยอชฌาจารที่เธอประพฤติเมื่อกำลังเป็นบ้า สงฆ์พึง
ให้อมุพหวินัยแก่เธอด้วยบัญญัติจตุตถกรรมวาจา อธิกรณ์แม่นี้ก็เป็นอัน
ระวังไปด้วยสัมมุขาวินัยและอมุพหวินัย ถ้าภิกษุประพฤติอชฌาจาร
ถูกโจทหาด้วยอาบัติปาราชิกเป็นต้น เธอแกล้งพูดกลบเกลื่อนเสีย ถ้ามี

พยานหลักฐานเพียงพอ สงฆ์ลงความเห็นพร้อมกันว่าเป็นคังโจทเขาหาแล้ว ลงโทษแก่เธอตามโทษานุโทษ ชื่อว่าระงับอธิกรณ์นั้นด้วยสัมมุขาวินัยและตัสสปาปิยสิกา. อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๔ ดังที่อธิบายมานี้.

๒๔๕๖

ก. พระ ก. โจทพระ ข. ว่านั่งในลับตากับมาตุคาม เรื่องที่เกิดขึ้นเช่นนี้นับว่าเป็นอธิกรณ์เรื่องอะไร ?

ข. เมื่อโจทกันด้วยเรื่องอาบัติเช่นนี้เรียกว่า อนุวาทาธิกรณ์.

๒๔๕๗

ก. ภิกษุ ก. โจทภิกษุ ข. หว่าน่านาย ค. ตาย มีพยานหลักฐานเพียงพอ แต่จำเลยปฏิเสธข้อหา จัดเข้าในอธิกรณ์อะไรได้หรือไม่ จะวินิจฉัยอย่างไร ? ด้วยสมณะข้อไหน ?

ค. ได้. จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์. ระงับด้วยสัมมุขาวินัยพร้อมหน้าสงฆ์ คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์ ๕ กำหนดเป็นสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมกัน พร้อมหน้าวัตถุ คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นวินิจฉัย พร้อมหน้าธรรมวินัย คือวินิจฉัยถูกโดยธรรมถูกโดยวินัย. เรื่องนั้นแม้จำเลยจะปฏิเสธ แต่พยานหลักฐานเขาเพียงพอต้องถือเอาเป็นสมจริง เพราะฉะนั้น ตนเองให้นาสนะภิกษุ ข. เสียด้วยตัสสปาปิยสิกา ลงโทษแก่ผู้ผิด.

๒๔๖๓

ก. เมื่ออนุวาทาธิกรณ์เกิดขึ้นแล้ว ควรระงับด้วยสมณะอะไร

บ้าง ?

ด. ควรพิจารณาว่า สมควรระงับด้วยสมณะไหนบ้าง จึงจะ
เป็นไปโดยชอบธรรมและถูกต้องตามธรรม. ถ้าจำเลยรับสารภาพระงับ
ด้วยปฏิญาตมณะ. ถ้าไม่รับ แต่พิจารณาได้ความจริงตามโจทหา
พร้อมด้วยพยานหลักฐานอันเป็นเครื่องประกอบ ระงับด้วยคัสสปายิย-
ลิกา. ถ้าเป็นอธิกรณ์ที่ยู่ยากชักความยาวสาวความยืด และเป็นเรื่อง
สำคัญอันจะเป็นเครื่องกระเทือนทั่วไป ระงับด้วยติณวัตถการวินัย.
ถ้าท่านผู้ถูกหาเป็นพระอรหันต์ ระงับด้วยสติวินัย. ถ้าเป็นบ้า ระงับ
ด้วยอมุพหวินัย.

๒๔๖๓

อาปิตตาทิกรณ์

ด. ภิกษุล่วงพระบัญญัติอย่างหนักแล้ว แต่ไม่มีใครโจท เธอ
ต้องอธิกรณ์ข้อไหนหรือยัง ? จงอธิบาย.

ด. ต้องอาบัติปิตตาทิกรณ์. ภิกษุล่วงพระพุทธรบบัญญัติอย่างไร
อย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีทางยกเว้น คงต้องอาบัติ และอาบัตินั้น ๆ เป็น
อาปิตตาทิกรณ์ แม้ยังไม่มีใครโจท เพราะโทษที่ผู้ต้องจะพึงแสดง
ถ้าเกี่ยวกับสงฆ์ ๆ ก็จำต้องระงับ จึงจัดเป็นอธิกรณ์ได้.

๒๔๕๓

ด. ภิกษุรูปหนึ่งเป็นบ้าเสียสติ ประพฤติอนาจารต่าง ๆ ครั้น
เวลาเธอหายแล้ว มีภิกษุอื่นโจทอาบัติเธอหลายข้อ พระวินัยธรเมื่อ
ระงับอธิกรณ์นั้น ควรอ้างข้อใด ?

ค. อ้างข้อมูพวินัย.

๒๔๕๘

ถ. ภิกษุเป็นอาบัติเพราะพราภของเขียว ไม่มีใครร้องฟ้องเลย เธอเชื่อว่ามื่อธิกรณ์ติดตัวหรือไม่? ถ้าไม่มีก็แล้วไป หากมี จะต้องระงับด้วยสมณะข้อไหน?

ค. มีเรียกว่าอาบัติตธาธิกรณ์ ต้องระงับด้วยสมณะข้อสัมมุขาวินัยกับปฎิญาตภรณะทั้ง ๒ ข้อ.

๓๐/๘/๖๕

ถ. ภิกษุกระทำคีนอาบัติที่ต้องแล้ว โดยสมควรแก้ภรรม จักว่า เป็นระงับอธิกรณ์อะไร? ด้วยสมณะข้อไหน?

ค. จักว่าเธอระงับอาบัติตธาธิกรณ์ ด้วยสัมมุขาวินัยกับปฎิญาตภรณะ.

๒๖/๘/๖๘

ถ. การปลงอาบัติที่เราทำการอยู่ จักเข้าในอธิกรณ์สมณะข้อไหน? สำหรับระงับอธิกรณ์อะไร?

ค. จักเข้าในปฎิญาตภรณะ สำหรับระงับอาบัติตธาธิกรณ์.

๒๒/๘/๖๕-๗๐

ภิจจาธิกรณ์

ถ. การอุปสมบทจักเป็นอธิกรณ์อะไรด้วยหรือไม่? ถ้าไม่เป็นก็แล้วไป ถ้าเป็น จะพึงให้ระงับด้วยสมณะข้อไหน? จงอธิบาย.

ค. เป็นภิจจาธิกรณ์. พึงระงับด้วยสัมมุขาวินัยอย่างเดียว. สัมมุข-

วินัยนั้น คือพร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ พร้อมหน้าธรรม ภิกษุผู้เป็นปกติดีไม่ละหัดถบาตซึ่งกันและกันเรียกว่า พร้อมหน้าสงฆ์ พระอุปัชฌายะผู้เป็นประธานในกิจอุปสมบทเรียกว่า พร้อมหน้าบุคคล ผู้เพ่งอุปสมบทต่อสงฆ์ เรียกว่าพร้อมหน้าวัตถุ ภิกษุผู้เป็นกรรมวาจา ได้สวดประกาศญัตติจตุตถกรรมถูกต้องตาม พุทธบัญญัติ เรียกว่าพร้อมหน้าธรรม.

๒๔๕๘

ถ. การอุปสมบทจัดเป็นอธิกรณ์อะไรด้วยประการหนึ่งหรือไม่ ? และจะพึงระงับด้วยสมณะอะไร ?

ต. จัดเข้าในกิจจาธิกรณ์ด้วยประการหนึ่งในอธิกรณ์ ๔. พึงระงับด้วยสัมมาขานวินัย คือความพร้อมเพรียงแห่งสงฆ์ บุคคล วัตถุ ธรรม วินัย.

๒๔๖๑

ถ. กิจจาธิกรณ์เป็นไฉน ? พึงระงับได้ด้วยอย่างไร ? และวิธีนั้นเรียกสมณะอย่างไร ? จงแสดง.

ต. กิจที่สงฆ์จะพึงทำ เช่นให้อุปสมบทเป็นต้น เรียวกิจจาธิกรณ์. พึงระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ พร้อมหน้าธรรมวินัย วิธีนี้เรียกว่า สัมมาขานวินัย.

๒๔๖๒

ถ. สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงจัดกิจจาธิกรณ์เป็นอธิกรณ์ด้วยประการหนึ่ง ด้วยมีพระพุทธประสงค์อย่างไร ?

ค. ด้วยมีพุทธประสงค์จะทรงมอบการปกครองคณะไว้แก่สงฆ์
ไม่ปล่อยให้บุคคลเป็นอิสระ จึงทรงพระอนุญาตให้สงฆ์เป็นผู้ทำกิจนั้น ๆ
อันเนื่องด้วยการปกครองคณะ มีการรับคนเข้าอุปสมบทเป็นต้น.

๔/๕/๖๔

ด. โบสถ์ร่วมศวมควรจะซ่อมทำ จัดเป็นกิจจาทรณฎกหรือไม่?
ถ้าถูกก็แล้วไป ถ้าไม่ถูก จะปล่อยให้ร่วอยู่อย่างนั้นหรือ ๆ สมควร
อย่างไร ?

ค. ไม่จัดเป็นอธิกรณดอก. แต่ว่าเป็นกรณียที่พระสงฆ์ในวัด
ไม่ควรใจดำ ถ้าอาจอยู่ ควรช่วยกันซ่อมทำได้ก็เป็นการดี ถ้าไม่อาจ
ก็ควรชวนขวยอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามแต่จะทำได้ มีบอกบุญแก่ผู้มี
ศรัทธาเป็นต้น.

๓๐/๕/๖๗

อธิกรณสมณะ

ด. อธิกรณสมณะมีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? อย่างไรสำหรับ
ระงับอธิกรณอะไร ?

ค. มี ๗ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ
เขกขยสิกขา ตัสสปาปิยสิกขา ตินวัตถารกะ. สัมมุขาวินัยระงับอธิกรณ
ได้ทั้ง ๔. อีก ๕ ยกเขกขยสิกขาเสย ระงับอนูวาทาธิกรณ. ปฎิญาต-
กรณะ ตินวัตถารกะ ยังระงับอาปัตตาดิกรณด้วย. เขกขยสิการะงับ
เฉพาะวิวาทาธิกรณ.

๒๖/๘/๖๘

ถ. อธิกรณสมณะ มีใจอาบัติแผนกหนึ่งมิใช่หรือ ถ้าเช่นนั้น มีไว้ทำไม ?

ต. มีใจอาบัติแผนกหนึ่งก็จริง แต่ก็ต้องมีไว้เพื่อเป็นเครื่อง ระงับอธิกรณ์.

ส. ป.

ถ. อธิกรณ์อย่างไรน ? ระงับด้วยสมณะอะไร ?

ต. วิวาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัยและ เยภุชยติการ.

อนุวาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๕ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปาปิยติกา.

อาปัตตติกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัยและ ปฎิญาตกรณะ.

กิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัยอย่างเดียว.

ส. ป.